

PEDAGÓGIAI PROGRAM

KÖZPONTI MŰVÉSZETI ÓVODA ÉS
BÖLCSŐDE TÖBBCÉLÚ KÖZÖS IGAZGATÁSÚ
KÖZNEVELÉSI INTÉZMÉNY

2013.

**Központi Művészeti Óvoda és
Bölcsőde Többcélú KIKI**
9730 Kőszeg, Várkör 42.
OM azonosító: 036446
Tel./fax: 06-94/360-199
e-mail:kozpontiovi@microweb.hu

Tartalomjegyzék

1.	Bevezető	4.
2.	Helyzetkép az intézményünkről	5.
	2.1. Személyi feltételek	6.
	2.2. Tárgyi feltételek	6.
3.	Gyermekképünk	8.
4.	Óvodakép	9.
	4.1. Alapelvek	9.
	4.2. Céljaink	10.
	4.3. Értékeink	10.
5.	Az óvodai nevelés feladatai	11.
	5.1. Programunk rendszerábrája.....	13.
	5.2. Az egészséges életmód alakítása.....	14.
	5.3. Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés.....	24.
	5.4. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.....	28.
6.	Az óvodai élet megszervezésének elvei	30.
7.	A program tartalma	37.
	7.1. Néphagyomány-ápolás, népszokások.....	37.
	7.2. A néphagyomány tartalma az egyes tevékenységformákban.....	37.
	7.3. Az óvodában ünnepelhető jeles napok időrendben.....	37.
	7.4. A néphagyomány ápolás ajánlott tartalmai korcsoportonként.....	38.
8.	Az óvodai élet tevékenységi formái és az óvodapedagógus feladatai	41.
	8.1. Játék.....	41.
	8.2. Verselés, mesélés.....	46.
	8.3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc.....	49.
	8.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka.....	54.
	8.5. Mozgás.....	57.
	8.6. A külső világ tevékeny megismerése	62.
	8.7. Munka jellegű tevékenységek	69.
	8.8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás	71.
9.	A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek nevelését szolgáló intézkedések	73.
	9.1. Különleges bánásmódot igénylő gyermekek	73.
	9.1.1. Sajátos nevelési igényű gyermekek (befogadása és fejlesztése)	73.
	9.1.2. Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek..	79.
	9.1.3. Kiemelten tehetséges gyermekek	82.
	9.2. Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek	88.
	9.2.1. Integrációs programunk	88.
	9.2.2. A szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenységünk..	90.
10.	A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések.....	92.
11.	Gyermekvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenységek.....	93.
12.	A nemzetiségi óvodai neveléssel összefüggő feladatok	96.
13.	A migráns gyermekek óvodai nevelésével összefüggő feladatok.....	99.
14.	Az óvoda kapcsolatai.....	100.
15.	Jogszabályi alapok.....	103.

1. BEVEZETŐ

Köszöntő

Tisztelettel köszöntöm mindazokat, akik intézményünk iránt érdeklődnek, pedagógiai programunkat kezükbe veszik, megismerkednek vele, s úgy gondolják, hogy legfőbb kincsük, gyermekük nevelését az e program szerint dolgozó óvodapedagógusokra bízják.

2007. szeptember. 01-től négy óvoda került összevonásra:

A kőszegi Központi Óvoda tagóvodái lettek: a kőszegi Felsővárosi Óvoda, a Horvátzsidányi Óvoda és a Peresznyei Óvoda. 2009. október 01-től új intézményegységgel, a bölcsődével bővült óvodánk.

Az integrált óvoda 100%-os támogatottsággal úgy döntött, hogy új nevelési programot adaptál: **Nagy Jenőné: „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel”**.

Célunk az, hogy tagóvodáinkkal úgy kapcsolódjunk össze, hogy közben mindegyikünk megőrizhesse sajátosságait, s eddig kialakult hagyományait.

„Az óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” program átfogja az óvodáskor teljes nevelő-fejlesztő munkáját, az Óvodai nevelés országos alapprogramja szerint készült alternatíva.

A program alappillére kettős: az érzelmekre épít és a gyermek esztétikai tevékenységét, alkotó készségének fejlesztését hangsúlyozza. Rendszere jól alkalmazható a nemzetiségi-etnikai kisebbség gyermekeit nevelő óvodáinkban is.

Intézményünkben a melegszívű, gyermekszerető felnőttek igazi otthont varázsolnak a kisgyermek neveléséhez.

A szülőkkel való közvetlen kapcsolat lehetőséget biztosít az együttműködő nevelési és munkakapcsolat kialakítására. Úgy gondolom, minden szónál többet mond, ha az édesanya, édesapa kézen fogja gyermekét s ugyanabba az óvodába, esetleg ugyanahhoz az óvó nénihez kíséri, akihez Ő is járt gyermekkorában.

Programunk nem valósulhatna meg a fenntartó, a szülők és a kolléganők támogatása nélkül.

Pedagógiai munkánk során arra törekszünk, hogy az óvodásokat okos szeretetben, érzelmi biztonságban, humorral teli, szabad, alkotó légkörben, sok szép művészeti élményt biztosítva neveljük.

Remélem, hogy sikerült felkelteni érdeklődésüket a program iránt. Vegyék hát kezükbe és forgassák haszonnal, örömmel.

Kőszeg, 2013. június 28.

Tisztelettel:

Guttmann Ferencné
intézményvezető

2. HELYZETKÉP AZ INTÉZMÉNYÜNKRŐL

Az óvoda neve:

Központi Művészeti Óvoda és Bölcsőde

Többcélú Közös Igazgatású Köznevelési Intézmény

Székhelye, telefonszáma/fax: 9730 Kőszeg, Várkör 42. 94/360-199

Az óvoda tagintézményei:

- Központi Művészeti Óvoda és Bölcsőde Többcélú Közös Igazgatású Köznevelési Intézmény Felsővárosi Tagóvodája 9730 Kőszeg, Bajcsy-Zsilinszky Endre u. 25.
- Központi Művészeti Óvoda és Bölcsőde Többcélú Közös Igazgatású Köznevelési Intézmény Horvátzsidányi Tagóvodája 9733 Horvátzsidány, Csepregi u. 6.
- Központi Művészeti Óvoda és Bölcsőde Többcélú Közös Igazgatású Köznevelési Intézmény Peresznyei Tagóvodája 9734 Peresznye, Hunyadi u. 1.

Az óvoda intézményegysége:

- Központi Művészeti Óvoda és Bölcsőde Többcélú Közös Igazgatású Köznevelési Intézmény Bölcsődéje 9730 Kőszeg, Bajcsy-Zsilinszky Endre u. 25.

Intézményünk 10 óvodai csoporttal működik (férőhelyek száma: 250 fő):

- Központi Művészeti Óvoda: 125 fő (5 csoport, ebből egy német nemzetiségi csoport)
- Felsővárosi Tagóvodája: 75 fő (3 csoport)
- Horvátzsidányi Tagóvodája: 25 fő (1 csoport - horvát nemzetiségi)
- Peresznyei Tagóvodája: 25 fő (1 csoport - horvát nemzetiségi)

Kőszeg az ország nyugati határ szélén az Alpok dombokká szelődülő keleti lábánál fekszik. A több mint ötszáz éves városban helyezkedik el az összevont intézményünk két óvodája. A másik két óvoda Kőszegtől 8-10 km-re, Horvátzsidányban és Peresznyén található. Kőszeg és környékét ölelő hegyvidék gazdag természeti és történelmi értékei, adottságai kiváló lehetőséget teremtenek a lokálpatriotizmus megerősítésében.

Az esztétikusan kialakított óvodai környezet, a magára mindig igényes óvodapedagógus, óvodai dolgozó jó példa a gyermekek számára, a közös gyermeknevelés partnerkapcsolatok lehetőségeit hordozza. A mi feladatunk, hogy ez a kapcsolat minél mélyebb, eredményesebb, gyümölcsözőbb legyen a gyermekek érdekében.

Hátrányos, veszélyeztetett környezetből kikerülő gyermekek is (bár alacsony létszámban) látogatják óvodánkat. Az egyéni bánásmód, a családgondozás, a differenciált nevelés eredményesen működik óvodánkban.

A Családsegítő-és Gyermekjóléti Szolgálattal, a gyermekorvossal, a védőnővel, az általános iskolákkal igyekszünk megoldani a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatását.

Az óvoda feltételrendszere befolyásolja a gyermekek egészséges életmódjának szintjét.

2.1. Személyi feltételeink:

Óvoda	Központi Óvoda	Felsővárosi Tagóvoda	Horvátzsidányi Tagóvoda	Peresznyei Tagóvoda	Bölcsöde	Össz.
Csoportok száma	5	3	1	1	2	10+2
Óvónők	10,5	6	2	2	-	20,5
Dajkák	5	3	1	1	-	10
Óvoda-titkár	1	-	-	-	-	1
Udvari munkás	0,25 (napi 2 órában)	-	-	-	-	0,25
Pedagógiai asszisztens	1	1	-	-	-	2
Kisgyermek nevelők	-	-	-	-	4	4
Takarító	-	-	-	-	1	1

A nevelőmunkát az óvoda teljes nyitva tartásában kizárólag óvodapedagógus végzi. Személye minta a nevelésben.

Elvárásaink:

Az óvodapedagógus legyen képes énekével, mesemondásával, bábozásával, alkotásával esztétikai élményhez juttatni a gyermekeket. Fejlesztésükhöz alkalmazzon egyéni módszereket, egyéni fejlesztési programokat úgy, hogy a gyermekek pozitív énképe és önbizalma kialakulhasson.

Az óvodapedagógusok vonják be a pedagógiai asszisztenseket, a dajkákat a közösségi élet és az egészséges életmód szokásainak megtervezésébe, elemzésébe, értékelésébe.

2.2. Tárgyi feltételek:

Az összevont intézmény négy épületben működik. Az épületek állapota változó. A karbantartási munkákat folyamatosan elvégeztetjük. A kötelező eszközjegyzékben szereplő helyiségek részben biztosítottak. A közeljövőben mozgásfejlesztéshez, speciális szükségletű gyermekek fejlesztéséhez tervezzük a hiányzó helyiségek kialakítását minden tagóvodában.

Intézményünk rendelkezik a programunk megvalósításához szükséges tárgyi feltételekkel. Az épületek, udvarok berendezését úgy alakítottuk ki, hogy a lehető legjobban szolgálja a gyermekek biztonságát, kényelmét, biztosítsa egészségük megőrzését, nevelését, fejlesztését. Intézményünk esztétikus tárgyi környezete egyúttal segíti a gyermekek és a szülők környezettudatos magatartásának kialakítását is.

Az óvoda legfontosabb fejlesztési tere **az óvodaudvar:**

- Az udvarokon környezet-és gyermekbarát játékok állnak óvodásaink rendelkezésére.

- Lehetőség szerint minden csoportnak állandó helyet alakítunk ki, ahol a gyermekek bármikor megtalálhatják óvodapedagógusukat, és arra is lehetőséget biztosítunk, hogy a különböző csoportokba járó gyermekek is együtt játszhatnak.
- Az udvar esztétikai szépségét a sok szép virág, cserje, a gyermekekkel közösen ízlésesen kialakított virágos és/vagy veteményeskertje adja.
- Lehetőség szerint minden csoport rendelkezik homokozóval, agyagozó asztallal.
- A labdajátékokhoz megfelelő nagyságú terület áll a gyermekek rendelkezésére.
- Az udvarokon kialakítottunk olyan zártabb udvarrészt, „pódium-szerű” helyet, ahol énekes játékokat, dramatikus játékokat játszhatnak vagy bábozhatnak a gyermekek.
- Kerti munkához szükséges eszközök, szerszámok az udvari tárolóban találhatóak.
- A kijelölt futópályán a napi kocogó-futó edzéseiket megtarthatják.

A **belső tereket** tudatosan építettük ki a művészeti óvodák óvodaképének megfelelően. Arra törekedtünk, hogy a tartalom és a forma egysége erősödjön a programspecifikus elemek hangsúlyozásával. A tárgyi környezet megfelel az egészségügyi előírásoknak, esztétikus, nyugtató hatású színharmóniát áraszt, egyedi, praktikus megoldásokat tartalmaz, kiváló alapot ad az óvodai nevelőmunkához.

Csoportszobák:

- A csoportszoba barátságossá, otthonossá, esztétikussá tétele biztosítja a gyermekek jó közérzetét, s egyben jó mintát ad a szülőknek is.
- A csoporttermek színben, formában, méretarányban, a díszítés anyagának tudatos összeválogatásával vannak megkomponálva.
- Többfunkciósak: alkalmasak a szabad játékra, a tevékenységek végzésére, az étkezésre, az alvásra és a pihenésre.
- A természetes világítás biztosításához az ablakot szabadon hagyjuk, csak olyan esztétikus kisméretű függönnyt használunk, ami nem veszi el a természetes fényt.
- Tűző nap esetén az árnyékolást biztosítjuk.
- Az esztétikai tevékenységekhez elkülönített kuckókat alakítottunk ki.
- A személyes perceknek, napi mesélésnek, drámajátékoknak, bábozásnak esztétikus meseszobát (kuckót) alakítottunk ki. Ennek részei a puha párnák, meleg szőnyegek, meseszék, kincsesláda, bábok, könyvek, gyertyák, magnó, albumok a tanult mondókákról, versekről és a mesékről stb.
- Az ábrázoláshoz kialakított sarokban a gyermekek nyugodtan rajzolhatnak, barkácsolhatnak, mintázhatnak, festhetnek, és mindent megtalálnak, ami a vizuális, téri alkotáshoz szükséges. Képalakításhoz különböző méretű rajzlapok, színes papírok, festékek, színes ceruzák, zsírkréták, pasztellkréták, filctoll, viaszkréták, fonalak, anyagok, madzag stb. Plasztikai munkához agyag, gyurma, fadarabok, termések, magok, kavicsok, szövőkeretek, fonalak, korongozó stb.
- A zenei készségfejlesztéshez kialakított részen minden eszköz megtalálható. Hangszerek: furulya, xilofon, dob, ritmusbot, csörgő, triangulum, cintányér (kicsi-nagy), csengő, népi hangszerek, gyermekek - óvodapedagógus által barkácsolt ritmushangszerek, hangsíp vagy hangvilla, szimbólumok a tanult dalokról stb.

- a mikrocsoportos séták alkalmával talált „kincseket” az esztétikus élősarokban gyűjtjük, a gyermekek által készített „évszakalbumokkal” együtt.
- A nagymozgásos játékok eszközeit használjuk a csoportszobákban is.
- Különböző kézi szerek a zenés-mozgásos percekhez, pl. labda, babzsák, kisebb-nagyobb karika, rövidebb-hosszabb szalag, bot, zsebkendő, zászló stb. megtalálhatók a csoportokban.
- Számos szakkönyv és módszertani kiadvány segíti nevelőmunkánkat (elsősorban a programhoz kapcsolódó szakirodalom), amit folyamatosan gazdagítunk a továbbképzéseken beszerzett irodalommal.

Az **öltözők** izléses berendezése, világítása, fűtése, szellőzöttsége minden feltételt biztosít a nyugodt vetkőzéshez, öltözéshez. Az öltözőben a szülők részére esztétikus általános tájékoztató tábla, a gyermekek eredményességét közvetítő informáló tábla, valamint a negyedéves évszakprojektet bemutató részletes tájékoztató tábla áll rendelkezésre. Ezeket piktogramokkal jelöljük a gyermekek fejlődését, és azt, hogy hol tartunk a tevékenységeinkben.

A **mosdó**ban megfelelő méretű eszközök segítik a szükségletek kielégítését. A mosdókban lévő WC-eket függönnyel szereltük fel, az intimitás biztosítása érdekében. A fürdőszobai tevékenységek szokásait képi formában jelenítjük meg a szokások rögzítésének elősegítésére.

A művészi alkotások bemutatásához minden óvodánkban **Ovi-galériát** alakítottunk ki. A gyermekek szemmagasságában kiállított alkotások - megfelelő megvilágításban - a műalkotásokkal történő állandó kapcsolatot, a gyönyörködést, rácsodálkozást egyaránt szolgálják még a szülőknek is.

A gyermekek önmegismerését, én-formálását, az élmények újbóli átélését segíti a **videószoba**, ahol a gyermekek kisebb csoportban élvezhetik a rövid videofelvételeket.

A gyermekek által használt helyiségekben vizuális jelek segítik a szokások beidegződését.

Székhelyóvodánkban sósobát alakítottunk ki. Gyermekünk egészségének védelmében rendszeresen igénybe vesszük és lehetőséget biztosítunk tagóvodáink és a bölcsőde gyermekeinek is a használatára.

3. GYERMEKKÉPÜNK

A gyermek mással nem helyettesíthető, szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiség és szociális lény egyszerre. A gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe a személyisége alakulásában meghatározó.

Minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy személyisége kibontakozásához az óvodában megkapja a segítséget, befogadó, támogató légkörben magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, saját tempójában élhessen.

Azt valljuk, hogy a sikeres nevelés feltétele, a gyermek egyedi,- eltérő,- és alapvető szükségleteinek figyelembe vétele, a fejlődés folyamatos nyomon követése.

Az esélyegyenlőség mindannyiunk számára fontos érték. Ennek érdekében a gyermekközpontú, inkluzív nevelésünkkel biztosítjuk az egyenlő hozzáférést s a meglévő hátrányainak csökkentését. Nem adunk helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

Feltételezzük, hogy minden gyermek vonzódik az élményekhez, a meséhez, zenéhez és a művészeti, alkotó tevékenységekhez. Ha mindezt az óvodában megkapja, kialakul az önállóvá válás, a kíváncsiság, az önkifejezés igénye, a felfedezés, az alkotás, a tudás, a megvalósítás vágya.

Tud nevetni, felfedezni, csodálkozni. Kialakul az óvodás tartása, önállóvá, nyugodttá és kiegyensúlyozottá válik.

4. ÓVODAKÉP

4.1. Alapelvek

Általános pedagógiai alapelvek

(Az Óvodai nevelés országos alapprogramja alapján)

- „A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, s ebben az óvodák kiegészítő, esetenként hátránycsökkentő szerepet töltenek be.”
- „Az óvodai nevelésnek a gyermeki személyiség teljes kibontakozásának elősegítésére kell irányulnia, az emberi jogok és a gyermeket megillető jogok tiszteletben tartásával: oly módon, hogy minden gyermek egyenlő eséllyel részesülhessen színvonalas nevelésben.
- „A gyermeket – mint fejlődő személyiséget – szeretetteljes gondoskodás és különleges védelem illeti meg.”
- „A gyermeki személyiséget elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi.”
- „A nevelés lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségfejlődését, a gyermek egyéni készségeinek és képességeinek kibontakoztatását.”
- „Az óvodai nevelésben alkalmazott pedagógiai hatásoknak a gyermek személyiségéhez kell igazodniuk.”
- A nemzetiséghez tartozó és a migráns gyermekek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, átörökítését, nyelvi nevelését, illetve társadalmi integrálását.

Intézményünkben valamennyi alkalmazottra egyaránt érvényes, munkájukat meghatározó pedagógiai alapelvek mellett megjelennek a művészeti nevelésre jellemző sajátosságok is.

Programunk alapelve

Szeretetteljes, biztonságérzetet adó, érzelemgazdag óvoda megteremtése, ahol a gyermekközpontúság úgy jelenik meg, hogy

- gyermeki tartást, önállóságot biztosít,
- s ebből az önállóságból fakadó egészséges öntudatot, kibontakozási és önmegvalósítási lehetőséget ad a gyermeknek,
- biztosítja az egyenlő hozzáférést.

Kiindulási pontjaink:

- Minden gyermek a saját képességrendszerének figyelembevételével nevelhető, fejleszhető.
- Nevelik, fejlesztik a társkapcsolatok, az óvoda összes dolgozója, ezért
- a felnőttek tetteikkel sugározzák a feltétel nélküli szeretetet,
- s azt a gyermeknek fontos biztonságérzetet, hogy

„Tisztellek Téged, fontos vagy nekem, csakis Rád figyelek, és segítek Neked, ha szükséged van a segítségemre.”

- Minden gyermek ismerje, s tudja meg testi, lelki, szellemi értékeit, de azt is érzékelje, hogy mik a hiányosságai. Ezt fogja fel természetesen, minden lelki feszültség nélkül.

4.2. Céljaink

Alapvető céljaink

- Az óvodások nyugodt élménygazdag, harmonikus fejlődésének elősegítése a magasabb rendű érzelmek kibontakoztatásával, az életkori és egyéni sajátosságok figyelembevételével.
- Sokoldalú képességfejlesztés segítségével a személyiség fejlődésének biztosítása, elősegítése.
- A gyermekek és a művészetek közötti erős érzelmi kötődés kialakítása.

A nemzetiségi kétnyelvű nevelés célja:

- Az óvodáskorú gyermekek életkori sajátosságainak és egyéni fejlettségének megfelelően a kisebbség nyelvének és kultúrájának megismerése,
- a nemzetiségi kulturális hagyományok és szokások ápolása, átörökítése,
- a kisebbségi identitástudat kialakulásának, megalapozásának segítése és fejlesztése.

4.3. Értékeink

Ez a program magában foglalja a hazai óvodai gyakorlat legjobb tapasztalatait azért, hogy abból a már jól bevált, hagyományos értékeket megőrizze. Ugyanakkor arra is készíti az óvodapedagógusokat, hogy az egész napi óvodai életet még árnyaltabban, sokszínűbben, az egyéni szükségleteket, különbözőségeket figyelembe véve szervezzék meg. Befogad mindent, ami „csak tiszta forrásból” fakad, és nem idegen az életkortól. Óvodapedagógusaink pedagógiai munkájuk során arra törekcszenek, hogy az óvodások okos szeretetben, érzelmi biztonságban, szabad, nyugodt légkörben, sok szép élménnyel gazdagodva élvezzék az óvodában töltött éveiket.

- Törekcszünk arra, hogy az óvodáink olyan képet mutassanak, ha egy idegen belép, azonnal tudja meg, kik és milyen programmal dolgoznak az intézményben.
- A szülők számára jól látható helyen hirdetjük gyermekképünket, nevelésünk alapelveit és céljait.

- Minden gyermek számára biztosítjuk, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön.
- Az óvodánkba érkező gyermeket halk zene fogadja, mely oldott könnyed lelkiállapotot eredményez.
- A csoportba lépve a megérkeztem tábla jelzi, hogy „nagyon vártunk”!
- A személyes tárgyak elhelyezésére szolgáló tárolókkal jelezzük „tiszteletben tartunk, nem sértjük meg a Te személyes zónádat”.

5. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI

Az óvodások testi, lelki, szellemi fejlődésének elősegítése, szükségleteinek kielégítése az erkölcsi - szociális, az esztétikai és az intellektuális érzelmek differenciálódásának segítségével.

Érzelmek alakítása:

Az erkölcsi-szociális érzelmek alakításának feladatai

- Érzelmi biztonságot nyújtó, bizalmas, közvetlen, szeretetteljes, nyugodt, családias légkör megteremtése.
- Olyan óvodai élet megszervezése, melyben sok a közös élmény, a közös tevékenység. A közös együttlétek, a közösen végzett munka öröme, a szimbólumok, jelek olyan erkölcsi tulajdonságokat erősítenek meg, mint az együttérzés, figyelmesség, segítőkészség, őszinteség, önfegyelem, pontosság, szorgalom, kitartás, állhatatosság, szabálytartás, a közösen végzett munka öröme, önzetlenség, igazságosság, igazmondás.
- A mindennapi testi-lelki edzés lehetősége fejlessze a gyermekek erőnlétét, alkalmazkodó képességének fejlődését, testi harmóniájának kialakulását.
- A gyermek-gyermek, felnőtt-gyermek viszonyában megmutatkozó pozitív érzelmi töltés segítse a konstruktív együttműködő, társas kapcsolatok kialakulását, az egészséges önérvényesítést és önértékelést. A gyermek képes legyen a környezetében lévő emberi kapcsolatokban megkülönböztetni a jót és a rosszat.
- Az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő képességek megerősítése segítse a barátkozást, hogy minden gyermek megtalálhassa helyét, szerepét a csoportban.
- Az óvónő tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a gyermekek önmaguk és mások szeretetére, tiszteletére, megbecsülésére igényt érezzenek.
- A szociális érzékenység kialakulása segítse a másik elfogadását.

Az esztétikai érzelmek alakításának feladatai

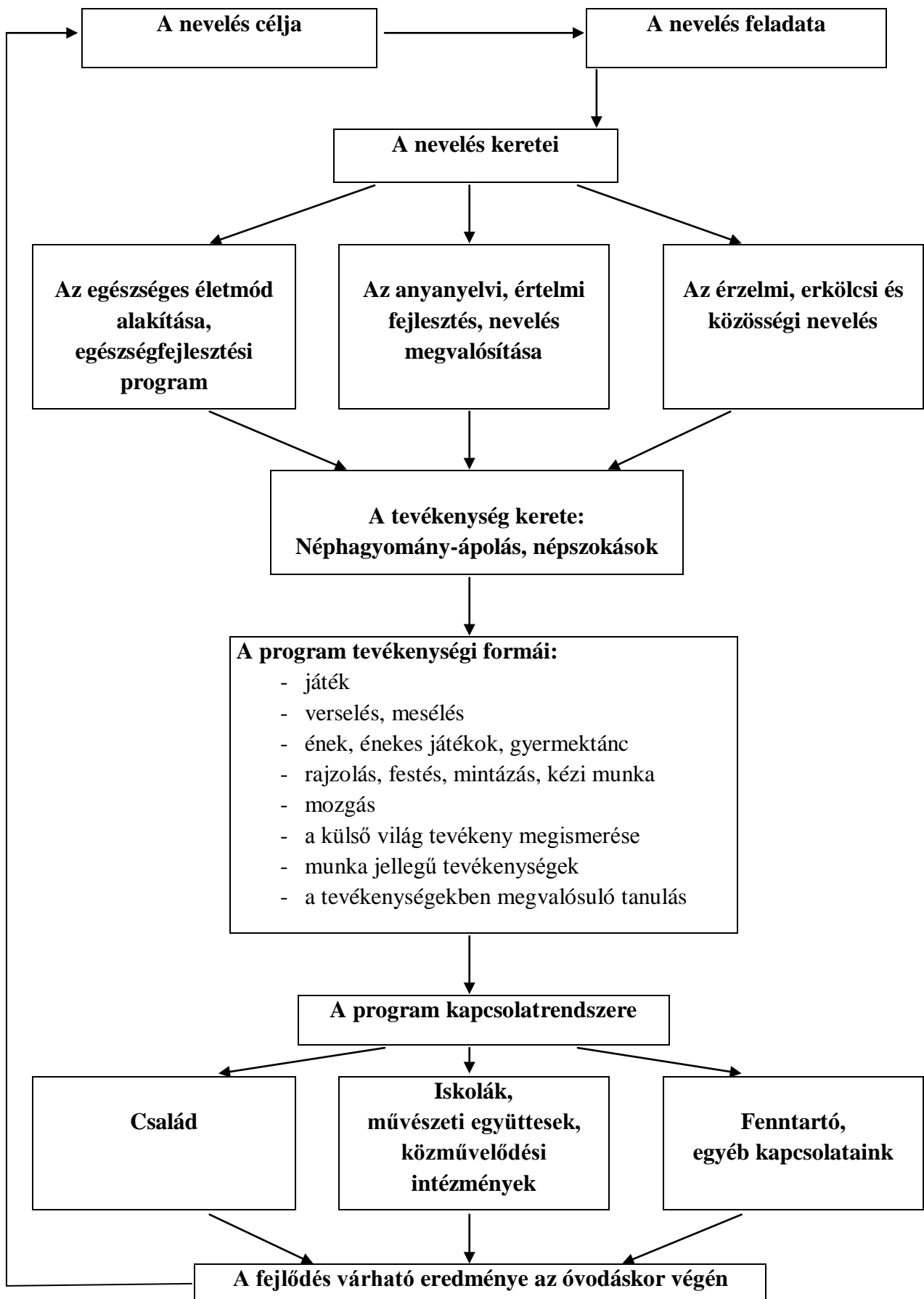
- Az egyéni igényeket is figyelembevevő esztétikus, higiénikus gondozás elősegítése, az esztétikus megjelenés igényének kialakítása.
- Harmonikus, összerendezett mozgás indirekt gyakorlása segítse elő az esztétikus, szép mozdulatok kialakulását.
- Az egészséges, esztétikus környezet biztosítása segítse a szépérvék kialakulását.

- Az ízlésformálás jelenjen meg az óvoda minden-napjaiban a természetben, tárgyi és emberi környezetben egyaránt.
- A művészeti tevékenységekben biztosítsunk rácsodálkozási élményeket, hogy a gyermekekben erősödjön az élmény-befogadó képesség.
- Az esztétikai élmények legyenek alkotói és formálói a gyermekek esztétikai ítéletének.
- A gyermekek legyenek képesek a tárgyi - emberi - természeti környezetben észrevenni a szépet és a csúnyát.

Az intellektuális érzelmek feladatai

- Az intellektuális érzelmek megjelenése segítse az érdeklődés felkeltését, a gyermekek tanulási vágyának kialakulását, a szűkebb - tágabb környezet nyitott, érzékeny befogadását.
- A gyermekek kíváncsisága, utánzási kedve fejlessze a pszichikus funkciókat: az érzékelést, észlelést, emlékezetet, figyelmet, képzeletet, gondolkodást, - különös tekintettel a kreativitás képességének megerősítését.
- A kíváncsiságot felkeltő tevékenységek során szerzett tapasztalatok folyamatos feldolgozása fejlessze az egyszerű gondolkodási műveletek alkalmazását, ismeretek emlékezetben tartását.
- A meghitt beszélgetések erősítsék a gyermekek kommunikációs aktivitását, beszélőkedvét és a gazdag nonverbális képességek megjelenését.
- Az érzelmi alapigények biztosítása - biztonságérzet, szeretetérzet, védettségérzet segítse a gyermekeket abban, hogy érzésüket, gondolataikat szóban, mozgással vagy képi eszközökkel szabadon kifejezhessék.

5.1. Programunk rendszerábrája

5.2. Az egészséges életmód alakítása

Az egészség fogalmát az Egészségügyi Világszervezet így definiálja:

„Az egészség a testi (fizikai), a szellemi (pszichikus) és a társas-társadalmi (szociális) jólét állapota, nem csupán a betegség és nyomorékság hiánya.” (Jóléten az emberi szükségletek kielégítésének lehetőségét értjük.)

Az óvodáskor különösen jelentős az egészséges életmódra történő felkészítés szempontjából, hiszen ebben az életszakaszban megszerzett ismeretek, készségek és szokások a későbbi egészségi magatartást jelentősen befolyásolják. A gyermekkori egészségi állapot nem csupán a gyermek egészségét alapozza meg, de kihat a következő generáció egészségére is.

Az óvodai nevelés során az egészséges életmód alakítása azt jelenti, hogy kialakul a gyermek igénye

- a személyi és környezeti higiéniére
- a mozgásos életmódra
- az egészséges táplálkozásra és kulturált étkezésre
- az egészséget károsító magatartásformák elkerülésére
- egy adott élethelyzetben az egészségesebb megoldás választására és
- a másokon való segítségre.

Az egészséges életmódra nevelés célja: a gyermekek egészséges életvitel-igényének alakítása, testi fejlődésük elősegítése.

Feladataink:

- a gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése
- a harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése
- a gyermeki testi képességek fejlődésének segítése
- a gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése
- az időjárásnak megfelelően minél több időt tartózkodjunk a szabadban
- az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása
- a gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása
- a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása
- megfelelő szakemberek bevonásával – a szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve – speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása.

A szükségletek kielégítése biztosíthatja a kisgyermek egészséges fejlődését, a **legteljesebb egészségi potenciáljának elérését, azaz a lehetőséget arra**, hogy a gyermek a mindennapi élet alternatívái (életviteli helyzetei) közül a legegészségesebbet válassza, az egészséget választó képességét kifejlessze. Az egészségvédő potenciál fejlesztése megköveteli, hogy az

óvodai nevelés segítse az **egészséges életvitel iránti igény** kifejlődését, az egészséges életmód választását, az egészséget károsító magatartások visszaszorítását.

Az egészségnevelés így válik az óvoda megalapozó jellegű, immanens (minden nevelési mozzanatban jelenlevő) feladatává.

Az óvodapedagógus az óvodai felvételi után a gyermekekről **anamnézist** készít, ezzel elindítja az ismerkedés folyamatát. Elsősorban a gyermekek testi szükségleteinek feltárására helyezi a hangsúlyt. A testi szükségletek kielégítése határozza meg a gyermekek jó közérzetét, ami minden tevékenységükhöz elengedhetetlen.

A növekedés, a fejlődés üteme minden egyes gyermeknél másképpen alakul. Ezért az óvodapedagógus folyamatos megfigyeléssel pl. testsúly, testmagasság, szem, hajszín és méret, láb-kéz stb. **összehasonlító mérésekkel** segíti az egyéni jellemzők, sajátosságok feltárását.

Az egészségnevelési és környezeti nevelési elveink

Alapelveink:

a. holisztikus egészségszemlélet

Holistikus egészség: A Föld mintegy kiterjesztése fizikai testünknek, óvom és törődöm az egészségemmel, és természetesen óvom és törődöm a környezetemmel.

Holistikus egészségszemlélet: a mai egészségmodell az embert egészében szemléli. Nem részekből állunk, hanem egy egységet alkotunk.

Az emberben a testi, lelki és szellemi tényezők szoros egységben és kölcsönhatásban működnek. Nem képzelhető el egyik változása anélkül, hogy ne hatna ki a másik két tényezőre.

b. szokástanulás új módszerekkel

A **szokástanulást** többszoros megerősítés alkalmazásával segítjük. A vizuális jelek is ezt szolgálják. A gyermek érzékeli a jelek láttán, hogy azok információkat közvetítenek, s ha mi nem vagyunk abban a légtérben, a jelek segítik őket az eligazodásban. A piktogramok segítségével önállóan, egyedül is tudják kontrollálni a cselekedeteiket.

A gyermekek egészséges életmódjának alakítása, egészségének védelme, megőrzése, edzettségének biztosítása, valamint az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés a nevelőtestület által közösen kidolgozott szokásrendszer alapján történik.

c. tevékenységeink a környezet-tudatosság szemléletében

A **környezettudatosság** nem más, mint személy szerinti tudatos felelősségvállalás, tájékozottság, érzékenység a közvetlen és tágabb környezetünkkel, élőhelyünkkel szemben.

Ennek a felelős gondolkodásnak, cselekvésnek az átadása óvodásaink számára mára már létszükségletté vált, hiszen csak így várhatjuk, hogy az évek múlásával is környezetükre igényes, természetet szerető, tisztelő és védő felnőtteké váljanak. Célunk akkor lesz elérhető, ha már óvodáskorban érzékennyé tesszük őket a környezeti problémák iránt és szokásokat alakítunk ki bennük, amelyek egy életen át kísérik őket.

Ehhez elsősorban a fenntarthatóság pedagógiája iránt elkötelezett, felelősen gondolkodó, a környezeti kultúrára való nevelést kiemelt feladatként kezelő nevelőtestületre van szükség. Ennek érdekében nevelési célkitűzéseink és feladataink meghatározásában a természet- és környezetvédelmi feladatokat kiemelten kezeljük és olyan innovatív módszereket alkalmazunk, amelyek elősegítik a hatékony tanulási környezet megteremtését. A játék, a játékban tanulás, a szenzitív módszerek, a terepi gyakorlatok, a kerti munka, a megfigyelés, felfedeztetés, kísérletezés, az élmény és projektpedagógia alkalmazása mind-mind ezt segíti.

A szülők szemléletmódjának alakítása, környezettudatos életvitelének gyermekeiken keresztül történő formálása is érvényesül, hiszen rendszeresen részt vesznek a papírgyűjtésben és a PET-palackok, kupakok szelektív gyűjtésében. Bízunk abban, hogy többségük igénye azután is fennmarad, amikor az óvodát elhagyja.

Fontos, hogy az óvoda egész közösségén, a külső és belső megjelenésében is tükröződjön a „másfajta gondolkodás”.

Az egészségfejlesztés területei:

a. A gyermekek gondozása

Az óvodapedagógus a gondozás folyamatában is nevel, építi kapcsolatait a gyermekekkel, együttal segíti önállóságuk fejlődését.

A gyermekek gondozásának feltétele az óvodapedagógus, a dajkák és a gyermekek közötti meghitt, megértő viszony, a természetes **testközelség megléte**. A gyermekek attól fogadnak el gondoskodást, akik őszinte, hiteles viselkedéssel, bizalomkeltő metajelzésekkel közelednek feléjük és tapintatot, elfogadást közvetítenek. Ilyen feltételek mellett megismerhetők a gyermekek igényei, családból hozott szokásai.

Az óvodapedagógusok a fokozatosság betartásával törekednek arra, hogy a gyermekek egyre önállóbban elégítsék ki szükségletüket. Az önálló testápolás, étkezés, öltözködés szervezettségét az óvodába lépés pillanatától biztosítják. A szülőkkel együtt a gyerekek önálló testápolás, étkezés, öltözködés szokásainak szintjét az óvodába lépés pillanatától kezdve vizuális projektrendszerrel kísérik figyelemmel. A befogadás ideje alatt hangsúlyosabban, azután szükség szerint minden gyermekkel, a **dajkák bevonásával**, együtt végzik a teendőket, hogy megtanulhassák a fogásokat, képesek legyenek az egészséges életmód szokásainak sorrendjét és azok fogásait elsajátítani.

Az óvoda nevelőtestületi szinten kidolgozott egységes egészségügyi szokásrendszerrel rendelkezik. Ez alapján az egy csoportban dolgozó felnőttek megállapodnak a szükségleteket kielégítő szokások pontos menetében az azonos gyakoroltatás érdekében.

b. Egészséges táplálkozás, kulturált étkezés

Az egészségfejlesztési program az óvodásgyermek egészséges táplálkozási szokásainak megerősítését és az óvodai étkeztetés otthoni kiegészítését szolgálja.

Az óvodásgyermek az ébrenlétének háromnegyed részét az óvodában tölti, ahol az óvodapedagógusok a gyermek testi-szellemi fejlődésének feltételeit igyekeznek biztosítani. A

fejlődés alapfeltételei között kiemelt jelentőségű a gyermek egészséges táplálása. Az óvodai étkeztetés napjainkban – minden igyekezet ellenére - sem tudja az egészséges táplálkozás minden követelményét teljesíteni. A teljesítés nemcsak anyagiakon (élelmezési normán), de szemléleten (étrend-összeállításon), az óvónők leleményességén (egészségpedagógiai kulturáltságon) és a szülők segítő együttműködésén (a kiegészítő táplálkozáson) is múlik.

A gyermeknek az egészséges táplálkozás érdekében naponta az öt alapélelmiszer-csoport mindegyik tagjából kell fogyasztania. Az alapélelmiszer-csoportok között a következőket tartjuk számon:

- (1) kenyér, pékáru, tésztaféle, rizs
- (2) gyümölcs, zöldség,
- (3) hús, hal, tojás,
- (4) tej és tejtermék,
- (5) olaj, margarin, vaj, zsír.

A gyermekek a napi háromszori **étkezéssel** tápanyagszükségletük 3/4 részét az óvodában kapják. Ezért az óvoda figyelemmel kíséri a gyermekek étrendjét, hogy kellően változatos és megfelelő tápanyag összetételű legyen. Az étkezési szokásokat úgy alakítjuk ki, hogy minél kevesebb várakozási idő maradjon, jól szervezeten, lehetőleg a folyamatosság módszerével élnek.

A gyermekeknek különböző táplálkozási szokásaik vannak. A felnőttek igyekeznek ezeket megismerni a szülők segítségével, és kellő toleranciával elnézik a kezdeti étvágytalanságot, válogatást. Később ösztönzik a gyermekeket, de nem kényszerítik az ételek elfogyasztására. Biztosítják, hogy a nap bármely szakában ihassanak.

A pedagógusok és a pedagógiai munkát segítők feladatai:

- Kulturált körülmények között a fogásokat folyamatosan felszolgálja (várakozási időt kerüli).
- Az étkezés végén az asztalok rendjének helyreállítását irányítja.
- Megkedvelteti az ízeket, intenzív rágásra ösztönöz.
- Folyamatosan folyadékot biztosít.
- Életkoruknak, fejlettségüknek megfelelően kanál, villa és kés helyes használatával ismerteti meg a gyerekeket.
- Fokozottan ügyel a táplálék érzékeny gyermekek diétájára.
- A szülők segítségével, támogatókkal közösen hetenként egy-két gyümölcs- vagy zöldségnapot tartanak.
- Tanácsot adnak, hogy az óvodai étrendet otthon milyen ételféleségekkel egészítsék ki. (pl. Kerüljék a családi étkezés során a „haszontalan”, káros ételek és italok étrendbe állítását, így a túlzottan cukros, sós, zsíros ételeket és italokat, a cukrozott szörpöket, kólafélétet, a kekszet, a ropit, a chipset. Szerepeljen a családi étrendben pl. tej, tejföl, sajt, hal, baromfi, barna kenyér, gyümölcs, zöldség stb.)
- Megismertetik a gyermekeket új ízekkel, addig ismeretlen étel-és italféleségekkel.
- Tegyék az étkezést örömtelivé, teremtsenek jó hangulatot az ételek elfogyasztásához.

- Az egészséges táplálkozásra nevelés érdekében kapcsoljanak be a napi programba alternatív egészségfejlesztő programot, (pl. projektek), teremtsenek játékos alkalmat arra, hogy a gyermekek maguk is részesei legyenek egyszerűbb ételek elkészítésének (pl. saláta-készítés, tízórai összeállítás).
- A foglalkozások során kerüljön lebonyolításra az egészséges táplálkozást népszerűsítő foglalkozás. Az egészséges táplálkozás egészségre gyakorolt hatásai adnak alapot a foglalkozásoknak. Így a gyerekek őszi piacot, zöldséges üzletet, kerteket látogatnak meg. Ismerkednek gyümölcsökkel, zöldségfélékkel. Minden érzékszervet megmozgatnak a tapasztalatszerzés során, mindezeket versekkel, mondókákkal, mesékkel, körjátékokkal kísérve teszik még vonzóbbá a gyermekek részére. Készítenek salátát zöldségből, gyümölcsből. Sütnek süteményt teljes kiőrlésű lisztből, barna cukor felhasználásával.
- Tejtermékekkel kapcsolatos foglalkozást tartanak, a boltokban kapható tejterméket vásárolnak a gyerekekkel közösen és megkóstolják. Beszélgetnek a tej fontosságáról, miért is fontos az emberi szervezet számára, kiemelve a csontok, és a fogak egészségét.

A fejlődés várható eredményeiből és a programunk által meghatározott sikerkritériumok:

- az étkezéshez az önkiszolgálást biztosítjuk
- a gyermek esztétikusan terít, jelezze a felnőttnek, ha a terítő koszolódott
- magabiztosan, önállóan (késztség szinten) használja az evőeszközt, higiénikusan étkezik
- az elfogyasztandó ételszükségletet pontosan felméri
- étkezés közben halkán beszélget

c. Személyi és környezeti higiéné (testápolás, öltözködés, pihenés, betegségmegelőzés,)

Testápolás:

A gyermekek tisztaságigényének kialakítását szolgálja. Ezen a téren is nagy különbségek mutatkoznak a gyermekek között. Az óvoda és a család gondozási szokásainak összehangolása segít az azonos elvek betartásában.

A pedagógusok és a pedagógiai munkát segítők feladatai:

- Az óvodapedagógus, a dajka a gyermekek ápolása közben beszélgessen a gyermekekkel, s csak akkor segítsen nekik, ha szükségük van a segítségére.
- A napirend keretei között elegendő időt kell biztosítani a gondozási teendők egyéni tempó szerinti végzésére.
- A felnőttek különös gonddal védjék a gyermekek érzékszerveit.
- A bőrápoláshoz, fogmosáshoz, hajápoláshoz, az orr tisztán tartásához, a WC - használatához a felnőttek teremtsék meg az intim feltételeket úgy, hogy a gyermekek fokozatosan, egyre önállóbban végezhesék ezeket a teendőket.
- Tisztálkodási folyamat során megismerteti a helyes sorrendiséggel és technikával, egészségügyi szokásokkal.

- A tisztaság alapvető fontosságának, a betegség megelőzés és fertőzések megelőzésének jelentőségét életkor specifikus módszerekkel tudatosítja a gyermekekben. Ezen belül a test tisztántartásán értjük a bőr, fogak, szájüreg, haj, érzékszervek, körmök ápolását, a ruházat higiéniaja a mosás, tárolás feladatait is tartalmazza, illetve a közvetlen környezetünk tisztántartására is hangsúlyt fektet.
- A megvalósításban fejlettség szerinti segítséget nyújt.
- Fokozatosan kialakítja az önállóságot.
- Évente legalább 1 alkalommal a helyes fogápoláshoz kapcsolódóan projekt napot tart.

Öltözködés

Az időjárásnak megfelelő **öltözködés** védi a gyermeket. Az óvodapedagógus következetesen kéri a szülőket, hogy többretegűen öltöztessék gyermekeiket. Fontos meggyőzni a szülőket a praktikus, izléses öltözködés előnyéről. Türelmes, meggyőző munkával a szülők jó partnereinkké válhatnak.

A pedagógusok és a pedagógiai munkát segítők feladatai:

- Elegendő időt és szükséges segítséget biztosít az öltözködésben és a ruházat elhelyezésében a gyermek saját szekrényében.
- A megfelelő viselet kiválasztásában összefüggéseket tár fel a gyermekekkel az időjárás és tevékenységek között.
- Fokozatosan kialakítja az önállóságot.
- A szülőkkel való kapcsolattartás során a megfelelő mennyiségű és minőségű ruházat és cipő biztosítására javaslatot tesz. Például: műszál anyagok kerülése, váltóruhák, lábboltozatot és lábfejet védő cipők biztosítása, lógó alkatrészek eltávolítása.

Pihenés

A gyermekek **alvásigényének** egy részét az óvoda elégíti ki. A nyugodt pihenés feltétele a csend, és a biztonság. Az elalvás előtti mesélés, és az azt követő altatódalok dúdolása kondicionáló reflexként hat. Ha lehet, minden alkalommal éljék át a gyermekek az altatódalok hatására kialakult szendergés állapotát. A gyermekeknek különböző az alvásigénye. Egy órai nyugodt pihenés után az óvodapedagógus lehetővé teszi, hogy a nem alvó (5-6-7 éves) gyermekek felkelhetnek, és csendes tevékenységet folytathatnak. Májustól kezdve az iskolába felvett gyermekeknek lehetősége van csak akkor pihenni, ha igényük van rá. Ezzel is előkészítjük a gyermekeket a kisiskolás napirendje szerinti életre.

A pedagógusok és a pedagógiai munkát segítők feladatai:

- Ebéd után a csoport szükségleteinek megfelelően biztosítja a nyugodt pihenés feltételeit,
- ellenőrzi a terem szellőztetését, az ágyak megfelelő elhelyezését (a lehető legnagyobb távolságban).
- A gyermekek elalvását segíti biztonságot adó szokásrendszerrel, pl. mesével, énekkel, zenehallgatással, testi közelséggel, puha tárgyakkal.
- Pihenés időtartamát a csoport szükségleteihez igazítja.
- Az ágyneműről és annak tisztításáról a szülő gondoskodik, általában kéthetente és a gyermek minden megbetegedése alkalmával.

Három-négy éves gyermekeknél gyakran előfordul, hogy alvás alatt bevizelnek. Ennek oka általában pszichés eredetű, ezért a leszoktató eljárások zömmel eredménytelenek. A felnőttek a gyermekeket emiatt nem szégyeníthetik meg. Csakis a tapintatos, szeretetteljes bánásmód és a szülővel való partneri, jó emberi kapcsolat szüntetheti meg az okokat.

A fejlődés várható eredményeiből és a programunk által meghatározott sikerkritériumok:

- A testápolási szokásoknak megfelelően a gyermekek teljesen önállóan, felszólítás nélkül tisztálkodnak, fogat mosnak, fésülködnek.
- A tisztálkodási eszközökre vigyáznak, tisztán helyére teszik. Zsebkendőjüket önállóan használják.
- Önállóan eldöntik, hogy mennyi ételt fogyasztanak, valamint önállóan vizet töltenek a kancsóból.
- Esztétikusan terítenek, higiénikusan étkeznek. Biztonságosan használják a kanalat, villát, kést. Étkezés közben halkán beszélgetnek.
- Teljesen önállóan öltöznek, a ruhájukat ki-be gombolják, cipőjüket befűzik és bekötik. A ruhájukat gondosan, összehajtva helyére teszik.
- A környezetükben igyekeznek mindenütt rendet tartani.
- Ügyelnek saját külsejükre, melyben megjelenik a szépre, ízlésesre törekvés.

Betegségmegelőzés

Az egészséges életmód alakításának feltétele az egészséges környezet biztosítása. Az óvodás gyermek saját testi gondozásának megtanítása és mozgásigényének kielégítése csak egészséges környezetben történhet. Ennek érdekében a dajkák munkájához tartozik a mindennapos portalanítás, felmosás, fertőtlenítés, szellőztetés, a higiéniai szabályok betartatása a gyermekkel.

Gyermekeink egészségének védelme érdekében rendszeresen látogatjuk a sósobát.

Nagy hangsúlyt fektetünk a gyermekek szűrővizsgálatokon való részvételére. Fontosnak tartjuk a prevenciót, a megelőzést. Mindehhez – a szülőket megnyerve – az intézmény gondoskodik speciális szakemberek bevonásáról, az óvoda fogorvosa, védőnője, szakszolgálatok segítségével.

Az óvodában megbetegedett gyermeket fokozott gondoskodással, elkülönítve gondozza a felnőtt mindaddig, míg szülei meg nem érkeznek. Ez feltétlenül fontos láz, hányás, kiütés, hasmenés, bőrpír, erős köhögés estén. A fertőzések terjedését a gyakori szellőztetéssel, edzéssel, megfelelő öltözködéssel, külön törölköző használatával igyekszünk meggátolni.

d. mindennapos testnevelés, testmozgás

A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok, a pszichomotoros készségek és képességek kialakításának formálásának és fejlesztésének eszközei. Kiemelt jelentőségű az óvodai élet minden pillanatában a kisgyermekek mozgásigényének kielégítése, harmonikus, összerendezett mozgásainak kifejlesztése.

Ebben a követelményben a gyermek testi képességeinek fejlesztése fogalmazódik meg: a tudatos, célszerű, összerendezett cselekvés fejlődésének elősegítése

- az alapvető mozgásfunkciókban (járásban, sietésben, futásban, lépcsőn járásban)
- az emberi kapcsolatokhoz nélkülözhetetlen humán mozgáskultúrában (játékban, feladat-teljesítésben, együttes tevékenységben, segítségben, baleset-megelőzésben és fertőzést megelőző magatartásban)

A mozgásos tevékenységekkel szemben elvárt kritériumok:

- elsősorban a játék szerepe hangsúlyozott
- minden nap jelenjen meg az óvodai életben
- minden gyermek számára legyen biztosított
- törekedni kell a kooperatív játékok alkalmazására
- egyéni szükségleteket és képességeket vegye figyelembe.

Mindenki ügyes valamiben. A jól megszervezett mozgásos tevékenység minden gyermek számára lehetőséget kínál a saját képességeinek, tanultsági szintjének, biológiai életkorának megfelelő saját tempóban való fejlődéséhez. A feltételek biztosítása által fejlődnek képességei, átélheti saját ügyességét, megtapasztalhatja mire képes.

A mindennapi **szabad mozgás** nélkülözhetetlen eleme az óvodai életnek. Biztosítjuk, hogy a gyermekek a természetes nagymozgásokat, mozgáselemeket egyénileg, szabadon ismételhessék a sokféle mozgásfejlesztő eszközökön. Emellett a szervezett mozgásos tevékenységek jól szolgálják a gyermekek mozgáskoordinációjának fejlesztését.

A négy-öt éves korban kialakuló alakváltozás, a hirtelen növekedés gyakran okoz hanyag testtartást. A szervezett mozgásos tevékenységek, különösen a gyakori rövid **prevenciós, fejlesztő tornák**, a mozgásigény kielégítése segít a gerinc deformitások megelőzésében. A lábboltozatot erősítő, fejlesztő mozgással a lúdtalpas gyermek lábtartása javítható.

A **zenés-mozgásos percek** lehetővé teszik a mozgáskultúra megalapozását.

A gyermekek egészséges életmódját úgy lehet biztosítani, ha minden nap **edzési lehetőségük** van. Erre legtöbb lehetőséget a **szabadban tartózkodás** biztosít, mely növeli a gyermekek ellenálló képességét.

Mozgásszükségletük kielégítése érdekében az óvodapedagógusok **napi kocogó-futó lehetőségeket** szerveznek. A gyermekek meghatározott futópályán önmaguk döntenek el, mennyit futnak. A felnőttekkel együttvégzett rendszeres kocogások, futások ösztönzően hatnak rájuk, és fokozzák a szív jó vérellátását, a rugalmasságot, állóképességet.

A gyermekek a **víz edző hatását** is megérezhetik az óvodában. Jó idő esetében az óvoda udvarán pancsolnak, zuhanyoznak. (A zuhanyozót egy fára kötött locsoló is helyettesítheti.)

e. baleset-megelőzés és elsősegélynyújtás

Gyermekeink biztonsága érdekében a legfontosabb szabályok megtartása, betartása akár életet is menthet:

- A gyermeket a felnőttek óvják, mivel a gyermek még nem érzi a veszélyt!
- Alakítsunk ki a gyermek számára biztonságos környezetet!

- Már kora gyermekkortól tanítsuk gyermekünknek a biztonságos életvitel módját, szabályait!
- Példákon keresztül magyarázzuk el a biztonsági szabályokat!
- Készítsük fel a gyermeket játékos formában arra, hogy mit kell tenni bizonyos veszélyhelyzetekben!
- Mutassunk példát saját viselkedésünkkel, a biztonsági rendszabályokat magunk is tartsuk be!
- Használjuk a különféle biztonsági eszközöket, berendezéseket rendeltetésszerűen és rendszeresen!
- Tanítsuk meg a gyermeket saját nevére, címére és az otthoni telefonszámra!
- Tanítsuk meg a gyermeknek, hogy bármilyen baj esetén a legközelebbi felnőttől kérjen segítséget!

Ennek érdekében megteremtjük a lehetőségét annak, hogy a gyermekek ismerkedhessenek a mentők, tűzoltók, rendőrök munkájával:

- közlekedésbiztonsági nap szervezése
- mentős nap
- látogatás a tűzoltóságon, rendőrségen,

A szülők számára is szervezünk előadásokat a gyermekbalesetek megelőzéséről, stb.

A pedagógusok és a pedagógiai munkát segítők feladatai:

- A balesetveszély elkerülése érdekében a gyermekek által használt eszközöket fokozott odafigyeléssel kezeli, szükség esetén kezdeményezi javítását, cseréjét. Különösen az udvari, vagy játszótéri játékoknál.
- sétán felhívja a gyermekek figyelmét
  - a közlekedési eszköz helyes használatára,
  - biztonságos közlekedés szabályaira,
  - kirándulásra szülői segítséget kérhet.

f. Az egészséget károsító magatartásformák elkerülése, a viselkedési függőségek, a szennvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése

A dohányzás ma talán a legnagyobb egészségkárosító ártalom az alkohol mellett. A kialakult szokásokon nehéz változtatni, a megelőzésre van szükség. Azt kell elérnünk, hogy a dohányzás ne váljon szokássá. Megelőzésében és visszaszorításában jelentős szerep jut az óvodapedagógusoknak és az óvoda dolgozóinak. Az óvoda felnőtt dolgozói modellt, mintát jelentenek a gyermekek számára. Az óvoda feladata minden olyan helyzet elkerülése, amely a gyermeknek kedvezőtlen mintaként szolgálhat.

A dohányzás megelőzését szolgáló óvodai egészségnevelési program tevékenységei:

- az Országos Egészségfejlesztési Intézet által kidolgozott „Dohányzás-megelőzési program – óvodai programsomagja” alkalmazása projekt hét keretében.

g. A bántalmazás, erőszak megelőzése

Különösen a sérülékeny társadalmi csoportokban a sérülések és az erőszak jelentős terheket jelent a gyermekek egészsége számára. A gyermekkori sérüléseknek az a nagy kockázata, hogy hosszú távú fizikai következményeket és pszicho-szociális károsodásokat okozhatnak. Különösen nagy a családon belüli erőszak társadalmi terhe.

A pedagógus alapvető feladata a rábízott gyermekek, tanulók nevelése, tanítása. Ezzel összefüggésben kötelessége különösen, hogy közreműködjön a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok ellátásában, a gyermek, tanuló fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, feltárásában, megszüntetésében.

A nevelési intézmény közreműködik a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében, ennek során együttműködik a gyermekjóléti szolgálattal, illetve a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal. Ha a nevelési intézmény a gyermekeket veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, segítséget kér a Gyermekjóléti Szolgálattól.

Nemcsak az erős fizikai ingerek okoznak az óvodás gyermeknél egészségkárosodást, hanem az erőszakos cselekmények (brutalitás, vérengzés, gyilkosság) látványa is. Mindezek megelőzésére nem elég a szülőket felvilágosítani, de a védekezés helyes módszereinek alkalmazására sarkallni is szükséges. Ennek megvalósítása érdekében a szülői értekezletek témájaként beszéljünk az erőszakot sugárzó tömeghírközlések és filmek veszélyeiről.

A gyermekek szüleit a nevelési év kezdetekor írásban tájékoztatjuk a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős személyéről, valamint arról, hogy milyen időpontban és hol kereshető fel.

A gyermekek fejlődéséhez szükséges esztétikus, egészséges környezet megteremtése

Az óvoda feltételrendszere befolyásolja a gyermekek egészséges életmódjának szintjét. A tárgyi környezet megfelel az egészségügyi előírásoknak, esztétikus, nyugtató hatású színharmóniát áraszt, egyedi, praktikus megoldásokat tartalmaz, kiváló alapot ad az óvodai nevelőmunkához. Ezek az elvek szerényebb tárgyi feltételek mellett is érvényesíthetők.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

„A testileg egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezettebb, harmonikus finommozgásra képes. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.”

5.3. Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés

Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés célja:

a gyermekek egyéni érdekeinek, tulajdonságainak, képességének kibontakoztatása a közösségen belül, a csoport normáinak tiszteletben tartásával.

Az óvodapedagógus feladatai

- Érzelmi biztonságot nyújtó, szeretetteljes, családi légkör megteremtése, a befogadástól az óvodáskor végéig.
- A gyermek-gyermek, a felnőtt-gyermek pozitív érzelmi töltésű kapcsolatának kialakítása. Az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő és megtartó képességek formálása, erősítése a társas kapcsolatok létrehozása érdekében.
- A szülőföldhöz való kötődés megalapozása.
- Az óvoda nevelje a gyermeket annak elfogadására, megértésére, hogy a gyermekek különböznek egymástól.
- Óvodánkba kerülő bármilyen nemzetiségű, migráns gyermek, sajátos szükségletének kielégítése, lehetőség nyújtása kultúrájának megismerésére.

Úgy kell az együttélés szokásait kialakítani, azaz a normákat megalapozni, hogy eltérő, sokszor egymással ellentétes szemléletű családok gyermekeit kell nevelni. Nemcsak „el kell viselni a máságot”, de együtt kell élni a sokszínűséggel, sőt örülnünk kellene tudni a többértékűségből fakadó színes lehetőségeknek.

A gyermeki magatartás alakulása szempontjából az óvodapedagógus az óvoda valamennyi alkalmazottjának kommunikációja, bánásmódja és viselkedése modell értékű szerepet tölt be.

A szocializáció szempontjából meghatározó:

- a közös élményeken alapuló tevékenységek gyakorlása,
- a gyermekek erkölcsi tulajdonságainak (mint pl. az együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség),
- akaratának (önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának) és
- szokás-és normarendszerének megalapozása.

Tartalma:

Érzelmi biztonságot nyújtó, szeretetteljes, családi légkör megteremtése a befogadástól az óvodáskor végéig:

Az óvodáskorú gyermekek jellemző sajátosságuk a magatartás érzelmi vezéreltsége. A személyiségében az érzelmek dominálnak, ezért elengedhetetlen, hogy a gyermekeket az óvodában érzelmi biztonság, szeretetteljes, derűs légkör vegye körül. A gyermekekben a **családias légkör** hatására kialakul az érzelmi kötődés társaihoz és a felnőttekhez egyaránt. Ez olyan alaphangulatot ad, ami kapcsolatteremtésre, cselekvésre, tevékenységre ösztönözi őket.

A gyermekek élettere barátságos, otthonos, amit elsősorban az óvodapedagógus tervez meg, de lehetőséget ad arra, hogy a gyermekek ötletei, elképzelései is érvényesüljenek. Fontos, hogy a gyermekek szabadon mozoghassanak a csoportszobában, mosdóban. Ezzel is

fokozható az otthonosság érzése. A nevelőtestület által kidolgozott szokás-, szimbólum- és jelképrendszeren belül a csoportok sajátos, egyéni színezetének biztosítása.

Az otthonosság érzését segíti elő az is, ha az óvodapedagógus minden gyermeknek tároló helyet biztosít, ahová saját eszközeit, játékait, a mikrocsoportos tapasztalatgyűjtésen talált „értékeit” beteheti, önállóan gondozhatja, kezelheti.

A gyermekek érkezésekor az óvoda öltözőiben, folyosóin nyugalmat árasztó hangszeres zene szól. Különösen vigyázunk arra, hogy a zene hangereje ne nyomja el a gyermekek, szülők beszélgetését.

„Engedjétek, hogy szeressünk benneteket” programunk

A **befogadás** időszaka meghatározza a gyermekek óvodához kialakuló érzelmi kötődését. Az óvodapedagógus, a dajka a szülőkkel együtt teremti meg a lehető legnyugodtabb feltételeket a gyermekek közösségbe történő beilleszkedéséhez. Ezért az óvodapedagógus lehetőséget ad ahhoz, hogy a gyermekek szüleikkel együtt ismerkedjenek az óvodával, ha lehetséges, minél hosszabb időn keresztül. A szülő jelenléte a gyermeknek biztonságot ad az új környezet elfogadásához, ugyanakkor a szülő megismeri az óvoda belső életét, a gyermekek napirendjét, tevékenységeit, szokásait. A befogadásban lehetőleg mindkét óvodapedagógus részt vesz, és a dajkával együtt gondosan előkészítik ezt az időszakot. Az óvónők a gyermekek jelét úgy válogatják ki, hogy ahhoz mondókát, verset vagy gyermekdalt lehessen kapcsolni. Így még a kevésbé vonzó jel is kedvessé válik. Legyen ez a gyermek első esztétikai élménye az óvodában!

A sok érdekes, értékes játék mellett az óvodapedagógus mesével, ölbeli játékokkal, mondókákkal kedveskedik a gyermekeknek. Az idősebb óvodások is segíthetnek mesedramatizálással, énekes játékkal, verseléssel az érzelmileg bizonytalan, szorongó gyermekek befogadásában.

A gyermekek már a befogadás ideje alatt a tervezett szokásoknak megfelelően végezzék a mindennapi tevékenységeket, amit az óvodapedagógus, a dajka sok-sok érzelmi megerősítéssel, játékos módszerrel gyakoroltat. Természetesen mindenkor szem előtt kell tartani a gyermekek egyéni képességeit, tempóját és az otthonról hozott szokásait. Az 5-6-7 éves gyermekek segíthetnek a kiscsoportosok öltöztetésében, vegyék körül őket gyengédséggel és szeretettel.

A családi légkör megteremtése elősegíti a gyermekek társas kapcsolatainak alakulását. Mindehhez **gazdag, tevékenykedtető élet** szükséges. Az intézmény közösen megtervezte és újraértelmezte hagyományos rendezvényeit úgy, hogy a gyermekeket minél kevesebbet szerepelteti. Az óvoda ünnepnapjaiban is a jelképek, szimbólumok a felnőttek élménykövetítése és a személyesség jelenik meg.

A gyermekeknek legyen lehetősége minél többször érdeklődésüknek megfelelő tevékenységet választani, hogy gyakran megélhessék az önállóságukat, amely belülről táplálkozó kedvet és motivációs állapotot hozhat létre. Így alakul ki, hogy egy időben, egymástól függetlenül különböző tevékenységek egyénileg és csoportosan is szerveződjenek.

Az osztott csoportokkal működő óvodák minél több közös tevékenységet szerveznek a kicsi és a nagy óvodásoknak. A vegyes csoportokat működtető óvodák viszont arra figyelnek, hogy az azonos korú 5-6-7 éves gyermekek tudjanak együtt tevékenykedni. Az óvodások és az idősebb gyermekek (iskolások) találkozásának lehetőségét is megteremtjük a tervezett közös rendezvényeinken.

A gyermek–gyermek, a felnőtt–gyermek pozitív érzelmi töltésű kapcsolatának kialakítása, az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő és megtartó képességek formálása, erősítése

A gyermekek pozitív kapcsolata csak akkor alakul ki, ha a gyermekek jól érzik magukat a csoportban, képesek a különbségek elfogadására, tiszteletére. Bizalmuk, biztonságuk kialakulását elősegíti az óvoda felnőtt közössége, gyermekközössége. Ebben kiemelkedő szerepe van az óvodapedagógusnak, aki irányítója, s egyben társa a gyermekeknek. A jó nevelés alapja a feltétel nélküli szeretet, határokkal együtt. A határokat úgy szükséges megszabni, hogy az adott korosztály meg tudjon felelni az elvárásoknak.

A nevelés akkor lesz hatékony, ha az óvodapedagógus az egész csoport előtt álló feladatokat minden gyermek számára - egyéni sajátosságait figyelembe véve - érthetővé, vonzóvá tudja tenni. A bátorító nevelés pszichológiáját alapul véve minden kapcsolatban alkalmazzuk az alábbi elveket, melyet a szülőknek is tegyünk érthetővé, alkalmazhatóvá.

A bátorító nevelés elvei

A felnőtt–gyermek kapcsolatában a következő elvek jelenjenek meg:

- A felnőtt próbálja megérteni - elsősorban érzelmileg - a gyermekeket.
- Parancsolás helyett igyekezzen kérdezni. (Ezzel elérhető, hogy a gyermekek igénye, akarata, energiája nincs visszafogva, hanem más irányba terelhetővé válik.)
- A gyermekek mágikus képzeletét vonja be a pozitív szociális kapcsolatok, szokások kialakításába. (A csoport szeretett bábja ehhez kiváló lehetőséget biztosít.)
- A felnőtt magyarázatában jelenjen meg a dolgok pozitív oldala.
- A felnőtt a gyermekek tevékenységéhez biztosítson nagy szabadságot a határok pontos megjelölésével. Többszöri „határátlépésnél” vezessen be konzekvenciákat.
- Alakítsa ki a közösségi élet szabályait. Legyen képes nevelési taktikát váltani, ha egymást követően eredménytelennek érzi a befolyásolását.
- A felnőtt segítse a gyermekbarátságok kialakulását, formálja úgy a kis csoportosulásokat, hogy a közösség többi tagjaihoz is kapcsolódjanak.
- A felnőtt nevelje a gyermekek érzésvilágát a kialakult konfliktusok feldolgozása során. A konfliktust feloldó beszélgetéseket kellő figyelemmel, kivárással hallgassa meg, hogy véleményt tudjon mondani a történetekről úgy, hogy a gyermekek felelősségérzete erősödjön.

- A felnőtt bátorítson minden gyermeket, hogy a belső elégedettsége, pozitív énképe kialakuljon. A bátortalan gyermekek nevelésekor a felnőtt minél többször örüljön a legkisebb elmozdulásnak, fejlődésnek.
- Az agresszív gyermek lehetőleg ne kapjon figyelmet agresszivitásán keresztül. A negatív viselkedési módot szándékosan mellőzni szükséges.
- A felnőtt - gyermek kommunikációjában világos, egyértelmű, konstruktív beszédhelyzet jelenjen meg, a kívánság és az elvárás megnevezésével. A kapcsolatok erősítését szolgálja a beszélő partner megbecsülése, megértése, a kompromisszumkeresés. Mellőzendő: a megbántás, a hibáztatás, a kritizálás, a kioktatás, a kiabálás, a panaszkodás és a prédikálás. (Az óvodapedagógus minden gyermeknek biztosítsa a személyes perceket, hogy a kapcsolatfelvevő képességüket megerősítse. Ezekben a beszélgetésekben a saját és a mások érzésének elfogadása kapjon hangot.)
- A gyermekek viselkedéskultúráját fejlessze a felnőttek példája, bátorítása, türelme, bizalomelőlege és az a szemlélete, ami a sikert észreveteti, és a sikertelenséget segít elviselni.
- A felnőttek tilalom helyett adjanak a gyermekeknek választási lehetőséget, hogy önálló döntéseket hozhassanak, és képessé váljanak a változásra. A felnőtt örömeivel jelezze dicséretét, s csak félelemkeltés nélkül jelölje meg a veszélyeket, problémákat.
- A felnőtt használja fel a humort a szeretetkapcsolat kialakításához. (A humor a feszültséget feloldhatja, a görcsösséget megszünteti).

Ezeket az elveket nyilvánosságra hozzuk. Értelmezzük az óvoda minden dolgozójával és a szülőkkel is. Kitegyük óvodáink folyosójára, mert ez sugallja nevelési felfogásunkat is.

Az óvónő folyamatosan elemezi, vizsgálja a gyermekek társas viselkedését, kapcsolatát. Változatos eszközöket alkalmaz a társas jellemzők kimutatásához.

A szülőföldhöz való kötődés megalapozása a szűkebb és tágabb környezet tevékeny, projekt rendszerű megismerése által alakítható ki.

A fejlődés várható eredményeiből és a programunk által meghatározott sikerkritériumok:

- Ragaszkodnak óvodájukhoz, a kisebb gyermekekhez, felnőttekhez. Ezt érzelmeiben, szavakban, tettekben hozzák nyilvánosságra.
- A gyermekeknek igényévé válik a helyes viselkedés szokásszabályainak betartása.
- A szabályok betartására egymást is megkéri.
- A felnőtt kérése nélkül is segítenek egymásnak, együtt éreznek a közösség tagjaival.
- A közösségért szívesen dolgoznak, bíznak önmaguk képességeiben.
- Konfliktusos helyzetben társaikkal egyezkednek.
- Érdeklődnek társaik, barátaik iránt.
- A csoportba érkező vendégeket szeretettel fogadják.
- Óvodán kívül, ha találkoznak, szeretettel köszöntik egymást.
- Igényükre vált a tevékenységekben való részvétel és együttműködés.
- A tevékenységeket türelmesen, a megbeszéltek alapján befejezik. Képesek nyugodtan ülni, figyelmesen meghallgatják a felnőttek, gyermekek közléseit.
- Szavak nélkül is értik környezetük jelzéseit, érzéseit.
- Ismerik saját képességüket, tudják értékeiket, de azt is meg tudják fogalmazni, mik a hiányosságaik.
- Érvényesítik kezdeményező-készségüket, nyilvánítják tartósabb érdeklődésüket.
- Értékelik saját tetteiket és az eléjük tárt magatartási formákat.
- Igyekeznek legyőzni a felmerülő akadályokat.
- Szociálisan éretté válnak az iskolába lépésre.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

„Az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek kedvező iskolai légkörben készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőttel és gyermektársaival.

A szociálisan érett gyermek:

- *egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni, késleltetni tudja szükségletei kielégítését,*
- *feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb – szükség szerint kreatív – elvégzésében nyilvánul meg; kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.”*

5.3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az óvodai nevelés a gyermek egyéni érdeklődésére, kíváncsiságára – mint életkori sajátosságra –, valamint a meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve biztosít a gyermeknek változatos tevékenységeket, amelyeken keresztül további élményeket, tapasztalatokat szerezhet az őt körülvevő természeti, és társadalmi környezetről.

Az **anyanyelvi nevelés** valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat.

Anyanyelvi nevelés célja:

- az anyanyelv megbecsülésére, szeretetére nevelés,
- az anyanyelv fejlesztése,
- a kommunikáció különböző formáinak alakítása,
- a gyermek természetes beszéd-és kommunikációs kedvének fenntartása, ösztönzése,
- a kommunikációs képesség megalapozása,
- szókincs és szóbeli kifejezőkészség fejlesztése.

Megfelelő kommunikáció érdekében a bátorító nevelés alapelveit alkalmazzuk a felnőtt-gyermek kapcsolatban. A felnőttek modellértékű kommunikációval mutatnak példát a gyermekeknek. A tevékenységek során beszédük legyen érthető, egyszerű és világos. Ügyeljenek beszédük stílusára, a hanglejtés, a dinamika, a hangsúly megfelelő alkalmazására.

Az anyanyelvi nevelés megvalósítását segítő eszközeink:

- helyes mintaadás
- beszélgető körök
- személyes percek
- projektrendszerű témafeldolgozások
- a felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása – „Csak tiszta forrásból”
- a gyermekek nyelvi képességeinek fejlesztése az irodalom eszközeivel.

Az értelmi nevelés feladatai:

- a gyermek spontán és tervezetten szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése,
- különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása,
- a gyermekek meghallgatása,
- a gyermeki kérdések és a válaszok igénylésének támogatása,
- az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás, alkotóképesség) fejlesztése,
- valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.

A nem magyar anyanyelvű gyermek esetében a felnőttek tartsák természetesnek, hogy a gyermek elsősorban anyanyelvén beszél.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

„A lelkiileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciációnak, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.

A lelkiileg egészségesen fejlődő gyermeknél:

- az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, továbbá a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama; a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés,
- megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele,
- a cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van. Az egészségesen fejlődő gyermek:
- érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél; gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni, minden szófajt használ, különböző mondatszerkezeteket, mondatfajtákat alkot, tisztán ejti a magán- és mássalhangzókat azzal, hogy a fogváltással is összefüggő nagy egyéni eltérések lehetségesek, végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét,
- elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről; tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat; ismeri és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait; ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét; felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit. Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek; elemi mennyiségi ismeretei vannak.”

6. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

A gyermek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a hetirend biztosítja a feltételeket. A napirend igazodik a különböző tevékenységekhez és a gyermek egyéni szükségleteihez, valamint tekintettel van a helyi szokásokra, igényekre. A rendszeresség és az ismétlődések érzelmi biztonságot teremtenek a gyermeknek.

A napi életritmus kialakítása alapvető feltétele a testi-lelki harmónia megteremtésének. Az egész nap során érvényesül a folyamatosság, a rugalmasság elve. A tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítására törekszünk, szem előtt tartva a játék kitüntetett szerepét.

A gyermekeknek alapvető igénye, hogy személyes kapcsolatot tudjon felvenni a felnőttekkel, ezért elegendő figyelmet fordítunk minden gyermekre.

A délutáni alvás időtartama a legkisebbeknek két óra, a nagyobbaknak másfél óra, a legnagyobbaknak pedig egy óra. Az alvást befejezők ezután csendes, különböző tevékenységet folytathatnak.

Az óvodapedagógus a napirendben külön időpontot (pontokat) jelöl meg a gyermekek rendszeres edzésére, mozgásos lehetőségeire.

Mivel az intézményünk tagóvodáinak különböző a nyitvatartási idejük, ezért eltérő a napirendjük.

A Központi Művészeti Óvoda napirendje:

Időtartam	Tevékenység	
5.30 - 7.00 7.00 - 8.30	JÁTÉK ÖSSZEVONT CSOPORTBAN Játék a csoportszobában vagy szabadban Személyes percek Szabad játék Játékba integrált egyéni és mikrocsoportos tevékenységek Testápolási teendők	JÁTÉK JÁTÉKOS MOZGÁS
8.30 – 10.00	Folyamatos tízórai Verselés, mesélés Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	
10.00 – 11.45	JÁTÉK A SZABADBAN Külső világ tevékeny megismerése Mikrocsoportos tapasztalatszerzések, séták Énekes játékok, gyermektánc az udvaron Mindennapi edzés: kocogás, futás	JÁTÉK JÁTÉKOS MOZGÁS
11.45. -12.45	Ebéd Testápolási teendők	
12.45 – 15.00	Pihenés, altatás mesével, altatódallal Folyamatos felkelés Testápolási tevékenységek Uzsonna	
15.00 – 16.30	JÁTÉK CSOPORTBAN VAGY AZ UDVARON Zenés, mozgásos percek Egyénenkénti és/vagy kiscsoportos részképesség – fejlesztés	JÁTÉK JÁTÉKOS MOZGÁS

A Felsővárosi Tagóvoda napirendje:

Időtartam	Tevékenység	
5.30 - 7.00 7.00 - 8.30	JÁTÉK ÖSSZEVONT CSOPORTBAN Játék a csoportszobában vagy szabadban Személyes percek Szabad játék Játékba integrált egyéni és mikrocsoportos tevékenységek Testápolási teendők	JÁTÉK JÁTÉKOS MOZGÁS
8.30 – 10.00	Folyamatos tízórai Verselés, mesélés Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	
10.00 – 11.45	JÁTÉK A SZABADBAN Külső világ tevékeny megismerése Mikrocsoportos tapasztalatszerzések, séták Énekes játékok, gyermektánc az udvaron Mindennapi edzés: kocogás, futás	JÁTÉK JÁTÉKOS MOZGÁS
11.45. -12.45	Ebéd Testápolási teendők	
12.45 – 15.00	Pihenés, altatás mesével, altatódallal Folyamatos felkelés Testápolási tevékenységek Uzsonna	
15.00 – 16.30	JÁTÉK CSOPORTBAN VAGY AZ UDVARON Zenés, mozgásos percek Egyéni és/vagy kiscsoportos részképesség – fejlesztés	JÁTÉK JÁTÉKOS MOZGÁS

A Horvátzsídányi Tagóvoda napirendje:

Időtartam	Tevékenység	
7.00 - 9.30	JÁTÉK A CSOPORTSZOBÁBAN VAGY SZABADBAN Személyes percek Szabad játék Játékba integrált egyéni és mikrocsoportos tevékenységek Testápolási teendők	JÁTÉK JÁTÉKOS MOZGÁS
9.30 – 10.00	Folyamatos tízórai Verselés, mesélés Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	
10.00 – 11.45	JÁTÉK A SZABADBAN Külső világ tevékeny megismerése Mikrocsoportos tapasztalatszerzések, séták Énekes játékok, gyermektánc az udvaron Mindennapi edzés: kocogás, futás	JÁTÉK JÁTÉKOS MOZGÁS
11.45. -12.45	Ebéd Testápolási teendők	
12.45 – 15.00	Pihenés, altatás mesével, altatódallal Folyamatos felkelés Testápolási tevékenységek Uzsonna	
15.00 – 16.00	JÁTÉK CSOPORTBAN VAGY AZ UDVARON Zenés, mozgásos percek Egyénenkénti és/vagy kiscsoportos részképesség – fejlesztés	JÁTÉK JÁTÉKOS MOZGÁS

A Peresznyei Tagóvoda napirendje:

Időtartam	Tevékenység	
7.00 - 8.30	<p>JÁTÉK A CSOPORTSZOBÁBAN VAGY SZABADBAN</p> <p>Személyes percek Szabad játék Játékba integrált egyéni és mikrocsoportos tevékenységek Testápolási teendők</p>	<p>JÁTÉK</p> <p>JÁTÉKOS MOZGÁS</p>
8.30 – 10.00	<p>Folyamatos tízórai Verselés, mesélés Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka Ének, zene, énekes játék, gyermektánc</p>	
10.00 – 12.00	<p>JÁTÉK A SZABADBAN</p> <p>Külső világ tevékeny megismerése Mikrocsoportos tapasztalatszerzések, séták Énekes játékok, gyermektánc az udvaron Mindennapi edzés: kocogás, futás</p>	<p>JÁTÉK</p> <p>JÁTÉKOS MOZGÁS</p>
12.00 -13.00	<p>Ebéd Testápolási teendők</p>	
13.00 – 15.15	<p>Pihenés, altatás mesével, altatódallal Folyamatos felkelés Testápolási tevékenységek Uzsonna</p>	
15.15 – 16.30	<p>JÁTÉK CSOPORTBAN VAGY AZ UDVARON</p> <p>Zenés, mozgásos percek Egyénenkénti és/vagy kiscsoportos részképesség – fejlesztés</p>	<p>JÁTÉK</p> <p>JÁTÉKOS MOZGÁS</p>

Javaslat a gyermekek heti rendjének elkészítéséhez

	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
Délelőtti játékba integrált tanulás	Verselés, mesélés Mozgásos játékok Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	Verselés, mesélés Mozgásos játékok Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	Verselés, mesélés Mozgásos játékok	Verselés, mesélés Mozgásos játékok	Verselés, mesélés Mozgás, mozgásos játékok
Udvari játékba integrált tanulás	Mozgásos játékok Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	Mozgásos játékok A külső világ tevékeny megismerése	Mozgásos játékok A külső világ tevékeny megismerése	Mozgásos játékok A külső világ tevékeny megismerése	Mozgásos játékok
Délutáni játékba integrált tanulás	Mozgásos játékok	Zenés, mozgásos percek, Mozgásos játékok	Mozgásos játékok	Zenés, mozgásos percek, Mozgásos játékok	Mozgásos játékok

A szervezett tanulás formái

Kötelező	Mozgás, mozgásos játékok Ének, zene, énekes játék, gyermektánc (4-5-6-7 éveseknek)
Közvetve kötelező	Verselés, mesélés
Kötetlen	Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka A külső világ tevékeny megismerése Ének, zene, énekes játék, gyermektánc (3-4 éveseknek) Egyéni fejlesztések

A szervezett tanulás munkaformái

Frontális	Mozgás, mozgásos játékok (Futás, kocogás) Verselés, mesélés Ének, zene, énekes játék, gyermektánc (Zenés, mozgásos percek)
Kiscsoportos	
Mikrocsoportos	Ének, zene, énekes játék, gyermektánc (Ének-zenei képességfejlesztés) Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka A külső világ tevékeny megismerése
Egyéni	Verselés Részképességek fejlesztése egyéni igények szerint

Az óvodai élet szervezésében a gondozásnak is kiemelt szerepe van. Az óvodapedagógus a gondozás folyamatában is nevel, építi kapcsolatait a gyermekekkel, egyúttal segíti önállóságuk fejlődését, együttműködve a gondozást végző munkatársakkal.

Az óvodai nevelés a teljes óvodai életet magába foglaló tevékenységek keretében szervezhető meg.

Az óvodai nevelés tervezését, valamint a gyermekek megismerését és fejlesztését, a fejlődésük nyomon követését különböző kötelező dokumentumok szolgálják.

A szükségletekre, egyéni sajátosságokra épülő nevelés hatékony megvalósítása érdekében egységes fejlesztő rendszert működtetünk.

Az anamnézis felvétele óvodába járás előtt, a gyermekek képességeinek, tulajdonságainak diagnosztikája befogadás végére, az egyéni fejlesztési tervek, s azok értékelése félévenként történik (fogadóórák alkalmával, a szülőkkel megbeszélve, melyet aláírásukkal igazolnak). Az anamnézist célszerű a családlátogatáson kitölteni, a gyermekek fejlettségi szintjének regisztrálását, pedig érdemes elvégezni a befogadás befejezésére, hogy tervezni lehessen az egyéni fejlesztéseket.

7. A PROGRAM TARTALMA

7.1. Néphagyomány-ápolás, népszokások

Az óvoda természetes közege a hagyományőrzésnek, ezért a népi kultúra ápolását kiemelt feladatunknak tekintjük. A kisgyermek nevelésébe mindazon értékeket beépítjük, amelyeket a környezet megőrzött vagy a folklór az óvodások számára megőrzésre érdemesnek tart. Megteremtjük azt a miliőt, amelyben az óvodába lépés első pillanatától a nevelés szerves részeként van jelen a hagyományápolás. Így a modern világgal ötvöződve tovább él népünk kulturális gyökere, s a mai gyerekek is megtalálják benne a szépséget, örömet és követendő, megismerhetik értékeit.

A program olyan óvodapedagógust igényel, aki ismeri, szereti a gyermekfolklórt, képes azonosulni azzal. Tudja a népszokások eredetét, ismeri azok lényegét, hiedelemvilágát, jelképeit. Jártasságra tett szert a kézművességben, számos népi játékot, népmesét, népdalt ismer. Nagyon hasznos, ha lakóhelyének hagyományából merít, gyűjt, különös tekintettel a horvát és német kisebbségre. A hagyományőrzés úgy marad fent, ha családtól családig, gyermektől gyermekig, óvodapedagógustól óvodapedagógusig, szájról szájra hagyományozódik.

7.2. A néphagyomány tartalma az egyes tevékenységformákban

- Verselés, mesélés: népmesék, mondókák, közmondások, rigmusok, időjósok, névcsúfolók, találós kérdések.
- Ének, zene, énekes játék, gyermektánc: mondókák, énekes gyermekjátékok, népdalok, hangszeres népzene.
- Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka: tárgykészítő népi játékok, sodrások, fonások, szövések, gyöngyfőzés, agyagozás, korongozás, mézeskalács-sütés, nemezelés.
- A külső világ tevékeny megismerése: találós kérdések, népi jósok, jeles napok, népszokások.
- Mozgás, mozgásos játékok: ügyességi és sportjátékok.

7.3. Az óvodában ünneplhető jeles napok időrendi sorrendben

Az őszi jeles napjai:

- Mihály napi vásár (szeptember 29.)
- Szüret (kezdeté szeptember 1-től október 15-ig területenként változik)
- Márton-napi szokások (november 11.)

A téli jeles napjai:

- Advent (november 30. utáni első vasárnaptól a negyedik vasárnapig)
- Mikulás (december 6.)
- Karácsony (december 24-25-26.)
- Farsang (vízkeresztől hamvazószerdáig)

A tavasz jeles napjai:

- Március 15. nemzeti ünnepünk
- Húsvét (a tavaszi napéjegyenlőség utáni holdtöltésre következő vasárnap)
- Május elseje, májusfa állítása
- Pünkösöd (Húsvét után 50. napon)
- Anyák napja
- Ovi-Búcsúztató

A nyár jeles napjai:

- Medárd napja
- Péter-Pál napja
- Szent István napja

7.4. A néphagyományőrzés ajánlott tartalmi korcsoportonként

Minden jeles napot egy hosszabb előkészület vezet be, amelyhez az óvónő a gyerekek kíváncsiságát kielégítve folyamatosan biztosít változatos tevékenységet. A hagyományápolás tartalmát minden esetben a helyi tradícióknak megfelelően variálja.

A hagyományok ápolása közben történő együttjátszás, együttműködés, tervezgetés örömtelivé, izgalmassá teszi a várakozás időszakát. Maga az ünnep a külsőségeivel együtt nem merev, erőltetett, betanított, hanem vidám hangulatú, felszabadult együttjátszást biztosít. Az óvodapedagógusok, a szülők vállaljanak minél több szerepet, hogy a gyermekeknek igazi élményt jelentsenek ezek a jeles napok.

Mihály nap (szeptember 29.)

- A 3-4 éves gyerekek figyeljék meg az őszi tevékenységeket, a nagyok betakarító munkáját. Tapasztalják meg a természet változását. (Pl.: feküdjének az avarban.) A termések gyűjtését, irányítással végezzék és figyeljék meg, hogyan történik tárolásuk, mit készítenek belőle az óvónők a Mihály-napi előkészület során. Az állatokról hallgassanak népmeséket és/vagy mondókákat.
- A 4-5 éves gyerekek kövessék a kalendáriumon a jeles napokat. Gyűjtsék a természet kincseit, rendezzék el az évszaksarokban és díszítsék vele csoportszobájukat. Az állatok viselkedését figyeljék meg. Takarítsák be a termést, az óvodapedagógus segítségével ismerkedjenek meg a befőzéssel. Tanuljanak névcúfolókat, vásári kikiáltó rigmusokat. Süssenek peracet, készítsenek vásárfiát és egyszerű népi játékokat, eszközöket. Kedvük szerint vegyenek részt a vásári forgatagban. A népi hangszerekkel, népzenevel ismerkedjenek meg.
- A legnagyobb óvodások készítsenek kalendáriumot, figyeljék meg, igazak-e a népi jóslások. Ismerjenek meg néhány találós kérdést, közmondást, a vásárról mesét, és/vagy verset. Az óvoda kiskertjében végezzenek őszi munkát, ültessenek cserépbe évelő növényeket. A szülőknek készítsenek a vásárra meghívót. A vásár helyszínét segítséggel rendezzék be, árulják portékáikat. Népzenere egyszerű lépésekkel, forgásokkal, térformákkal próbálgassák a táncos mozdulatokat. Játsszanak énekes népi játékokat, ismerjenek meg néhány ügyességi, illetve sportjátékot (pl. kakasviadal, zsákban futás stb.).

Szüret (szeptember 1-től október 15-ig területenként változik)

- A 3-4 éves óvodások hallgassanak énekeket, mondókákat a szüretéről és a gyümölcsökről. Kedvük szerint vegyenek részt a szüreten és a mulatságban. Szemezzék a szőlőt, kóstolják meg az őszi gyümölcsöket és a mustot.
- A 4-5 éves óvodások ismerjenek meg egyszerű szüreti énekes játékokat. Gyűjtsék, válogassák az őszi gyümölcsöket. A szüret előkészítésében vegyenek részt: süssenek perecet, pogácsát. A környezet segítségével vegyenek részt a szüreten, játsszanak a nagyokkal népi játékot, préseljék a mustot, népzeneire próbálgassák a táncos mozdulatokat.
- Az 5-6-7 éves gyerekek az óvodapedagógusok segítségével szervezzék meg a szüretet a szőlős, almáskertben, vagy ha nincs más, az óvoda udvarán. Díszítsék fel a kaput gyümölcsökkel. Szemezzék, préseljék a szőlőt. Tudjanak verset, mondókát, dalos játékot a szőlőről, vagy a többi őszi gyümölcsről. Legyenek aktív részesei a mulatságnak: táncoljanak, énekeljenek, játsszanak szüreti népi játékokat. Készítsenek termékekből egyszerű hangszereket (pl. dióhéj-pencergető, csutkamuzsika stb.).

Márton-napi szokások

- Márton püspök története
- Lampionos felvonulás
- Ludas játékok
- Márton-napi lakoma

Advent (november 30. utáni első vasárnaptól a negyedik vasárnapig)

- Borbála nap (december 4.)
- Mikulás (december 6)
- Luca nap (december 13.)
- Karácsony (december 24-26.)

- A legkisebb óvodások ismerkedjenek meg az advent jelképeivel (koszorú, naptár). A naptár alapján minden nap készüljenek egyszerűbb feladatokkal a karácsonyra. Rövid dalt, mondókát vagy verset tudjanak a Mikulást és a karácsonyt várva. A szüleiknek készítsenek egyszerű ajándékot. A vízbe tett cseresznyeágot, az ültetett Luca-búzát folyamatosan kísérik figyelemmel. Ismerkedjenek a karácsonyi népszokásokkal, az óvodapedagógus segítségével készítsenek egyszerű fenyődíszeket az otthoni karácsonyfájukra.
- A nagyobb óvodások az adventi naptár és a koszorú elkészítésében segítsenek. Naponta nézzék meg mi a feladatuk az adventi naptár szerint. Tegyék vízbe a cseresznyeágot, ültessenek Luca-búzát, mártsanak gyertyát, fényesítsenek almát, fessenek az ablakra, süssenek mézeskalácsot, készítsenek fenyődíszeket nehezebb technikával. A Mikulás és a karácsony előtt tanuljanak egy ünnepi köszöntő verset, mondókát, éneket. Egyenek almát, mézes diót, gyűjtsák meg a gyertyát.
- Az 5-6-7 éves gyerekek önállóan, az óvodapedagógus segítségét kérve készítsenek adventi naptárt és koszorút. A kijelölt feladatokból naponta bontsanak ki egyet, és oldják meg azt. Figyeljék meg az időjárás változásait. Tanuljanak kotyoló mondókát,

hogy Luca napján kotyolhassanak a kisebbek csoportjában. A karácsony köszöntésére úgy tanulják meg a verset, hogy otthon nagyszüleiknek, szüleiknek is el tudják mondani. A szüleiknek készítsenek ajándékot, s azt csak szentestén adják át. Főzzenek szaloncukrot, készítsenek asztaldíszeket, öntsenek gyertyát. Az ünnepi étkezési szokásokat ismerjék meg: süssenek tököt, almát, törjenek diót és süssenek mézeskalácsot.

Farsang (vízkeresztől hamvazószerdáig) télbúcsúztató népszokás

- A 3-4 évesek egyszerű technikával díszítsenek papíralarcot, öltözzenek jelmezbe, ha van kedvük, utánozzák az óvodapedagógus táncos mozdulatait.
- A 4-5 éves gyerekek díszítsenek farsangi álarcot, gyűjtsenek tombola tárgyakat, vegyenek részt farsangi játékokban. A farsang köszöntésére tanuljanak egyszerű óvodás dalt vagy mondókát. Hallgassanak tréfás mesét, éneket, verseket.
- Az 5-6-7 éves gyerekek tanuljanak farsangi éneket, bálba hívogató mondókát. A jelmezük, maszkjuk elkészítésében, a csoportszoba feldíszítésében, átrendezésében. Segítsenek az óvodapedagógusoknak. Vegyenek részt a farsangi meghívó elkészítésében, hívogassák a szüleiket, a kisebbeket és az iskolásokat az óvodai mulatságba. Vegyenek részt a táncházában, az ügyességi játékokban, és tombola húzásában. A nagycsoportosok rendezzék meg az óvoda humornapját.

Március 15.

Legyen a magyar jelképeink, szimbólumaink megismertetésének napja.

Az óvodapedagógusok énekeljenek Kossuth-nótákat, a gyerekeknek mutassanak korabeli képeket a huszárokról, katonákról és az akkori öltözködési szokásokról.

Az 5-6 éves gyermekek a kisebb óvodásoknak készítsenek kokárdát.

Közös óvodai ünnepelés. Gyermek és óvodapedagógus az ünnephez méltó fekete-fehér öltözékben jelenjen meg.

Húsvét (a tavaszi napéjegyenlőség utáni holdtöltére következő vasárnap)

- A 3-4-5 éves gyermekek tanuljanak locsolóverset, és az óvodapedagógusuk segítségével fessenek tojásokat. Locsolkodjanak, és vegyenek részt a tojás-játékokban. Fogadják a kiszézőket, tegyenek nagy sétát az óvoda környékén.
- Az 5-6-7 évesek tegyenek nagyobb sétát a folyópartra vagy a ligetbe. Minél többféle technikával írjanak tojást pl. viasszal, berzseléssel, maratással, karcolással, és díszítsék fel vele a csoportszobájukat. Kiszézással díszítsenek a kisebbek csoportjában. Az ablakot díszítsék festéssel. Ha van lehetőségük, vegyenek részt a tavaszi határkerülésben. A locsoláshoz, komáláshoz, komatál-küldéshez tanuljanak éneket, mondókát. A fiúk locsolják meg a lányokat és az óvodapedagógusokat, a lányok készítsenek tojást a fiúknak is. A gyerekek süssenek süteményt a komáláshoz, komáljanak a kisebbek csoportjában.

Május elseje, májusfa állítása

- Az óvodapedagógus és az 5-6-7 éves gyermekek által feldíszített májusfát járják körbe az óvoda „lakói” tavaszi dalokat énekelve. A májusfa díszeit minden csoport közösen készítse el. A fiúk rendezzenek versengést: ki tud felmászni a fára, ki éri el a fára felfüggesztett tárgyakat.

Pünkösöd (Húsvét után 50. napon) király-királyné választás

- A 3-4 éves óvodások figyeljék meg a nagyok készülődését.
- A pünkösdi királyné választáshoz tanuljanak énekes játékok, egyszerű tánclépéseket. Népzénére próbálgassák az egyszerű táncos lépéseket és fedezzék fel az esztétikus térformák szépségét.
- Tartsanak ügyességi erőpróbákat, a pünkösdikirály-választás hagyományait idézve.

Anyák napja

- Csoportonkénti egyéni köszöntés az édesanyáknak.
- Ajándékkészítés, virágok nevelése, csokor készítése.
- Az ünnephez méltó dekoráció készítése.
- Az alkalomhoz illő, kedvenc ruhába öltözés.

Ovi-Búcsúztató

- Óvodánként a szokásoknak, hagyományoknak megfelelően kialakított formában történik.
- Minden gyermek értelmi képességeinek megfelelően vegyen részt benne.

8. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI

8.1. Játék

A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. A játék a kisgyermek elemi pszichikus szükséglete, melynek minden nap visszatérő módon, hosszantartóan és lehetőleg zavartalanul ki kell elégülnie.

A belülről indított és vezérelt játéktevékenység célja:

- a gyermekek szabad képzettszításának elősegítése,
- az intellektuális, mozgásos, szociális tapasztalatok, élmények többszöri átélésével a gyermekek egyéni vágyainak és ötleteinek kibontakoztatása,
- továbbá célunk, hogy minél sokrétűbb tájékozódó tevékenységgé váljon a játék, s a játékos, cselekvésen keresztül megvalósuló tanulás.

Az óvodapedagógus feladatai

- A szűkebb és tágabb környezetből szerzett gyermeki benyomások feldolgozásának biztosítása a szabad játékban
- A játékhoz szükséges feltételek biztosítása
- A 3-6-7 éves korban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének gazdagítása a gyermekek egyéni sajátosságainak figyelembevételével
- A gyermekek beszédképességének fejlesztése a játékszituációkban
- Az óvodapedagógus játéksegítő, játékirányító metódusainak alkalmazása
- Cselekvéses felfedezéssel tanulás
- Intellektuális érzelmekre építés

A játékhoz szükséges feltételek biztosítása (légkör, hely, idő, eszközök, tapasztalatszerzés, élmények)

Kreatív, alkotó légkör:

Elsősorban olyan játék biztosításával érheti el az óvodapedagógus, amelyben a gyermekek szabadon dönthetnek abban, hogy kivel játszanak, milyen játékot választanak, milyen témát dolgoznak fel, milyen eszközzel jelenítik meg azt, milyen helyet választanak és mennyi ideig tart a játékuk. Az óvodapedagógus teremtse meg mindezekhez a feltételeket. Az alkotó légkört tovább fokozhatja a kellő időben nyújtott segítség, megerősítés, ötlet.

Az óvodapedagógus a csoportban csak annyi szabályt vezessen be, ami segíti a nyugodt, rugalmas, oldott légkör fenntartását, az alkotó cselekvést, a sokféle manipulációt, az elképzelések valóra váltását.

A kreatív légkör erősíti az ötletek szabad áramlását, a másik gyermek meghallgatását, az alkotó együttműködés kialakulását. A szabad játék során a gyermekek feszélyezettség nélkül tudjanak önállóan vagy társaikkal önfeledten játszani.

Az óvodapedagógus őszinte játéka mély átérzésre serkenti a gyermekeket. Az oldott légkör megteremtéséhez használjon minél gyakrabban humoros kifejezéseket, tréfás szavakat, vegye észre a környezetben spontán megjelenő helyzet- és jellemkomikumokat.

A különböző típusú játékokhoz szükséges hely:

Ezt a gyermekek szükség szerint önállóan, vagy amíg erre nem képesek, az óvodapedagógus, a dajka segítségével alakítsák ki. A csoportszobákban legyen helye a többféle állandó és variálható, vagy új elkülönített „kuckóknak”.

A programban - jelentős szerepe miatt - kiemelkedik a különösen esztétikus és meghitt mesesarok, amely egyúttal a dramatikus játék és a bábozás helye. Itt kap helyet az átváltozáshoz szükséges kellékek kincsesládája is.

Az intellektuális érzelmeket kiváltó tapasztalatszerzések során összegyűjtött tárgyak, termékek, növények, képek, a kincseket őrző sarokban kapnak helyet, amit a gyermekek alakítanak ki és rendeznek különböző szempontok alapján.

A rajzolásnak, festésnek, korongozásnak, szövésnek, tárgykészítő népi játékoknak legyen meg az állandó helye. Ehhez szükséges kellékek, anyagok, eszközök mindegyik játékidőben álljanak a gyerekek rendelkezésére.

A gyermekek játéktere lényegesen megnövekedik az udvaron, ezért ösztönözzük őket arra, hogy minél több nagymozgásos tevékenységet folytassanak. Az időjárás függvényében az óvodapedagógus, a dajka segítse az udvari szerepjátékok kibontakozását (pl. népi játékok, mozgásos játékok, közlekedési játékok, színpadi játékok, ügyességi és sportjátékok feltételének megteremtésével stb.).

A játékhoz szükséges idő:

A játéktevékenység az óvoda kinyitásával elkezdődik és az óvoda zárásáig tart. A gyermekek ettől kezdve szabadon választott játékkal játszhatnak. Ezt a folyamatos napirend, a játékos, cselekvéses tanulásmódozat jól segíti. Ezáltal a gyermekek egybefüggően, a játékok elrakása nélkül több órán keresztül játszhatnak.

Az 5-6-7 éves gyermekek már összeszokott csoportokban játszanak. A csoportok kialakulásához, szerepek elosztásához, több időre van szüksége, mint a kisebbeknek. Ezért az óvodapedagógus kísérje figyelemmel a játékot és törekedjen arra, hogy csak akkor ajánljon más játékot, ha már a gyermekek játéka felbomlóban van, s azt a körülmények miatt szükségesnek látja.

Az 5-6-7 éves gyermekeknek az óvodapedagógus biztosítsa a több napon keresztül tartó játékot, hogy olyan tulajdonságuk, mint az állhatatosság, kialakulhasson.

A napi életszervezésben az óvodapedagógus törekedjen arra, hogy a gyermekek minél több időt kapjanak az udvari játéktevékenységhez. A reggeli órák, a tízórai utáni idő, a legnagyobbak csúsztatott bejövetele az udvarról, korábbi ébresztés növelje a kinn töltött időt.

Kreativitást kibontakoztató játékeszközök:

Olyan tárgyai a cselekvésnek, amelyek gazdagítják a gyermekek elképzeléseit. Az óvodapedagógus a játékhoz olyan eszközöket biztosítson, melyek ízlésesek, praktikusak, alkotó készségek kialakulását fejlesztik, színesek, jó minőségűek, egyszerű félkész játékok.

A kisebb gyermekek játékához sok eszközre van szükség. Elsősorban a gyakorló játékhoz, melyek fejlesztik a gyermekek pszichikus funkcióit, másodsorban a hagyományos szerepjátékokhoz szükséges kellékek, amelyek ösztönzik a gyermekeket az élmények, tapasztalatok többszöri átélésére, harmadsorban az esztétikai neveléshez (vers, mese, ének, rajzolás) szükséges kellékek.

Az óvodapedagógus a nagyobb gyermekeknek bővítse az eszközválasztékát, elsősorban a szerepjátékokhoz kapcsolódó félkész kellékekkel, játékokkal, az azonosulást segítő ruhadarabokkal, másodsorban értelem- és képességfejlesztő játékokkal.

Az udvari játékok zömmel a gyerekek nagymozgását elégítik ki, de ha az időjárás megengedi, legyen mód kirakni a csoportszobai játékeszközöket, s ott is megteremteni a nyugodt kreatív játékot (barkácsolást, rajzolást, festést, konstruálást stb.).

A gyermekek tapasztalatainak gazdagítása, élmények szerepe:

A gyermekek a környezetükből szerzett tapasztalatokkal, élményekkel a játék tartalmát gazdagítják. Az óvodapedagógus tevékenysége lehetővé teszi, hogy a családban, az óvodában, a tágabb természeti- és társadalmi környezetben szerzett tapasztalatokat a gyermekek újra és újra a játékban is átélhessék. Programunkban kiemelt szerepet kapnak a mikrocsoportos séták, tapasztalatszerzések. Ezek fejlesztő hatása megmutatkozik a gyermekek tapasztalat-gazdagságában is.

A 3-6-7 éves korban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének alakítása, a gyermekek egyéni sajátosságaihoz igazodva

A gyermekek játékában keverednek a különböző játékfajták, folytatódik az a manipulálás, amely a játékeszközök rakosgatásában érhető utol, vagyis a **gyakorló játék**. Ezért legyen módja a gyermekeknek megismerni az eszközök, tárgyak különböző tulajdonságait, mert a véletlen cselekvéshez kapcsolódó „AHÁ” élmény sokféle felfedezési lehetőséget tartogat számukra. Ez az örömmérséklet ad alapot a cselekvés többszöri megismétléséhez, amely szinte ritmikusan jelentkezik. Ezek a tevékenységek jól fejlesztik a szem - kéz koordinációt, és erősen hatnak a laterális dominancia kialakulására.

Az óvodapedagógus kísérje érdeklődéssel a gyermekek halandzsázását. A többszöri ismétléssel elmondott szöveg ritmusa a gyermekekben pozitív érzelmeket kelt.

Az udvaron is biztosítsa az óvodapedagógus, a dajka a gyakorló játék lehetőségét. Erre legalkalmasabb a homok, víz, kavics és olyan kisebb-nagyobb tárgy, amelyet a gyermek saját szabályai szerint rakosgat.

Az óvodapedagógus, a dajka segítse a gyermek játékát továbbfejlődni. Már a legkisebbeknél is megjelenik a **szerepjáték**. Az óvónő szervezzen és vállaljon szerepeket, hogy a különböző szerepek megformálása minta legyen a közös cselekvésekhez. A kicsik játékában kapjon teret a feltételek biztosítása. A gyermekek szerepvállalását indirekt módon segítse az óvodapedagógus. Engedje meg, hogy a tereket is önállóan kialakíthassák. A szerepjátékhoz szükséges eszközöket, kellékeket helyezze esztétikus kosarakba, hogy könnyen tárolható és szállítható legyen a szabadon kreált térben.

A rendszeres, többször ismétlődő meseélmény igazi táptalaja a **dramatikus játéknak**, és a **bábozásnak**. A mesék megelevenítésében legyen résztvevő az óvodapedagógus, adjon modellt egy-egy szereplő megformálásához. Kezdetben használjanak minél több kelléket a képzeleti képek megjelenítéséhez, illetve a beleélő képesség, önkifejezés fokozása érdekében.

A bábozás először az óvodapedagógus előadásával jelenjen meg az óvodában. Legyen a csoportnak kedvenc bábja, akinek szívesen elmondják sikereiket, örömeiket, bánatukat. Ezt a bábót is helyezték a többi közé, hogy a gyermekek játszassanak vele, tapogathassák, megszeretgethessék.

A gyermek a **konstrukciós játékban** minél gyakrabban élje át az „én készítettem” alkotás örömeit, mert ez az érzés további felfedezésre sarkallja. Ennek eredménye lehet a sokféle formájú játékelemből kialakított forma-, szín- és térvariált gazdagság.

A **konstrukciós játékhöz** kapcsolva jelenjen meg a **barkácsolás**, elsősorban az óvodapedagógus, a dajka által barkácsolt kellékek készítésével, amit az óvodapedagógus a gyermek aktív bevonásával hoz létre.

Az óvoda a gyermekeknek biztosítson olyan nyugalmas, kissé elszeparált udvarrészt, ahol szabadon kezdeményezhetik az egyszerű szabályokhoz kötött népi játékokat, énekes játékokat, ügyességi játékokat. Az óvodapedagógus ajánljon fel **szabályjátékot**, amit a gyermekek könnyen betarthatnak és szívesen, önállóan is kezdeményezhetnek.

Az óvodapedagógus, a dajka a szülők és a gyermekek bevonásával is barkácsoljon különböző típusú bábokat, hogy közös bábozásra ösztönözze őket.

A szerepjátékot és a dramatikus játékot a gyermekek kiegészíthetik építő, konstrukciós játékkal. Később bonyolultabb formákat, tárgyakat, alkotásokat hozhatnak létre.

A gyermekek beszédképességének fejlesztése a játéksituációkban

A játék számtalan lehetőséget teremt a kommunikációra, a párbeszéd kialakítására. A játékot kísérő érzelmek közlési vágyat ébresztenek, fokozódik a gyerekek beszédkedve, a beszédkedv ösztönzi a nyelvi kommunikációs készség fejlődését.

Az óvodapedagógus beszéde modellértékű a gyermeknek a szókapcsolatok, a kommunikáció, a nonverbális jelzések (mimika, gesztus), a beszéd hatáselemeinek (hanglejtés, hangsúly, hangerő, ritmus, dallam, szünet) megfigyelése tekintetében.

A hangszínnel, hangerővel bánni tudást leginkább a dramatikus játék segíti. Az óvodapedagógus által kezdeményezett anyanyelvi játékok adjanak mintát az artikuláció, szókincs, kifejezőképesség fejlesztéséhez (pl. hangutánzó játékok, fonémahallás fejlesztő játékok, légzési technikát segítő játékok, szinonimakereső játékok stb.).

Az óvodapedagógus játéksegítő, játékirányító metódusainak alkalmazása

Az óvodapedagógus játéksegítő metódusai legyenek szituációtól függőek. A gyermekek, ha nyugodtan játszanak, vagy ha érezhető, hogy problémamegoldóak, az óvodapedagógus irányítása legyen játékot követő, szemlélő, hagyja a gyermekeket cselekedni.

A kiscsoportosok esetében - ha szükség van rá - legyen játékot kezdeményező, modellnyújtó játszótárs. Ebben a játékhelyzetben is legyen támogató, engedő és elfogadó.

Segítsen azok játékában, akik kevésbé kreatívak, ötletszegények.

Az óvodapedagógus avatkozzon be a játékba, ha a gyermekek durvák egymáshoz, vagy ha veszélyeztetik egymás épségét, nyugodt játékát.

Az óvodában előtérbe kell helyezni a szabadjáték túlsúlyának érvényesülését. A játék kiemelt jelentősége az óvoda napirendjében, időbeosztásában, továbbá a játékos tevékenységszervezésben is megmutatkozik.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

- A gyermekek képesek állhatatosan, több napon keresztül egy azon játéktémában együttesen részt venni.
- Játékukban dominánsan jelentkezik a szerepjáték. Ehhez a gyermekek önállóan kialakítják a teret, és eszközöket biztosítanak.
- Az ismert meséket többször dramatizálják, bábokkal eljátsszák.
- Bonyolult építményeket képesek létrehozni.
- Élvezik a szabályjátékokat, és képesek a normák betartására.
- Társas viselkedésükben megjelennek az óvoda által preferált viselkedési szabályok.
- Interakciójuk gazdag, kulturált és érthető.

8.2. Verselés, mesélés

A tevékenység célja:

- A gyermekek érzelmi, értelmi és erkölcsi fejlődésének segítése, pozitív személyiségjegyeinek megalapozása elsősorban a népmesék segítségével.
- A mesék mágikussága, a csodás meseélmények, a versek zeneisége, rímeinek csengése, valamint a mesék feldolgozása, adjon a gyermekeknek igazi irodalmi művészi élményt.
- A mindennapi mesélés biztosítsa a kisgyermekek lelki nyugalmát, lelki békéjét.

Az óvodapedagógus feladatai

- A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása, népi, klasszikus és kortárs irodalmi művekkel ismertetjük meg a gyermekeket.
- A 3-6-7 éves korban kedvelt hagyományos formák biztosítása (mesélés, verselés, dramatizálás, bábozás, dramatikus játékok)
- A gyermekek nyelvi képességeinek fejlesztése az irodalom eszközeivel.
- Tehetséggondozás

A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása.

A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása az óvodapedagógus feladata. A művek kiválasztásában érvényesüljön a pedagógiai, pszichológiai, módszertani tudatosság és a tradicionális értékek továbbéltetése.

A többnyire játékos mozgásokkal is összekapcsolt mondókák, dúdolók, versek hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléséhez. Ezek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket nyújtanak.

Az óvodapedagógus a 3-4 évesek **versanyagát** népi mondókákból, rigmusokból és legismertebb költőink ritmikus, zenei hatású, játékos verseiből állítsa össze. Olyan **meséket** válasszon, amelyek cselekménye egyszerű, érthető, ritmikus ismétlődések jellemzik.

A 4-5 éves korú gyermekek meséi már lehetnek többfázisú állatmesék, népmesék, dramatikus népszokások, novellisztikus - realiztikus mesék. Kapjanak helyet a magyar klasszikusok és a mai magyar írók meséi is. Ebben a korban a népi mondókák, névcáfólok, halandzsa szövegű kiolvasók alkotják a tervezett mondókázás anyagát. Szerepeljenek a vidám, humoros versek, klasszikusok és mai magyar költők népköltészeti ihletésű, ritmusélményt nyújtó versei.

Az 5-6-7 éves kor a mesehallgatás igazi ideje. A gyermekek mesetárába épüljenek be az állatmesék, a cselekményesebb népmesék, novellisztikus-realistikus mesék, a klasszikus tündérmesék, a tréfás mesék és műmesék. A gyermekek a meseregényeket is szívesen hallgatják, folytatásait napokon keresztül izgatottan várják. A gyermekek versanyaga gazdagodjon a különböző típusú népi mondókákkal, kiolvasókkal. Ismerjenek meg olyan közmondásokat, amelyeket a környezet gyakran hangoztat. Az óvodapedagógus a nagyobbaknak bátran olvasson lírai műveket is, mert a gyermekek már megérik a költői képek érzelmet kifejező erejét. A kiválasztott versek, mesék erősítsék a környezet megszerettetését, a néphagyományőrzést, az évszakok szépségét.

A 3-6-7 éves korban megjelenő jellegzetes tartalmak biztosítása

Az óvodába kerülő 3-4 éves gyermekek első igazi versélménye a mondókákhoz, **ölbeli játékok**hoz tapadnak. A népi mondókákhoz kapcsolódó mozdulatok, játékok felettébb nagy élvezetet jelentenek a gyermekeknek, mert a felnőtt ölében, testmelegében teljes biztonságérzetben hallgathatják. Ez a többször átélt fizikai kontaktus sokat jelent a gyermek és a felnőtt érzelmi egymásra találásában. Az óvodapedagógus teremtsen minél több lehetőséget a **vidám rigmusok** korai megkedveltetésére. A gyermekek az óvodapedagógussal együtt sokszor ismétlik az **állathívogatókat**, **altatókat**, **kiolvasókat**, de sohase keltse bennük ez a gyakorlás érzetét.

Az egyszerű állatmeséken keresztül fokozatosan szoktassuk rá a gyermekeket a mese figyelmes végighallgatására. A mese többszöri meghallgatása után legyenek élvezői a mese dramatikus feldolgozásának. Először az óvodapedagógusok, a nagyobb gyermekek, majd a kicsik fokozatos bevonásával próbálják megjeleníteni az egyszerű meséket. Rövid, improvizált jelenetek bemutatásával a gyermekek ismerjék meg a **bábokat**. Az óvodapedagógus mutasson be párbeszéd formájában előadott rövid, ötletes jeleneteket.

A könyvek megszerettetése érdekében a gyermekek lapozgassanak leporellókat, színes képeskönyveket, s hozzák el otthonról kedvenc könyveiket, hogy megmutathassák egymásnak.

Az óvodapedagógus a vers, mese, **dramatikus játékok** illusztrálásához csak olyan kellékeket használjon, amelyek elősegítik a képzeleti képek előhívását, s a meséhez való erős kötődés kialakulását. Óvakodjon más eszközök használatától!

Az óvodapedagógusok és a nagycsoportos gyermekek bábozzanak, dramatizáljanak minél több alkalommal a kisebbeknek. Legyen ez színfoltja az óvodai ünnepeknek, rendezvényeknek is.

A **kiscsoportos** gyermekek egy nevelési év alatt ismerjenek meg **10-12 mondókát** és **10-14 új mesét**, s ezeket minél többször ismételtessék.

Az óvoda szervezzen a gyermekeknek rögtönzött óvodai báb- és dramatikus előadásokat, amelyeket a nagyobb korú gyermekek meglepetésként, örömmel mutatnak be a kicsiknek.

A nagyobbak játékában mind gyakrabban előfordul a mesélés, bábozás és az ismert mondókák, halandzsa szövegű kiolvasók ismételtetése. Az új versek kapcsolódjanak a gyermekek élményeihez, tapasztalataihoz, hangulatához.

A gyermekek pozitív személyiségjegyeinek megalapozása érdekében az óvodapedagógus a mese mondanivalóját erősítse meg pl. egy közmondással, amit a szülőkkel is megismertet. Az óvodapedagógus segítségével jelenítsék meg a meséket, a gyermekek élményeit. A gyermekek szeretnek bábjátékot rögtönözni, meséket kitalálni, elkezdett mesét a saját fantáziájuk szerint befejezni. Az óvodapedagógus teremtsen ehhez minél több lehetőséget.

A **4-5 éves** gyermekek **4-5 mondókát**, **5-6 rövid verset** és **10-14 új mesét** ismerjenek meg.

A **nagycsoportos** gyermekek körében is minden adandó alkalmat használjon fel az óvodapedagógus a kiolvasók, ritmusok ismételtetésére. A gyermekek nagyon élvezik a rímes találós kérdéseket, rímjátékokat. Legyen lehetőség az ilyen típusú játékokra is.

A gyermekek ismételtessék az előző években tanult verseket. Az **új versek (15-20)** bemutatása mindenkor kapcsolódjon a gyermekek élményeihez. Az óvodapedagógus lehetőleg ne szavaltassa a gyermekeket kórusban. Kerülje az éneklő hanglejtést. Ügyeljen a szavak gondos, tiszta kiejtésére, az értelemszerű hangsúlyozásra. (Kivételt képeznek a ritmikus versek pl. Weöres Sándor: Galagonya)

Az óvodapedagógus - főleg a délutáni pihenés alatt - olvasson el a gyermekeknek **folytatásos mesét**.

A gyermekek fantáziája gazdag. Az óvoda adjon a gyermeknek próbálkozási alkalmat a mese önálló befejezésére, mesék kitalálására. A közösen kitalált meséket nevezzék el a „**mi mesénk**”-nek.

A gyermekek fejezzék ki a mese cselekményét mozgással, mimetikus játékkal. A meseszereplők jellemző tulajdonságai alapján keressen az óvodapedagógus olyan közmondásokat, amelyekkel meg tudja erősíteni az erkölcsi tulajdonságokat. A gyermekek szeretik rajzban is kifejezni vers- és meseélményeiket. Ezekből készítsenek közösen albumot. Az auditív élményhez társuló vizuális élmény lehetőséget ad az ismétlésre, az élmények felelevenítésére.

A nagycsoportos gyermekek halljanak **15-18 új mesét** a nevelési év folyamán.

E tevékenység minden nap megjelenik az óvodában. Az óvodapedagógus közvetett módon, zenei szignállal, mesepárnák elkészítésével, gyertyagyújtással hívja a gyermekeket a meseszobába (sarokba). Amikor minden gyermek megérkezik, csak akkor kezdi el a mesét, gyertyafénynél, vagy lámpagyújtás után. Egy héten keresztül ugyanazt a mesét hallják a gyermekek, hogy a rákövetkező héten eljátszhasssák, megjeleníthessék a különböző mesealakokat. A tevékenység befejezését jelzi a gyertya elfújása vagy az óvodapedagógus éneke, ami stílusosan kapcsolódik a meséhez.

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése, a versek, mesék, dramatikus játékok segítségével

A nyelvi képességek fejlesztésének leghatásosabb eszközei a mese, a vers, a bábozás és a dramatikus játékok. Ezeken keresztül a gyermekek elsajátítják a helyes hangejtést, a tiszta beszédhallást és a nyelvtanilag helyes beszédet. A népi mondókák segítségével tisztítható a magán- és mássalhangzók helyes ejtése, és alakítható a gyermekek megfelelő artikulációja. A népköltészeti alkotásokból a gyermekek sok új fogalmat ismerhetnek meg. A bábjátékban, dramatikus játékokban a gyermekek kibontakoztathatják szabad önkifejezésüket. A dramatikus helyzetek lehetőséget adnak a társalgási kedv fokozására, önálló versmondásra.

Óvodai rendezvényeinken az óvónők rendszeresen báboznak, vagy dramatizálnak egy-egy mesét.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

- A gyermekek szívesen ismételtetik a verseket, rigmusokat.
- Egyéneként vállalkoznak a mesék, versek és a mondókák elmondására.
- Várják, igénylik a mesehallgatást.
- Szívesen mesélnek, báboznak, dramatizálnak az óvoda kiscsoportosainak és a maguk szórakoztatására is.
- Megjegyeznek 10-14 gyermekmondókát, 6-8 verset és 15-20 mesét.
- Tudnak meséket, történeteket kitalálni, s azt mozgásban megjeleníteni.

8.3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbéli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermek felfedezi a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömeit. A népdalok éneklése, hallgatása, a gyermek-, néptáncok és népi játékok, a hagyományok megismerését, továbbélését segítik.

A tevékenység célja:

- a közös éneklés,
- közös énekes játék örömeinek megéreztetése a gyermekekkel, hogy azon keresztül formálódjon zenei ízlésük és az esztétikai fogékonyságuk,
- a gyermekek jussanak minél több olyan zenei élményhez, ami megalapozhatja zenei anyanyelvüket.

Az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítása megalapozza, elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását.

Az óvodapedagógus feladatai

- A felhasznált zenei anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő válogatása
- A 3-6-7 éves korban megtervezhető hagyományos zenei tartalmak biztosítása
- A tevékenység szervezeti formáinak biztosítása
- A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése mondókákkal, gyermekdalokkal és zenei képességfejlesztő játékokkal.

A felhasznált zenei anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő válogatása

Az óvodai zenei nevelés során a gyermekek mondókákat, énekes játékokat, komponált gyermekdalokat ismernek meg. A mondókák, énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások zenei anyanyelvünk művészi értékei, az óvodás korosztály zenei képesség, kreativitás fejlesztésének kiváló eszközei.

A **3-4 éves korú gyermekek** nagyon élvezik az **ölbeli játékokat**, amelyeket a felnőttekkel közösen játszhatnak. Legyen ezek között arc-, kéz-, ujj és lovagoltató játék. A szeretetkapcsolat, a biztonságérzet kialakításának egy láncszeme a tapintásos kontaktussal összekapcsolt zenei élmény. A kicsik egyszerű, 4-5 hangból álló olyan **énekes játékokat** tanulnak meg könnyedén, amelyek álló helyzetben, játékos mozdulatokkal eljátszhatók. A gyermekek mindössze egy-két **komponált gyermekdalt** tanuljanak meg az ünnepek köszöntésére.

A **nagyobb gyermekeknek** teremtsen továbbra is az óvodapedagógus olyan helyzetet, hogy minél gyakrabban játszassanak ölbeli játékokat, mondogathassanak mondókákat. Ők már képesek arra, hogy nehezebb pentaton jellegű dúr hexachord hangkészletű énekes játékokat énekeljenek, amelyek mozgásanyaga is összetettebb. Megismerhetik a csigavonalat, hullámvonalat, szerepcserére épülő játékokat. A nyolcad, negyed ritmusképeken túl megjelenhet a szinkópa is.

A néhány alkalmi dal kiválasztásában is az igényesség domináljon, melyekhez a gyerekeket ösztönözzük mozdulatok kitalálására.

Az **5-6-7 éves gyermekeket** ösztönözzük „anyáskodó” szerepre, játsszanak minél több ölbeli játékot a kisebbekkel.

A döntés egyik játékos eszköze a kiolvasó, amit különböző élethelyzetben is alkalmazhatnak a gyerekek.

A zenehallgatáshoz olyan műveket válogasson az óvodapedagógus, amelyek felkeltik a gyermekek érdeklődését a nemes zene iránt. Az óvodapedagógus élethelyzethez kapcsolva tervezze meg a zenei élménykövetítést. Lehetőleg minél többször énekeljen népdalokat, de jelenjenek meg a zenei repertoárjában a rokon-, és más népek dalai, a magyar komponált műzene, altatódalok és a klasszikus műzene.

Ha a csoportban van az etnikai kisebbséghez tartozó, migráns gyermek is, akkor az óvodapedagógus alkalmanként az ő zenei kultúrájából is válasszon egyet-egyét.

A 3-6-7 éves korban megtervezhető hagyományos zenei tartalmak biztosítása

A **3-4 éves** gyermekek ismerjenek meg 6-8 mondókát, ölbeli játékot és 10-15 énekes játékot. A rövid mondókák, dalok 2/4-es üteműek legyenek, amelyekben negyed és páros nyolcad ritmusok találhatók.

Ezekon a játékokon keresztül ismerjék meg közvetve a **zenei alapfogalmakat**. Próbálgassanak halkabban, hangosabban beszélni, mondókát mondani és énekelni. Figyeljék meg a csendet, a környezet hangjait, egymás hangját és a dallamjátszó hangszerek hangszínét. **Az egyenletes lüktetést** érzékeltesék különböző játékos mozdulatokkal. Az óvodapedagógus énekelgesse a gyermekek nevét, jelét, csalogassa őket énekelve a közös játékba, tevékenységbe.

Az óvodapedagógus keltse fel a gyermekek érdeklődését a **zenehallgatás** iránt, hogy fokozatosan kialakulhasson bennük az áhítatos, elálló lélegzettel hallgatott zenebefogadás. Minél több zenei élményt közvetítsen, elsősorban énekes előadásával. A mindennapok során a különböző tevékenységekhez minél gyakrabban kapcsoljon zenei élmény-kiegészítést. Az óvodapedagógus a zene iránt érdeklődő szülőket próbálja bevonni a közös éneklésbe, az **évszaki** 30 perces rövid **hangversenyekbe**. A gyermekeknek legyen lehetősége 2-5 percig tartó hangszeres zenét, kórusmuzsikát videofelvételen, mikrocsoportban megtekinteni.

A **nagyobb, fejlettebb gyermekek** énekelgessenek 6-8 motívumból álló énekes játékokat, műdalokat. A 4-5 új mondóka és a 12-15 új gyermekdal megismerése mellett ismétlegessék a 3-4 éves korukban tanult mondókákat, gyermekdalokat is. A dalok hangterjedelme továbbra is pentaton jellegű dúr hexacord maradjon.

Az énekes játékok közül az óvodapedagógus már nehezebbeket is válogathat, pl. szerepcserés párválasztó, sorgyarápító-fogyó játékokat. Az óvodapedagógus minél többször tervezzen közös éneklést, közös játékot.

A gyermekek minél gyakrabban énekelgessenek önállóan, egyénenként az éneklési készség fejlesztése és az önálló éneklésnél tapasztalható gátlások leküzdése érdekében. Énekelgessenek egyénileg, mikrocsoportban, halkabban, hangosabban, magasabban, mélyebben, gyorsabban és lassabban. Az énekek dallamvonalát próbálják a levegőben felvázolni.

A gyermekek élvezettel játsszák a kérdés-felelet játékokat változatos szövegű és ritmusú motívumokkal. Minél többször legyen lehetőségük a gazdagon felszerelt énekes sarokban újrajátszani a mikrocsoportban átélt zenei képességfejlesztő játékokat.

Minél több alkalommal érzékeljék az egyenletes lüktetést, a motívumok hangsúlyát és a mondókák, dalok ritmusát. Használjanak többféle népi ritmuseszközt a ritmusérzék fejlesztéséhez. Ezeket a „ritmus-hangszereket” barkácsolják közösen a szülőkkel, óvodapedagógusokkal, hogy együtt tudjanak mondókázgatni, énekelgetni maguk és egymás örömeire.

A zenei élményközvetítés legyen mindennapos lehetőség az óvodában, kapcsolódjon minél többféle tevékenységhez.

Az **5-6-7 éves gyermekeknek** legyen lehetősége megismerkedni és sokat ismételtetni 4-7 új mondókát, 15-18 új énekes játékot és 3-4 alkalomhoz illő műdalt. A tanult mondókáknak, gyermekjátékoknak találjunk ki szimbólumot, melyeket helyezzünk el az énekes sarokban.

Ezek emlékeztetnek a tanult dalokra és lehetőséget adnak a felidézésre, ismétlésre, az élmények felelevenítésére. A dalok hangkészletére általában a félhang nélküli ötfokúság a jellemző. Az óvodapedagógus válogasson olyan dalokból, melyben szünet, szinkópa, triola ritmusjelek is megtalálhatók.

A legidősebb óvodások szabálytartó képessége megengedi, hogy az óvónő bonyolultabb párcsere, kapus, hidas, sorgyarapító-fogyó játékokat tervezzen, ami ennek a korosztálynak egyben a néptánca is.

Az óvodapedagógus a gyermekekkel együtt variálja az énekes játékok mozgásanyagát olyan egyszerű táncos lépésekkel, amit a felnőtti minta utánzásával követni tudnak (lásd a táncház).

Az óvodapedagógus a gyermekek tiszta éneklését minél gyakoribb egyéni énekléssel segítse elő. A hallásfejlesztést segítő zenei fogalompárokat, pl. a halkabb-hangosabb éneklést kapcsolják össze a tempóváltoztatással, dallambújtatással, hangszínfelismeréssel.

A ritmusfejlesztés eredménye, hogy a gyermekek meg tudják különböztetni az egyenletes lüktetést és a dalok ritmusát.

A gyermekek játsszanak minél gyakrabban zenei formaérzék-fejlesztő játékokat, hogy különböző mozgással megérezhessék a motívumok hosszát. Az óvodapedagógus fejlessze a gyermekek alkotóképességét, teremtsen arra lehetőséget, hogy egy-egy zenei képességfejlesztő játékot többféleképpen lehessen megoldani.

Adjon az óvodapedagógus lehetőséget az ügyesebb 5-6-7 éves gyermekeknek a metallofon játéokra, hogy a hangok magasságkülönbségét így is érzékelhessék. Próbálgassanak néhány hangból álló motívumokat kitalálni, vagy egyszerű gyermekdalokat megszólaltatni.

A tevékenység szervezeti formáinak biztosítása

A zenei nevelés szervezeti formája is kötetlen és kötött jellegű. A munkaformái tovább differenciálódnak. Az óvodapedagógus az ének-zenei képességfejlesztő játékokat kötetlen jelleggel, mikrocsoportos munkaformában szervezze meg. Ezzel a munkaformával, ahol egyszerre csak 6 gyermekkel foglalkozik egyéni képességeket figyelembe véve, eredményesebben tud fejleszteni. A kötött jellegű szervezett énekes játékot, lehetőleg az udvaron tartsa meg az óvodapedagógus, rossz idő esetén pedig a csoportszobában a délelőtti levegőzés előtt. Ebben a formában csak énekes játékokat tervezzen az óvodapedagógus, hogy semmi se szakítsa meg az önfeledt, élményteli játékot.

Az óvodapedagógus a gazdag, igényes módszertani kultúrájával érje el, hogy az énekes játékok igazi katarzisz élményt jelentsenek a gyermekeknek. Az óvodapedagógus a zenehallgatást kapcsolja a különböző tevékenységekhez. Teremtsen a délutáni órákban arra is módot, hogy a gyermekek kedvük szerint megnézhessenek néhány perces kórusművet, hangszerekkel megszólaltatott klasszikus műremekeket.

A programhoz évszaki hangversenyek társulnak, amit az óvoda elsősorban zeneiskolások, énektagozatú iskolás tanulók, szülők, nagyszülők, zenetanárok bevonásával szervez meg.

Az óvodában ez lehet az évszakot nyitó vagy záró ünnep.

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a mondókákkal, gyermekdalokkal és a zenei készségfejlesztő játékokkal

A gyermekek lassabban énekelnek, mint ahogyan beszélnek. A lelassított mondókák, énekek ismételtetése segíti a helyes artikulációt, a szavak szép, pontos kiejtését. A mondókák, énekek szövegének hanglejtése, hangsúlya, ritmusa, hangerejének utánzása megérezteteti a nyelv kifejezőerejét, szépségét.

Az éneklési készség fejlesztését szolgáló hangutánzó szavak éneklése segíti a magán- és mássalhangzók pontos képzését, kiejtését. A sokféle énekes játék adjon alkalmat a szókincs bővítésére is.

Az énekes játékok közösséget, társas kapcsolatot igényelnek, ezért minden gyermek részt vesz az 5-10 perces együttlétekben. Alapelvünk, hogy jó időben lehetőség szerint az udvaron legyen az énekes játék. Szeles, esős, rossz időben pedig, mielőtt az udvarra kimennének a gyermekek, elrakjuk a játékokat, kialakítjuk a szabad területet, itt tartjuk meg a közös énekes játékot.

Nagyon fontos, hogy a gyermekeknek a játékhoz megfelelő nagy tere legyen, hogy a szép alakzatok létrehozásában és a futásban ne legyenek akadályoztatva. A kötelező foglalkozáson csak egy énekes játékot tervezünk, hogy a gyermekek kijátszhassák magukat, minden gyermekre többször kerüljön sor, és a tudatosan felépített játékhangulatban maradjon a csoport.

Az óvopedagógus minden hétre megtervezi a zenei készségfejlesztő játékokat. A mikrocsoportos tevékenység során egyszerre maximum hat gyermekkel foglalkozik a zenei kuckóban. Amikor befejezte, a következő hat gyermek vesz részt a fejlesztésben, s ez mindaddig folytatódik, míg minden gyermek részt vesz a készségfejlesztő játékba. Ebben a munkaformában nagy lehetőség nyílik az egyéni segítségnyújtásra. A testközelség, a testérintés is segíti az eredményesebb fejlesztő munkát.

Zenehallgatás új módszerekkel

Évszakonként hangversenyeket szervezünk. Ezek a mi évszaki koncertjeink, ahová zeneiskolásokat, zenetanárokat hívunk meg. A gyermekek színvonalas hangszeres előadást, kóruséneklést hallhatnak 20-30 percben. Az óvodapedagógusok is rendszeresen szerveznek közös énekléseket, és vállalnak egy-egy fellépést az ünnepi hangulat fokozásáért. Az évszaki koncerteket keretjellekként az évszaki projektterv megkezdésekor, vagy az évszak lezárásaként is megszervezhetjük.

A magyar népdalok, népzene, megismertetése, megszerettetése elengedhetetlen feltétel nemzeti kultúránk értékeinek megőrzéséhez. Ezért a többi tevékenységet úgy szervezzük meg (mese, rajz, környezet, mozgás), hogy minél többször legyen alkalmunk népdalokat énekelni, hallgatni a komplex művészeti hatás eléréséért.

A zenehallgatás lehetőségét gazdagítják a televízióból, illetve koncerteken egyénileg felvett komolyzenei, népzenei videó- és hangkazetták, amelyeket évszakhoz, alkalmakhoz társítva felhasználhatunk.

Zenehallgatást jelent a pihenés, alvás előtti altatódalok éneklése, hallgatása, amit az óvodapedagógusok dúdolva, lallázva, halkán énekelve adnak elő, vagy játszanak le.

A reggeli érkezéskor az öltözőben hallható, gitáron, hárfán, lanton megszólaló, zene is közli, hogy másképpen folyik a gyermekek nevelése óvodáinkban.

Egyszerű népi hangszerek, ritmushangszerek megismerését is fontosnak tartjuk. Igyekezünk minél több alkalommal lehetőséget biztosítani kipróbálásukra, használatukra, amely egyben fejleszti a gyermekek metrum érzékét, ritmusérzékét. Ezek segítségével különbséget tudnak tenni gyermekek dinamikai és tempóváltások között.

Sok gyermeknek csak annyi zenei élmény jut, amennyit az óvodapedagógus kisugároz magából, amennyi rácsodálkozási, „ah” élmény éri az óvodában.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

- A gyermekek élvezettel játszanak énekes játékokat.
- A gyermekek gátlások nélkül tudnak egyedül énekelni.
- Élvezettel tudnak zenét hallgatni.
- Megkülönböztetik az elemi zenei fogalmakat.
- Érzik az egyenletes lüktetést és a dalok ritmusát.
- Tudnak ritmust, mozgást, dallamot rögtönözni.
- Ismerik a motívum hosszát.
- Szeretnek dudorászni énekelgetni játék közben.

8.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

A tevékenység célja:

a gyermekek élmény-és fantáziavilágának képi, szabad önkifejezése. A gyermekek tér, forma, szín képzetének gazdagítása, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítása.

Az óvodapedagógus feladatai

- A gyermeki alkotó-alakító tevékenység feltételeinek megteremtése
- A 3-6-7 éves korban tervezhető alkotó-alakító tevékenységek tartalmának, minőségének differenciált fejlesztése
- A tevékenység szervezeti formáinak biztosítása
- Tehetség gondozás egyénre szabottan
- A gyermekek nyelvi képességeinek fejlesztése a tevékenység közben

A gyermeki alkotó-alakító tevékenység feltételeinek megteremtése

Az alkotó tevékenységhez méretben, minőségben **megfelelő eszközök** szükségesek. Az eszközök kiválasztásában a praktikum, a célszerűség és az esztétikum szem előtt tartására szükséges törekedni. Az alkotó-alakító tevékenységekhez az a **megfelelő hely**, ahol a mozgó

gyermektől védett az alkotók köre. A különböző méretű anyagok elhelyezéséhez **tárlóhelyekre** van szükség.

A munkasztalt úgy alakítsa ki az óvodapedagógus, hogy maximum 6 gyermek egyszerre kényelmesen elférjen, és közel legyenek az alkotó eszközök tároló helyei. Ebben a térben helyezze el a gyermekek **Mini-galériáját**, ahová önállóan teszik ki az alkotásaikat. Így egy héten keresztül gyönyörködhetnek a „műveikben”. A szülőknek a gyermekek alkotásait albumszerűen elrendezett formában tesszük ki.

Az alkotó tevékenységhez olyan **léggör** szükséges, amelyben a gyermekek szívesen bekapcsolódnak a munkába, s az elrontott, sikertelen lépéseiket minden lelki feszültség nélkül javítják vagy előről, kezdik.

Az óvodapedagógus a tevékenységhez biztosítson elegendő **időt** is. A gyermekek lehetőleg addig alkossanak, ameddig kedvük tartja.

Az óvodapedagógus a gyermekeknek egyenként tanítsa meg az eszközök biztonságos kezelését. A rajzoláshoz, festéshez, mintázáshoz, anyagformáláshoz, szövés-fonáshoz, batikoláshoz, origamihoz, építéshez, a kézimunka egyéb fajtáihoz, a műalkotással való ismerkedéshez az óvodapedagógus gondolja végig a feltételeket, s teremtsen meg még a mindennapi szabad játékban is. A gyermekek a festéshez, korongozáshoz köpenyt vagy kötényt használjanak, hogy óvják a tiszta ruhájukat.

A 3-6-7 éves korban tervezhető alkotó, alakító tevékenységek tartalmának, minőségének fejlesztése

Az óvodapedagógus az óvodába kerülő **3-4 éveseknek** tegye lehetővé, hogy játszva ismerkedhessenek az anyagokkal, eszközökkel és a technikai kivitelezés módjaival.

A tevékenységek a képalakítás, a plasztikai munkák és az építés köré csoportosíthatók.

Az óvodapedagógus tervezze meg a **képalakító tevékenységek** technikáit és eszközeit. Nem tervezhető a szándéktalan firka, és a látszólag szándékos forma-firka időszakában a témajavaslat. A gyermek az elkészült firkák után fogalmazza meg, hogy mit alkotott. A gyermekeknek később is legyen lehetősége az élményeiknek, érdeklődésüknek megfelelő szabad témaválasztásra. Alkossanak képeket festéssel, zsírkrétával, papírragasztással, anyagba-homokba karcollással, nyomattal stb. Az óvodapedagógus segítse a gyermekek képalakító készségeinek megindulását a szórt elrendezéstől a képelemek, részformák elemeinek egymáshoz rendezésével. A gyermekek tetszés szerint vegyenek részt a **plasztikai alakításban**. Ismerkedjenek az anyagok alakíthatóságával nyomkodva, ütögetve, gyurkálva, gömbölyítve, simítva, sodorva, mélyítve, tépegetve, karcollva stb. A gyermekeknek legyen biztosítva a mindennapi agyagozás.

A legkisebb óvodások is ismerkedjenek az **építés** során a különböző tárgyak formáival, alakzataival. Teremtsünk olyan lehetőséget, hogy szívesen beszéljenek alkotásukról, s örüljenek a létrehozott produktumnak. Ezért a rajzos munkaterületen alakítsunk ki egy esztétikus polcot, képtároló lehetőséget, hogy sokáig tudjanak gyönyörködni alkotásaikba.

Az óvodapedagógus a **4-5 éves gyermekek** alkotó-alakító tevékenységét gazdagítsa, bővítse tovább. A gyermekeknél megjelenő szándékos **képalakító** tevékenységet segítse élményeikhez kapcsolható témajavaslatokkal, s ezekhez legkifejezőbb legmutatósabb

technika kapcsolásával. Jelenjen meg a gyermekek rajzában az emberábrázolás, a környezet, a tárgyak, a cselekvések saját elképzelés alapján történő megjelenítése. A gyermekek gyönyörködjenek a gazdag formákban, a színkeveréssel alkotott színárnyalatokban. Használjanak ceruzát, krétát, filc- és rost írónokat, fapálcákat, különböző vastagságú ecseteket a rajzok finomabb kidolgozásához. A gyermekek nagyon szeretnek spárgából, fonalakból, textilből, termékekből képeket komponálni, teremtsünk erre is lehetőséget.

A **plasztikai munkák** során legyenek képesek a formák tagolására. Tudjanak játékuhoz kellékeket, valamint alkalmi ajándéktárgyakat készíteni. Használjanak különböző formájú textilt, bőrdarabot, gallyakat, termékeket a plasztikus formák létrehozásához.

Az **építés** során próbálkozzanak a tér variálásával, az építés részletezésével. Használjanak ehhez pl. nagyobb méretű dobozokat, takarókat, térelválasztó elemeket, berendezési tárgyakat. A gyermeket aktivizáljuk az eszközök előkészítésére, tisztán tartására, elrakására.

Az 5-6-7 éves gyermekek alkotó-együttműködési készségét figyelembe véve az óvodapedagógus segítse a képi, a plasztikai és a környezetalakításból eredő aktív tárgykészítés bővülését.

A **képalakító alkotás** során a gyermekek minél többször alkossanak közös kompozíciót. Az óvodapedagógus gazdagítsa a technikai megoldásokat és az eszköz-lehetőségeket pl. batik, kollázsok, plakettek, domborművek, viaszkar, lenyomatok stb. alkalmazásával.

A saját élményeken alapuló cselekményes témákban jelenjenek meg a mesék, versek, énekes játékok, ünnepek eseményábrázolásai is. A gyermekek alkalmazzanak a képalakításhoz minél eredetibb megoldásokat, jelenítsék meg a formákat, színeket egyéni módon.

A gyermekek **plasztikai munkájában** is jelenjen meg a közös térbeli, többalakos kompozíció, egy-egy mesejelenet, énekes játék, élethelyzet stb. Egyénileg dolgozzanak korongozón, kisméretű szövőkereteken.

Az óvoda „legidősebbjei körében” alakítsuk ki az ajándékkészítés igényét. Biztassuk őket, hogy az ünnepekre, a vendégek fogadására készítsenek ajándékot szüleik, vendégeik részére, de gondoljanak az óvoda legkisebbjeire és felnőttjeire is. Éljk át minél gyakrabban az ajándékozás örömet.

Az óvodapedagógus segítse a gyermekeket a játékok, bábok, játékkellékek készítésében. Szülők segítségével gyűjtsék az alkotó-alakító munkához szükséges anyagokat. A gyermekek legyenek megtervezői a környezetalakító, díszítő munkának. Vonjuk be a szülőket is az óvoda szépítésébe.

Az óvodapedagógus segítse a gyermekeket abban, hogy az építés során nagyobb méretű elemekből, térben állítsanak össze pl.: búvóhelyeket, mobil színpadot, drámajátékhoz szükséges egyszerű díszleteket stb. A térbeli tapasztalat segítse az eredeti megoldások kivitelezését is. A gyermekek lehetőleg teljesen önállóan készítsenek elő, illetve gondozzanak minden anyagot, eszközt, amelyek az alkotó tevékenységhez szükségesek. Az óvodapedagógus több napon át tartó építés lehetőségét is biztosítsa a gyermekeknek.

Óvodáinkban a gyermekek **évszakonként megrendezett ovigalériával** találkoznak. Az ovigaléria megnyitása kapcsolódjon az évszak kezdetéhez vagy zárásához. Minden esetben ünnepélyesen nyissák meg az alkotók kiállítását, legyen ez a nap más, mint a többi. Legyenek büszkék óvodájuk galériájára, invitálják szüleiket, nagyszüleiket is a látvány megtekintésére.

Anyanyelvi nevelés a Mini-és az Ovi-galériában:

A gyermekek kis csoportokban többször nézzék meg, csodálják meg a kiállított alkotásokat. A gyermekek a kiállított alkotásokról mondják el gondolataikat, benyomásaikat próbálják megfogalmazni. Az óvoda ovigalériája legyen az 5-6-7- évesek ízlésformáló, szemet gyönyörködtető, beszélgető helye, ahol a műalkotások hangulati, formai, színbeli hatásáról esik szó. A **gyermekek** kis csoportokban személyesen találkozzanak a kiállító iskolásokkal, alkotó rajztanárral vagy **művésszel**, akinek kérdéseket tehetnek fel.

A tevékenységek elősegítik a szavak mögötti képzetformálást, közben megfogalmazzák értékítéletüket, képesek beszélgetni az alkotásról.

A tevékenység szervezeti formáinak biztosítása

Az óvodapedagógus egy héten egyszer tudatosan irányított mikrocsoportos, kötetlen formájú tevékenységet szervez. Az általa előkészített eszközök motiválják a gyermekeket az alkotó-alakító tevékenységre. Az egyéni segítségnyújtás érdekében egyszerre csak 5-6 gyermek vegyen részt a tevékenységben. A gyermekeknek ajánljon egy témán belül alternatív lehetőséget, és legalább kétféle technikát. Az óvodapedagógus teremtsen meg annak lehetőségét, hogy minden gyermek ilyen formában megalkothassa az ajánlott eszközfeltételekkel képi-plasztikai elképzelését. A gyermekek jelenítsék meg személyiségük kivetített darabját, amelyben érzelmeik, vágyaik, szorongásaik, fantázia-és élményviláguk megmutatkozik.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

- Képkészítésben egyéni módon jelenítik meg élményeiket, elképzeléseiket.
- A gyermekek alkotására jellemző a részletező formagazdagság, a színek variálása. Színhasználatukban érvényesítik kedvenc színeiket
- Örülnek egyéni és közös kompozícióiknak.
- Alkotásaikat ízlésesen elhelyezik a Mini-galériájukban.
- Plasztikai munkáik egyéni, részletezőek.
- Téralkotásban, építésben közösen vesznek részt.
- Rácsodálkoznak a szép látványra, tudnak gyönyörködni benne.
- Megfogalmazzák értékítéletüket, képesek beszélgetni az alkotásokról.
- Önállóan és csoportosan is készítenek játékokat, ajándékokat, kellékeket.

8.5. Mozgás

A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok, a pszichomotoros készségek és képességek kialakításának, formálásának és fejlesztésének eszközei.

Az óvodáskor a természetes hely-, helyzetváltoztató- és finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza.

A mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatása biztosítható

- a sokszínű, változatos és örömteli,
- érzelmi biztonságban zajló gyakorlási formákkal,
- játékokkal.

A mozgásos játékok, tevékenységek rendszeres alkalmazása

- kedvezően hat a kondicionális képességek (erő és az állóképesség) fejlődésére
- befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészséges fejlődését.
- fontos szerepük van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában,
- felerősítik, kiegészítik a gondozás, és egészséges életmódra nevelés hatásait.

A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás lehetőségei

- zenés, mozgásos percek
- futás, kocogás
- szervezett mozgás, mozgásos játéktevékenység keretjátékba ágyazva
  - járásgyakorlatok zenére
  - futásgyakorlatok, játékok
  - zenés gimnasztika
  - főgyakorlat keretjátékkal
  - mozgásos játék
  - mozgásos fantáziajáték
- szabad mozgáslehetőségek
- irányított egyéb tevékenységekben megvalósuló mozgás (mozgáson keresztüli feldolgozás) – mozgással tanulás
- speciális tornák

A tevékenység célja:

- a gyermeki személyiség fejlesztése mozgásos tartalmakon keresztül, a funkcionális megértésre törekedve,
- ennek eredményeként a fizikailag aktív életvitel tartós magatartássá válik felnőttkorban is,
- az ehhez szükséges tudás, készségek és meggyőződések elsajátítása,
- a gyermekek természetes, harmonikus, összerendezett, fegyelmezett nagy-és kismozgásának, testi képességeinek fejlesztése játékos formában,
- a gyermekek mozgásszükségletének kielégítése,
- a gyermekek esztétikus, összerendezett mozdulatainak fejlesztése,
- a gyermekek tájékozódásának, alkalmazkodó képességének, valamint a személyiség akarati tényezőinek fejlesztése úgy, hogy megmaradjon a gyermekek szabad mozgáskedve.

Az óvodapedagógus feladata

- a természetes mozgáskedv megőrzése
- élményt nyújtó, teljes személyiségre ható fejlesztés (minden gyermek egyéni fejlődést mutat)
- pozitív kompetenciaérzet kialakítása („Meg tudom és meg is akarom csinálni!”)
- a gyakorlással tanulható és fejleszhető elemekre, funkciókra való koncentráció, teljesítmény- és versenykényszer nélkül
- a 3-6-7 éves korban tervezhető mozgásfejlesztő játékok összeállítása.
- a különböző szervezeti formák megteremtése a gyermekek mozgás-szükségletének kielégítése érdekében
- tehetség gondozás egyénre szabottan
- a gyermekek nyelvi képességeinek fejlesztése a tevékenység közben

A mozgás megvalósítása elsősorban a játékon keresztül történjen.

A fejlődésközpontú játékkal szemben elvárt kritériumok:

- minden gyermek számára egyaránt élményt, sikert és tanulási lehetőséget jelentsen,
- kompetenciaérzetük az adottságaiktól, képességeitől függetlenül kedvezően változzon,
- a versenyszituációt a gyermek elsősorban önmagával szemben élje meg,
- az értékelésnél maga a játékfolyamat kerüljön a középpontba, ne a végeredmény,
- a gyermekek a játék során fizikai és érzelmi biztonságban legyenek,
- először a szociális kompetenciák megerősítése a cél, aztán tudnak sportszerűen versenyezni.

A szabad mozgáslehetőségek megvalósíthatók:

- játékidőben, egy-egy nagymozgáshoz kapcsolódó eszköz biztosításával, csoporton belül vagy kívül
- folyosókon elhelyezett mozgásos eszközök differenciált használatával
- udvaron elhelyezett nagymozgásos eszközök használatával.

A szabad, aktív, közös játék során a gyermekek használják testüket és szociális kapcsolatokat építenek.

A spontán, a szabad játék kereteiben végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítik az irányított mozgásos tevékenységek:

- széles körű mozgástapasztalatok megszerzése élményszerű körülmények között
- 50%-ot meghaladó közepes és nagy intenzitású mozgás a foglalkozásokon
- szabad levegőn való mozgás
- udvari lehetőségek kihasználása
- minél több manipulatív eszköz beszerzése
- heti legalább 5x30 perc az óvodában is.

A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének – a pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás – fejlődésére.

A 3-6-7 éves korban tervezhető mozgásfejlesztő játékok összeállítása

A gyermekek nagymozgása (járás, futás, kúszás, mászás) jól fejleszhető az óvoda udvarán, ahol tér és mozgásfejlesztő eszközök állnak a rendelkezésükre. A szabad mozgás zavartalan gyakorlási lehetőséget ad az irányított mozgástevékenység alatt megismert mozgásformák többszöri ismétlésére. A mozgásos tevékenységeket, s azok eszközeit mindenkor a gyermekek életkorához, fejlettségi szintjéhez és a csoportok összetételéhez méretezzük.

Az irányított mozgásos játékokban a **3-4 éves gyermekek** nagymozgásának fejlesztésére helyezzük a hangsúlyt. A gyermekek ismerkedjenek meg **futásgyakorlatokkal**: pl. futás különböző irányban, futás feladattal, különböző futásformákkal. Játsszanak **ugrásgyakorlatokat**, pl. szökdeléseket, sorozatugrásokat, rövid nekifutásból fellépéseket majd leugrásokat.

A gyermekek ismerkedjenek meg **dobásgyakorlatokkal**, **labdagyakorlatokkal**, pl. hajítás helyből távolba, hajítás helyből célba, labda feldobás - elkapás, labda leütés - elkapás stb.

A mozgásos játékokkal lehetőséget adunk a **természetes hely-helyzetváltoztató mozgáskészségek** gyakorlására, pl. csúszások, kúszások, mászások. A **talajtorna** eleme is megjelenik a játékokban, pl. gurulás a test hossz tengelye körül. A gyermekek minél több **egyensúlyozó játékot** játszhatnak. Az óvodapedagógus többféle kézi szert használ a különböző típusú mozgásos játékokhoz. A mozgásfejlesztő játékok ne legyenek se túl könnyűek, se túl nehezek. Készítsék a gyermekeket elvárható erő kifejtésre. Az óvodapedagógus rendszerint bemutatja a helyes mintát, és igényli a mozdulatok pontos, esztétikus gyakorlását.

A **4-5 éves** gyermekek természetes mozgásában még mindig a nagymozgások fejlesztésére kerül a hangsúly. Az irányított mozgásos játékokban megjelennek a **futásgyakorlatok**, pl. három, négy akadályon át futnak, fel- és lelépéssel, átbújással, tárgyhordozással stb.

Az óvodapedagógus **ugrásgyakorlatokat** szervez, pl. egy lábon, páros lábon, szökdeléseket, felugrásokat két lábról, leugrásokat két lábra, játékos helyből- és távolugró versenyeket stb.

Az óvodapedagógus **dobásgyakorlatokat** tervez: próbáltatja a célba dobást egykezes felső dobással, babzsák harántterpeszállásból kiinduló távolba hajítását. A gyermekek minél gyakrabban játszhatnak labdagyakorlatokat, hogy tudják a labdát feldobni, elkapni, és különböző testhelyzetben gurítani.

Az irányított mozgásos játékok segítségével gyakorolják a **természetes hely-helyzetváltoztató mozgásokat**, pl. csúszást, kúszást, mászást, talajon és szereken.

A **talajtorna** anyagaként megjelenik a gurulóátfordulás és a kézenállás előgyakorlata, „a csikórugdalózás”. Kiemelt szerepet kap az egyensúlyérzék fejlesztése, a szem-kéz, szem-láb koordináció differenciálódása.

A gyermekek játszhatnak **egyensúlyozó játékokat** 5 cm széles vonalon, vízszintes és rézsútos szereken. Az óvodapedagógus a gyerekekkel közösen lábboltozat erősítő speciális járás- és gimnasztikai gyakorlatokat végez.

Az **5-6-7 éves gyermekek** mozgása összerendezett, harmonikus ritmusú. Sokféle mozgáselemet ismernek, amit szívesen ismételnék játékos formában. Hangsúlyt kap ennél a korosztálynál a finommotorika fejlesztése és a szabályjátékok gyakorlati alkalmazása. Az óvodapedagógus minél gyakrabban tervez kisebb testrészekkel végzett mozgásokat. A

gyermekek különböző kézi szereket használnak, pl. szalagokat, rövidebb-hosszabb botokat, kisebb-nagyobb labdákat és kendőket.

Gyakorlják a különböző típusú **futógyakorlatokat**: pl. sorversenyt, váltóversenyt, versenyfutást. Megismerik a fokozódó futást, a gyorsfutást és a lassú futást.

Ugrásgyakorlatokat végeznek, haladással szökdelnek páros és egy lábon. Sorozatugrásokat végeznek, különböző magasságú és különböző távolságban elhelyezett tárgyakon át. Néhány lépés nekifutással gyakorolják a magas- és távolugrásokat.

A gyermekek **dobásgyakorlatokat** játszanak. Célba dobnak egykezes, kétkezes, alsó- és felső dobással, 2 m magas kötél felett is. A gyermekek nagyon kedvelik a **labdagyakorlatokat**. Vezetik a labdát járás, futás közben. Minél gyakrabban labdáznak párokban, kisebb csoportokban.

Természetes hely-helyzetváltoztató mozgásokat végeznek: pl. pók- és rákjárás, talicskázás. Ismétlik az óvodában tanult talajtorna elemeket: guruló-átfordulást, a test hossz tengelye körüli gurulást és a lépő láb magasra lendítésével a kézenállást. **Egyensúlyoznak** padon járással, fej-, kar- és lábmozgásokkal összekötve.

Az óvodapedagógus a szülők segítségével ovi-focit szervez. E házi bajnokságnak is legyen meg a jelképrendszere, pl.: macikupa, a csapatokat megkülönböztető vállra akasztható szalagok stb. Próbálkozzunk a szülőkkel együtt, a szülők bevonásával sportnapokat szervezni.

A különböző szervezeti formák megteremtése a gyermek mozgásszükségletének kielégítése érdekében

Az óvodapedagógus a gyermek szabad mozgását a délelőtti és a délutáni udvari játék és séta során biztosítja.

Az óvodapedagógus az irányított mozgásos tevékenységet mindhárom korosztálynak heti egy alkalommal szervezze meg, különböző időkerettel.

A mindennapi testedzés: a kocogás, futás mindhárom korosztálynak ajánlott. A futást a gyermek szabadon határozhatja meg, egyéni szükségleteik és igényeik alapján bemért futótávokon.

Hetente legalább kétszer megszervezzük a „**Zenés, mozgásos percek**”-et a délutáni pihenés utáni időben, ahol a gyermek korcsoportonként különböző időkeretben zenére mozognak.

A zenés, mozgásos percek kiválóan alkalmasak egy óvodai rendezvény megnyitásához is.

A szabadban szervezett énekes játékok is jól szolgálják a gyermek mozgásszükségletének kielégítését.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végén

- A gyermek szeretnek mozogni, kitartóak a mozgásos játékokban.
- Betartják a szabályokat a különböző versenyjátékokban
- Ismerik az irányokat, tudnak a térben tájékozódni.
- Tudnak ütemtartással járni, gimnasztikai gyakorlatokat esztétikusan végezni.
- Szeretnek futni, képesek 50-100 métert kocogni.
- Tudnak helyben labdát vezetni.
- Célba dobnak egykezes felsődobással.
- Az ugrásokat talajéréskor fékezni tudják.

8.6. A külső világ tevékeny megismerése

A gyermek aktivitása és érdeklődése során tapasztalatokat szerez a szűkebb és tágabb természeti-, emberi-, tárgyi környezet formái, mennyiségi, téri viszonyairól. A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja azok védelmét, az értékek megőrzését. A gyermek a környezet megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek is birtokába jut és azokat a tevékenységeiben alkalmazza. Felismeri a mennyiségi, alak, nagyságbeli és téri viszonyokat: alakul ítélőképessége, fejlődik tér-, sík- és mennyiségszemlélete.

A tevékenység célja:

- A közvetlen és tágabb környezet felfedezése során a gyermekek pozitív érzelmi viszonyának kialakítása a szülőföld, a helyi hagyományok és néphagyományok, természeti, emberi, tárgyi világ értékei iránt.
- A természeti és épített környezet projektrendszerű megismertetésével sokszínű tapasztalathoz juttatás, készségek, képességek alakítása.
- A természetet szerető, védő emberi értékek alakítása, környezettudatos viselkedés megalapozása.
- A környezet megszerettetése közben a külső világ mennyiségi és formai viszonyainak tevékeny megismerése.
- A gyermekek elemi ismerete alakuljon ki önmagukról és közvetlen környezetükről.

Az óvodapedagógus feladatai

- Tegye lehetővé a gyermek számára a környezet tevékeny megismerését.
- Biztosítson elegendő alkalmat, időt, helyet, eszközöket a spontán és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre, a környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására.
- A 3-6-7 éves korú gyermekek számára érthető, valós, helyi környezeti témák összeállítása, melyet természetes helyzetben, sokféle összefüggésben megvizsgálhatnak, felfedezhetnek a környezetük megszerettetése, megbecsülése és kötődésük mélyítése érdekében.
- Tehetséggondozás egyénre szabottan.
- A gyermekek kommunikációs képességének fejlesztése a közvetlen tapasztalatok, vizsgálódások, kísérletezések, és az átélt élmények feldolgozása során.
- Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését.
- A kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában, továbbá a fenntartható fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt a környezettudatos magatartásformálás alapozására, alakítására.

A 3-6-7 éves korban tervezhető jellegzetes tartalmak

A 3-4 éves gyermekek elsősorban ismerkedjenek meg az óvodával és az ott dolgozó felnőttekkel. Az óvodapedagógus tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a gyermekek

megszeressék az óvodájukat. A gyermekek biztonságérzetének kialakulását segítsék elő az óvodabejáró napi programok, amelyek apró részleteiben megláttatják a benne dolgozók értékeit, az óvoda tárgyi, növényi, esetleg állatvilágát.

A féléves befogadási folyamatot használják fel arra, hogy olyan projekteket alkalmaznak, amelyek segítenek a gyermekeket közel hozni egymáshoz, valamint az egyéni értékeiket felfedezni (Engedjétek, hogy szeressünk benneteket program). Látogassák meg a közelben lakó csoporttársaikat, beszélgessenek és nézzenek képeket a család tagjairól.

Figyeljék meg a mindennapi kint tartózkodásuk során az évszakok szépségét, színeit, jelenségeit, időjárását, növényeit. Gyűjtsenek terméseket, leveleket, kavicsokat, tollakat, évszakokra jellemző képeket.

Ismerkedjenek meg az óvoda utcájával, épületeivel, boltjaival, szolgáltató üzleteivel, az ott található intézményekkel, az utcában élő állatokkal, növényekkel. Ha művészeti érték van a gyermekek környezetében, gyakorta nézegessék meg, hogy tudják megérezni a rácsodálkozás „ah” élményét. Fedezzék fel a környezet formáit, nagyságbeli jellemzőit és mennyiségi mutatóit.

Az óvodapedagógus a téli időszakban tegye lehetővé, hogy a gyermekek háziállatokról készült videofelvételeket (maximum 5-10 perceset) megnézhesse.

Gondoskodjanak a madarokról a téli időszakban.

Minden témakörüket, ünnepeiket dolgozzanak fel egy-kéthetes időkeretben, többféle élmény- és tapasztalatszerzési lehetőségekkel.

Az óvodapedagógus **a 4-5 éves gyermekek** tapasztalat- és élményszerző sétáit az óvoda utcáján túl, az óvoda közvetlen környezetében szervezze meg. Az óvodapedagógus törekedjen a megfigyelések, gyűjtőmunkák gazdagítására, differenciálására.

A gyermekek az évszakok jelenségeit, az időjárás változását folyamatosan figyeljék meg. Gyönyörködjenek az évszakok szépségeiben. Keressenek összefüggéseket az időjárás és az emberek tevékenysége között. Gyűjtsenek terméseket, s azokat hasznosítsák az óvodapedagógus, dajka segítségével. Végezzenek rügyeztetést, magvak csiráztatását, hajtatását, ápolását, gondozását, termések betakarítását, feldolgozását.

Látogassanak el a családokhoz, nézegessenek családi képeket. A gyermekek mutassák be a család tagjait, otthonukat. Hozzanak létre családfa projektet, amit folyamatosan gazdagítsanak minden évben.

A gyermekek látogassanak el az óvoda közvetlen környezetében lévő orvosi rendelőbe, szolgáltató üzletekbe, intézményekbe, és minden olyan értékes emberhez, aki sokat tesz a környezetükért. Csodálják meg a környezetükben található esztétikai alkotásokat. Gyakorolják a gyalogos közlekedés szabályait. Ismerjék meg a személy- és teherszállító járműveket.

Az óvoda környezetében élő háziállatokat, madarakat, bogarakat fedezzék fel.

A téli időszakban az óvodapedagógus tegye lehetővé, hogy a gyermekek háziállatokról és vadon élő állatokról szóló videofelvételeket (10-15 perces időtartamút) tekinthessenek meg.

Ősszel beszélgessenek a költöző madarainkról, a téli időszakban gondoskodjanak a madarak etetéséről, nyáron az itatásukról.

Fedezzék fel a környezetükben dolgozó mesteremberek, művészek munkáit. Minden évszakindulást kössenek egy galéria kiállítás megnyitóhoz.

Fedezzék fel a környezetükben található anyagokat, s azt, hogy mire való és mi-mindenre lehet felhasználni.

Vásároljanak, ismerkedjenek a vásárlási szokásokkal.

Minden projekt munkájukról közösen készítsenek albumot, s azt helyezték el a környezeti terükben, hogy felidézhesék az élményeiket, tapasztalataikat.

Az **5-6-7 éves gyermekek** ismerkedjenek meg az óvoda tágabb környezetével. Szerezzenek tapasztalatokat a környezet szennyeződéseiről, a víz, levegő, föld, tűz témában.

A gyermekek gondozzanak terráriumot vagy floráriumot, és csíráztassanak, ültessenek növényeket. Szaporítsanak tőosztással növényeket. A gyermekek ismerkedjenek meg gyógyfűvekkel, mezei virágokkal, vadon termő ismertebb növényekkel is.

Bár az óvodáskorban a gyermek számára legfőbb élményforrás a játék, a személyiség fejlesztés színtere és a készség- és képességfejlesztés leghatékonyabb módja, ugyanakkor a kerti munka is tartalmaz számtalan olyan játékos elemet, amelynek végzése során megéli a gyermek a közösségért való tevékenykedés örömét, ami normák, értékek, szabályok kialakulásához vezet.

Az ismeretek tapasztalati úton történő megszerzése biztosított a kerti munka végzése során (vetés, gyomlálás, palántázás, öntözés...), miközben olyan nevelési célok is megvalósulnak, mint a gyermeki aktivitás, motiváltság, kreativitás, valamint a természet szeretete, tisztelte, megóvása, az egészséges életmódra nevelés – egészséges, bio-ételek, gyümölcsök, zöldségek, saláták, teák fogyasztásával. Meggyőződésünk, hogy a kerti munka során szerzett tapasztalataikkal, megfigyeléseikkel olyan használható tudással gyarapodnak, amelyeket a különféle élethelyzetekben jól tudnak alkalmazni és ezáltal környezetükre igényes, környezet tisztelő és környezettudatosan gondolkodó felnőttekké válnak.

Az óvodapedagógus a szülők bevonásával szervezze meg - a projekteken belül - az Állatok napját (október 4.), a Víz világnapját (március 20.) és a Föld napját (április 22.).

A gyermekek végezzenek egyszerű kísérletet a növényekkel, állatokkal: pl. földi giliszta farm, katicabogár altatása, valamint a vízzel, levegővel és a talajjal is.

A gyermekek ismerjék meg a felnőttek munkáját, látogassanak el többféle munkahelyre, ahol szüleik dolgoznak.

A természet kincseit őrző sarokban a gyermekek osztályozzák az összegyűjtött anyagokat, s amit lehet, hasznosítsanak. Az évszakokat bemutató tábla mellett tervezzenek napszak-bemutató táblát is, amit a gyermekek önállóan kezelnek.

A gyermekek látogassanak el a középületekbe: múzeumba, színházba, kiállító termekbe, építkezésekhez, bölcsődébe, óvodába, iskolába, vasútállomásra, buszpályaudvarra, stb.

Gyakorolják a gyalogos közlekedés és lehetőség szerint a kerékpáros közlekedés szabályait. Legyen ismeretük, szárazföldi, vízi, légi közlekedési eszközökről. A közlekedési szabályokat önállóan tartásuk be.

Látogassák meg környezetük háziállatait, figyeljék meg, hol élnek. Hasonlítsák össze az ismert állatok környezetét, életmódját viselkedési szokásaikat.

Az óvodapedagógus a gyermekeknek mutassa be videofelvételen keresztül a vadon élő állatok környezetét, életmódját. A gyermekeknek legyen lehetősége - érdeklődésük szerint - többször megtekinteni az állatokról szóló videofelvételeket.

Ősszel beszélgessenek a költöző madarainkról, figyeljék meg őket, a téli időszakban gondoskodjanak a madarak etetéséről, nyáron az itatásukról. Barkácsoljanak madáretetőt.

A gyerekek a projektsarokban minden témájukhoz gyűjtsenek képeket, tárgyakat, hogy osztályozni, rendezni tudják azokat, s amit lehet, hasznosítsanak belőle.

A gyerekek az óvodapedagógus segítségével egy projektfalon tervezzék meg a témájukhoz kapcsolódó élmény-és tapasztalási lehetőségeket, a tapasztalatok feldolgozásait, a fejlesztési lehetőségeket, a gyűjtőmunkákat és a projekt lezáró kiállításait.

Tevékenységeink a fenntartható fejlődés és a környezettudatos magatartásformálás alakítása érdekében:

1. Az épület helyiségeinek berendezésén is tükröződik a környezetbarát szemléletmód: az egyszerűség, praktikusság, takarékoság, a természetes anyagok felhasználása érvényesül (virág, játék és eszköztárolók, dekorációk, bútorok és egyéb berendezési tárgyak).

2. A csoportszobáknak egyéni hangulatát adja a sok növény, akvárium, terrárium, természetsarok a kirándulásokon gyűjtött „kincsekkel”.

3. Az óvodák udvarán virágoskertet, zöldségeskertet alakítunk ki, ahol növényápolási feladatokat folyamatosan végezhetnek a gyerekek, de ha erre nincs mód, akkor a minimális feltételt mindenképpen biztosítjuk: balkonládákban is lehet virágokat, zöldségeket, gyógy- és fűszernövényeket gondozni, termelni.

4. A nagy óvodaudvarokat kihasználva a Madárbarát óvodákhoz hasonlóan nagy gondot fordítunk a madarak téli etetésére és a nyári itatására.

5. Az óvodák udvarán a többfunkciós mozgásfejlesztő játékok környezetbarát anyagból készültek és megfelelő helyet adnak a gyermekek játéknak: csúszdák, hinták, babaházak, terek a közlekedési eszközöknek, szánkódomb, ivó kút, homokozók árnyékolókkal, biztosítják a szabadban történő egészséges mozgáshoz, játékhöz szükséges teret.

6. Energiatudatosságra nevelés az óvodában: az energiatakarékos rendszer kiépítése elkezdődött, folyamatosan törekszünk a további fejlesztésekre.

- A vízcsapokon szűrők vannak beépítve a takarékos vízhasználat érdekében, a csempéken szimbólumok intik takarékosagra a gyermekeket. Az étkezéseknél megmaradt tiszta víz a csoportba elhelyezett kannába kerül, ahonnan újrahasznosítható virágok öntözéséhez, madarak itatásához.
- A fűtést energiatakarékos kazánok, környezetbarát, helyileg szabályozható radiátorok biztosítják
- Szimbólumrendszer alkalmazásával a fenntartható viselkedésmódok elsajátítását is elősegíthetjük (szelektív hulladékgyűjtés, tiszta levegő, energiatakarékoság, tiszta víz értéke).
- Levegő illatosítására hajtógáz as légfrissítők helyett magunk által termelt gyógynövény csokrok (pl. levendula) szolgálnak, illetve illóolaj vízben hígítva.

7. A **szelektív hulladékgyűjtés** bevezetése az ÖKO látásmódot segíti, az ÖKO tudat útját építi: megismerteti a szelektív hulladékgyűjtés szabályait, a hulladék keletkezésének megelőzését, az újrahasznosítást és a veszélyes hulladékgyűjtést (elem és elektronikai hulladékok), mely a mindennapi életünk részévé vált. (Kukatündér c. környezetvédelmi társasjáték is segíti a gyerekek ismereteit.)

- A csoportokban egy kosár biztosított az elrontott rajzok, papírok, wc papír gurigák gyűjtésére.
- A zsugorítás nélkül behozott pet-palackokat a gyermekek maguk préselhetik, vagy taposhatják laposra, így szerevezve különféle tapasztalatokat a halmazok térfogatáról, súlyáról, számasságáról, vagyis az értelmi képességek mellett szociális képességfejlesztés kiváló színterei is ezek az alkalmak. A **pet-palack prés** lehetőséget biztosítunk a szülők számára is, hogy az otthon szelektíven gyűjtött palackokat az óvodába hozzák és a gyerekekkel közösen préseljék. A műanyag kupakok gyűjtésébe az arra kihelyezett edény segítségével szintén bevonjuk a szülőket is.
- Az udvaron elhelyezett tárolókba közösen ürítjük a gyerekekkel a papíros kosarat, illetve a szülők az otthonról hozott papírt, újságot szintén elhelyezhetik.

8. Komposztálás: lehetőségével és hasznával folyamatosan ismerkednek a gyerekek. Nemcsak a kerti munka során keletkezett „hulladékot” (tök, dinnye inda, napraforgó, kukoricaszár, karalábé, répa, cékla, retek levél), hanem a gyümölcs- és zöldségtisztítás utáni hulladék is idekerül, ezzel is segítve a „nem minden hulladék szemét” elvének megértését. A komposzt felhasználását maguk is megtapasztalhatják gyógy- és fűszernövények, virágok palántázásánál, fák, bokrok ültetésénél.

9. Megfigyelések, séták, kirándulások során folyamatosan gyakoroljuk a természetóvó- és védő magatartást:

- nem szemetelünk
- nem tépjük le a virágokat
- nem tördeljük az ágakat
- nem bántjuk az állatokat, rovarokat, bogarakat
- csak olyan dolgokat gyűjtünk, amit a természet már elengedett.

10. Zöld Jeles Napok, hagyományok tevékeny megismerésével olyan örök érvényű értékeket kívánunk közvetíteni, amely által a gyermekek kellő információt gyűjthetnek a környezetükről, a körülöttünk lévő élővilágról, azok szépségéről és védelméről.

- **Takarítás Napja** (szeptember 23.): az óvoda udvarán és környékén összegereblyézzük
- a leveleket, az árokba dobált szemetet szelektív gyűjtőkbe helyezük, a babakonyhában-
- és szobában nagytakarítást végeznek a lányok.

- **Állatok Napja** (október 4.): baromfiudvarba, tehenészetbe, kisállat kereskedésbe látogatás.
- **Víz Napja** (március 22.): megfigyelő séta a környékbeli vizes élőhelyekre, víztorony- és szennyvíz tisztító meglátogatása, vizes játékok a vizező asztalnál.
- Legyen a gyerekeknek ismerete a környezetszennyezés negatív hatásairól, mely veszélyes hatással van a növény- és állatvilágon kívül az emberre is.
- **Föld Napja** (április 22.): otthonról hozott virágok, palánták közös elültetése,
- „Gyalog vagy biciklivel érkezz óvodába” mozgalom.
- Hetente 1 **zöld nap** bevezetése (megfigyelő, tapasztalatszerző séta a természeti környezetbe),
- **Madarak és Fák Napja** (május 10.): madárodúk, itatók tisztítása, Látogatás a Chernel-kertbe és a Bechtold István Látogatóközpontba. Részvétel a városi rendezvényeken.
- **Környezetvédelmi Világnap** (június 5.): autómentes nap

Javasolt projekt témáink:

- Engedjétek, hogy szeressünk benneteket!	Testünk – egészségünk védelme
- Könyvtár	- Közlekedés
- Itthon telelő madaraink	- Virágok
- Régi és új játékaink	- Napszakok
- Babák régen és most	- Évszakok
- Járművek	- Az év tizenkét hónapja
- Otthonunk	- Lakóhelyünk
- Betakarítás, szüret	- Állatok
- Gyümölcsök	- Mesterségek (szövés, pékség könyvtár, cukrászat, stb.)
- Zöldségek – vitaminok	- Magyarország
- Tanösvény	- Ünnepek: (Mikulás, Advent, Farsang, Március 15. Húsvét, Pünkösd, Anyák napja)
- Piac	- Ovi-búcsúztató („Fészekváltás”)
- Tűz-víz-levegő, az élet elemei	
- Egészség-betegség	

A tevékenység szervezeti formáinak biztosítása

A gyermekek fejlesztése mindhárom korosztály esetében mikrocsoportban, páros munkaformában és egyéni fejlesztéssel történik. A közvetlen tapasztalat- és élményszerzések hatékonyságát növelje a mikrocsoportos szervezeti forma gyakori alkalmazása.

Az óvodapedagógus két és háromhetes időintervallumban alakítsa ki a téma feldolgozását, levezetését. A témán belül törekedjenek a közös tervezésre. A téma elindítását élmény-és tapasztalatszerzés vezesse be, mely a témában felöleli a természeti, emberi és tárgyi vonatkozásokat. A délutános óvodapedagógus megérkezése után a délelőttös óvodapedagógus a hét három délelőttjén maximum 8-10 gyermekkel kezdje el a felvetődött problémák körbejárását, élményalapú megközelítéssel. Az élményeket minél többféleképpen rögzítse, hogy azok visszanezhetővé, könnyen felidézhetővé váljanak. Vegyes csoportokban egyazon témát dolgozzunk fel mindhárom korosztályban, ahol a gyermekek képessége dönti el a témafeldolgozásban való részvételüket.

Az óvodapedagógus az élményeket, tapasztalatokat igyekezen hatékony, érdekes eszközökkel feldolgozni, amelyek biztosítják a logikai műveleti sorok alkalmazását. A témában kezdeményezzenek gyűjtőmunkákat, amihez tudatos tevékenységeket, vizsgálódásokat és kísérletezgetéseket kapcsolnak. A környezeti témában tervezzenek egyéni fejlesztő játékokat, amelyek az elmélyítést, az egyéni képességek tudatos fejlesztését szolgálják. Egy-egy témához kapcsoljanak irodalmi, zenei, és képzőművészeti, népművészeti, iparművészeti vonatkozásokat. A projekt befejezését jelezze a gyűjtött anyagból esztétikusan összeállított kiállítás, mely a szülők tudatos tájékoztatását is biztosítaná.

A gyermekek kommunikációs képességének fejlesztése a közvetlen tapasztalatok, vizsgálódások, kísérletezések, és az átélt élmények feldolgozása során.

A mikrocsoportos tapasztalatszerzések, kiscsoportos témafeldolgozások lehetőséget adnak a gyermek-óvodapedagógus, gyermek-gyermek személyes beszélgetéseire. Az óvodapedagógus minden gyermekre figyeljen, minden kérdésére hiteles, érthető, pontos választ adjon. Ez a szervezeti forma kiválóan segíti a gyermekek szókincsének, nyelvi kifejezőképességének fejlesztését. A valós élethelyzetek természetes módon teszik lehetővé, hogy a gyermekek alkalmazzák a helyes köszönést, bemutatkozást, megszólítást, véleménynyilvánítást, a szándékok kifejezését, mint a kérés, tudakozódás, üzenetközvetítés.

A gyermekek között erősítsük meg a tapasztalatok közzétételét, a látottak folyamatos elbeszélését. Az óvodapedagógus tegye lehetővé, hogy a gyermekek értelmesen, összefüggően kifejezhessék gondolataikat, érzelmeiket, kívánságaikat, észrevételeiket.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

- Ismerik lakcímüket, szüleik nevét, foglalkozását, születési helyüket és idejüket, óvodájuk nevét.
- A gyermekek ismerik a környezetükben lévő intézményeket, szolgáltatókat, üzleteket, esztétikai alkotásokat.
- Ismerik környezetükben lévő háziállatokat, vadállatokat, madarakat, bogarakat.
- Ismerik környezetük növényeit, s azok gondozását.
- Ismerik a közlekedési eszközöket.
- Ismerik az alapvető viselkedés szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek.
- Képesek különbséget tenni az évszakok között, gyönyörködni tudnak szépségében. Felismerik a napszakokat.
- Képesek az elemi közlekedési szabályok betartására.
- A tárgyakat képesek megszámlálni legalább 10-ig, össze tudják hasonlítani mennyiség, nagyság, forma, szín szerint.
- Képesek megkülönböztetni a jobbra - balra irányokat, a névutók jelentéstartalmát (pl. alá, fölé, közé stb.).
- Kialakult a beszédhelyzethez és az anyanyelvi szabályokhoz illeszkedő, jól érthető beszédük.
- Élvezik, és többször megtekintik a tapasztalatszerző sétákon, kirándulásokon, rendezvényeken készült videofelvételeket, fotókat.

8.7. Munka jellegű tevékenységek

A munka jellegű játékos tevékenység a személyiségfejlesztés fontos eszköze.

A tevékenység célja:

- A gyermeki munka megszerettetésén keresztül olyan készségek, tulajdonságok, kompetenciák kialakítása, melyek pozitívan befolyásolják a gyermekek közösségi kapcsolatát, kötelesség-teljesítését.
- A gyermekek együttműködésének, szervezőképességének fejlesztése.

Az óvodapedagógus feladata

- A különböző típusú munka jellegű tevékenységek tervezése, s azok feltételének biztosítása.
- A munkaeszközök használatának megtanítása.
- A gyermekeket konkrétan, reálisan és saját magukhoz mérten fejlesztő módon értékelje.
- A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése.

A különböző típusú munka jellegű tevékenységek tervezése, s azok feltételének biztosítása

Az óvodások munka jellegű tevékenysége a játékból bontakozik ki, elsősorban önmagukért, majd a közösségért végzik. Kezdetben az óvodapedagógus segítségével, később teljesen önállóan, öntevékenyen. Az óvodapedagógus mindegyik munkafajtánál adjon mintát az eszközök, fogások, s azok sorrendiségének megismeréséhez. Úgy segítsen a gyermekeknek, hogy minél többször át tudják élni a munka örömét, a célért vállalt erőfeszítés szépségét, nehézségét. Az óvodapedagógus értékelése legyen buzdító, megerősítő, hogy a gyermekekben pozitív viszony alakuljon ki a rendszeres munkavégzéshez.

Az óvodapedagógus és a dajka közösen gondolja végig a felelősi munkát és alakítsa ki a gyermekek összehangolt cselekvésláncát.

Alkalmoszerű ismétlődő munka a játékok helyre rakása, a csoportterem átrendezése, a tevékenységekhez használt eszközök kiosztása, összeszedése, az öltöző és a mosdó rendjének megőrzése. Ezeket a munkákat a gyermekek együtt végezzék a felnőttek átgondolt, konstruktív vezetésével. Az óvodapedagógus tervezze meg az egyéni megbízások lehetőségeit (pl. Információk közvetítése, kisebbek segítése az öltözködésben, ajándékkészítés a kicsiknek, az óvoda dolgozóinak, a jeles napok előkészítése stb.).

Az óvodapedagógus a legkisebb óvodásokat is vonja be az alkalmoszerű munkába, ami lehet esetleges, de lehet szabályosan ismétlődő. A szabályosan ismétlődő mindennapi munka a rend fenntartásáért végzett tevékenységek (pl. a játékok elrakása, mosása, tisztítása, a terem díszítésében segítségnyújtás).

A **3-4 éves gyermekek** az **óvodapedagógust figyelve vesznek részt** a növények, állatok gondozásában, etetésében. A kerti munkában a kisebbek is segítik a termések, falevelek elszállítását, a nagycsoportosok veteményezését, a növények locsolását, és közreműködnek az érett gyümölcsök összeszedésében stb.

A **4-5 éves gyermekek** közösségi kapcsolatát jól fejleszti a naposi, felelősi munka, amit akkor célszerű bevezetni, ha a gyermekek készségszinten ismerik a munkafolyamat menetét, fogásait. (Az önkiszolgáló tevékenység ezt jól előkészíti.) Programunk megerősíti a naposi munka fontosságát. Az óvodapedagógus tervezze meg az egyéni megbízások lehetőségeit: pl. információk közvetítése, kisebbek segítése az öltözködésben, **ajándékkészítés a kicsiknek**, az óvoda dolgozóinak, a jeles napok, rendezvények előkészítése stb.).

Az óvodapedagógus a gyermekeknek adjon lehetőséget növény- és állatgondozásra. A gyermekek működjenek közre az **élősarok gondozásában**, a szobanövények átültetésében, a virágoskert megtervezésében és ápolásában, **az óvodaudvar tisztántartásában**: pl. a fű gondozásában, az avar összegyűjtésében, öntözésben, a veteményeskerti munkában.

Az óvodapedagógus segítségével a gyermekeknek legyen lehetősége az akváriumot, terráriumot és a madáretetőt gondozni.

Az **5-6-7 éves óvodások** önállóan végzik a naposi, felelősi munkát. Közösén eldöntik a munka megosztását. Ízlésesen, esztétikusan tálalják fel az ételeket. Étkezés után a szokásrendnek megfelelően, mindent a helyére tesznek. Felsöprik a morzsákat, feltörölik az asztal környékét.

Önállóan végezzenek **környezetszépítő munkát, játéktisztítást**, mosást, szárítást, egyszerű javításokat, polcok lemosását, sütés nélküli édességek, vitaminsaláták készítését.

Rendszeresen segítsenek a kicsik öltöztetésében, készítsenek nekik meglepetéseket.

Az óvodapedagógus úgy irányítsa a **növény- és állatgondozást**, hogy a gyermekek minél több műveletet önállóan el tudjanak végezni. A kerti szerszámokat önállóan használják, gondozzák. Minden évszakban segítsenek a **járdák, utak tisztításában**. A növények gondozását a magvetéstől a termések összegyűjtéséig együtt tervezzék és végezzék a felnőttekkel.

A munkaeszközök használatának megtanítása

Az óvodapedagógus minden munka jellegű tevékenység bevezetésekor ismertesse a gyermekeknek, hogy az eszközökkel hogyan kell bánni. Segítsen abban, hogy a munkaeszközök használatát a gyermekek megtanulhassák. Ezt nagymértékben segíthetjük azzal, ha minden munka jellegű tevékenységnek kialakítjuk a szokásrendjét. Az óvodapedagógus hívja fel a gyermekek figyelmét a munkaeszközzel okozható balesetek forrásaira!

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

- A gyermekek szeretnek közösen dolgozni
- Az eszközöket rendeltetésszerűen használják.
- Örülnek, ha a kötelességüket teljesítik.
- Önállóan, igényesen végzik a naposi munkát.
- Szívesen vállalkoznak egyéni megbízatások elvégzésére.
- Szívesen közreműködnek a növények és állatok gondozásában.
- Szeretnek meglepetést készíteni a kisebbeknek, szüleiknek, az óvoda dolgozóinak, a felnőtteknek.

8.8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán és szervezett tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg.

Az óvodai tanulás célja:

- az óvodás gyermek képességeinek fejlesztése
- tapasztalatainak bővítése, rendezése.

Az óvodapedagógus feladatai:

- tanulást támogató környezet megteremtése
- a gyermek előzetes élményeire, tapasztalataira és ismereteire építés
- a gyermek sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása
- kreativitásának erősítése
- személyre szabott pozitív értékelés, mely segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.

A tanulás lehetséges formái az óvodában:

- az utánzásos minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás, szokások alakítása,
- a spontán játékos tapasztalatszerzés,
- a játékos, cselekvéses tanulás,
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés,
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés,
- a gyakorlati problémamegoldás.

A gyermekek a tevékenységeik során szerzett benyomások, tapasztalatok, élmények, felfedezések alapján tanulnak, s általuk fejlődnek. A szociális és intellektuális tanulási

képességek fejlődését az óvoda felerősíti. Ennek elsődleges terepe a játék és a mindennapi óvodai élet. Nem fér kétség ahhoz, hogy az óvodás gyermek teljes személyisége, értelmi képessége: érzékelése, észlelése, emlékezete, figyelme, képzelete, képszerű szemléletes gondolkodása a játékon keresztül fejlődik. A képességfejlesztés a gyermek egyéni fejlettségi szintjére, adottságaira, tapasztalataira, ismereteire építve valósul meg. A sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztése – szakemberekkel együttműködve – elsősorban az érzelmeiken, játékon keresztül valósul meg.

Játékos, cselekvéses tanulás

Az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységek a játékidőbe ékelődnek, tagolódnak, úgy, hogy nincs közben játékelrakás. A gyermekek a tevékenységek befejezése után igényük szerint visszatérhetnek eredeti játékukhoz, vagy újat kezdhetnek.

A gyermekek örömmel és teljesen önként, spontán tanulnak.

Ehhez társulnak olyan szervezett tanulási lehetőségek, mint az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, amely a gyermek ismeretszerzését is magában foglalja.

Az utánzások, minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás folyamatában mindvégig az óvodapedagógus a főszereplő, aki tetteivel a legerősebb hatást gyakorolja a gyermekekre.

A szokástanulást és az alapvető ismeretek elsajátítását projektrendszerű tanulással tervezzük meg, aminek eredménye a szülők számára is követhető a projekt rendszerű rajzos megfigyelések által. E tanulási rendszerben felerősödik az információ áramoltatás és az együttnevelés.

Programunkban helyet kap az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységben megvalósuló tanulás, amely számos probléma- és feladatmegoldás lehetőségét adja a gyermekeknek. A tanulás tervezése évszakprojektbe történik, melynek minden elemét a szülők tájékoztatása érdekében hozzuk nyilvánosságra. Az óvodapedagógusok a csoportokhoz tartozó öltözőbe helyezik ki. A projekt kidolgozása a szülők számára áttekinthető, esztétikus, könnyen olvasható és folyamatosan követhető. Ezért piktogramokkal jelöljük meg az aktuálisan tanítandó anyagokat.

A gyermekek megszerzett ismereteinek, képességeinek, készségeinek szintjét a Gyermektükörben dokumentáljuk, mely egyúttal meghatározza a további fejlesztés irányát (hátránykompenzálás, ill. tehetségfejlesztés).

A módszerek megválasztását a gyermekek életkori sajátossága, testi-lelki állapota, érdeklődése, kíváncsisága befolyásolja. Az óvodapedagógus az eljárásait változatosan, mindenkor az adott szituációnak megfelelően kombinálja. A játékoság, a közvetlen tapasztalatszerzéshez kapcsolódó gyűjtögetés, elemezgetés, rendszerezés minél gyakrabban jelenjen meg a tevékenységekben. Az élmények elmondása, az otthoni és óvodai megbízások adása a szülők, nagyszülők bevonása a tanulási folyamatba, az önálló feladatmegoldások, önellenőrzésre, önértékelésre való készítés mind hasznos módszerei programunknak.

Az óvodapedagógus törekedjen módszertani kultúrájának kiművelésére.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

„A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettséget. A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá szocializálódik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembevételével mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.”

9. A KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK NEVELÉSÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK

Gyermekképünk kulcsa, hogy minden gyermek számít.

Intézményünk elkötelezett abban, hogy

- az egyenlő bánásmód elve teljes körűen érvényesüljön
- az intézményen belül a szegregációmentességet biztosítsa
- az intézmény szolgáltatásaihoz egyenlően minden gyermek hozzáférjen
- intézményünkben érvényesüljön a diszkriminációmentesség
- SNI-s, HHH-s gyermekek integrációját biztosítjuk és támogatjuk
- a minőségi neveléshez való hozzáférés mindenki számára biztosított.

9.1. Különleges bánásmódot igénylő gyermekek

Különleges bánásmódot igénylő gyermekek – olyan gyermekek, akiknek állandó vagy átmeneti jelleggel fizikai, biológiai, pszichikai, intellektuális, családi vagy szociokulturális okok miatt egyéni, sajátos nevelési-oktatási szükségleteik vannak, ezért a speciális nevelési-oktatásiszükségletekhez, sajátosságokhoz egyénenként igazodó bánásmódot igényelnek az óvodában.

9.1.1. Sajátos nevelési igényű gyermekek befogadása és fejlesztése

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

Az alapprogramban meghatározott nevelési, fejlesztési tartalmak minden gyermek számára szükségesek, így az óvodai nevelésben a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszünk.

A gyermekek között fennálló különbségeket pedagógiai programunk kialakításakor mindvégig figyelembe vettük és számos helyen beépítettük. A nevelés hatására a sérült kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, az akaraterő, az önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés. A sajátos nevelési igény szerinti környezet kialakítása, a

szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök megléte akkor biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, ha a napirend során a gyermek mindig csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.

Óvodánk az alapító okiratban meghatározottak alapján az alábbiak szerint tudja befogadni a sajátos nevelési igényű gyermekeket:

Sérülés-specifikus területek	Központi Művészeti Óvoda	Felsővárosi Tagóvoda	Horvátzsidányi Tagóvoda	Peresznyei Tagóvoda
Mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek	-	-	-	-
Látássérült gyermek	-	-	-	-
Súlyos fokban hallássérült (süket) gyermek	-	-	-	-
Kevésbé súlyos, vagy közepes fokban hallássérült (nagyothalló) gyermek	X	-	-	-
Enyhén értelmi fogyatékos gyermek	X	X	X	X
Középsúlyosan értelmi fogyatékos gyermek	-	-	-	-
Beszéd-fogyatékos gyermek: nyelvfejlődési és beszédzavarok óvodáskorban	X	X	X	X
Autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek	-	-	-	-
a fejlődés egyéb pszichés zavarával küzdő gyermek (súlyos tanulási, figyelem vagy magatartás-szabályozás zavar)	X	X	X	X

A sajátos nevelési igény kifejezi

- a gyermek életkori sajátosságainak a fogyatékoság által okozott részleges vagy teljes körű módosulását
- a képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, eltérő ütemű fejleszthetőségét.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység a pedagógiai szakszolgálattal kötött együttműködési megállapodás alapján a törvényi szabályozásnak megfelelően valósul meg.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő,

korrekciós, rehabilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

A gyermekek rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztésének az alapja a szakértői bizottság szakvéleménye.

Nevelőmunkánk során figyelemmel kell lenni arra, hogy:

- a sérült kisgyermek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, az eredményeket értékelő környezet segíti
- a gyermek iránti elvárás fogyatékoságának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg
- terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogyatékosága, személyiségjegyei befolyásolják.

Személyi feltételek

A rehabilitációs, rehabilitációs egyéni és/vagy csoportos fejlesztés gyógypedagógiai kompetencia. Az egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez a gyermek fogyatékoságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus, konduktor, konduktor-óvodapedagógus, terapeuta együttműködése szükséges.

A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

A fejlesztés céljait minden esetben a fejleszhetőséget megfogalmazó gyógypedagógiai-orvosi-pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslataira kell építeni.

- A fogyatékoságból, illetve a fejlődés egyéb pszichés zavarából fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával.
- Törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására.
- A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.
- Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése.
- Az egyes területeken kimagasló képességeket mutató gyermek támogatása.

A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

- A fogyatékoság típusa, súlyossága.
- A fogyatékoság kialakulásának, diagnosztizálásának és a speciális ellátás megkezdésének ideje.
- A gyermek
  - életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei
  - képességei, kialakult készségei
  - kognitív funkciói, meglévő ismeretei
  - családi háttere

Mindezek alapján a fejlesztés magába foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességek, a beszéd- és nyelvi készségek és az értelmi képességek fejlesztését. Az egyes fogyatékosági típusok függvényében más-más terület kap nagyobb hangsúlyt.

Halmozottan fogyatékos gyermek, gyermekcsoport esetén a megállapított fogyatékoságok mindegyikére tekintettel kell lenni.

Pedagógiai programunkat egyéni fejlesztési terv is kiegészíti.

A szükséges gyógypedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű gyermek számára

- A sérülés specifikus módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztása és alkalmazása
- az egyéni szükségletekhez igazodó környezet, speciális bútorok biztosítása
- az egyéni szükségletekhez igazodóan speciális segédeszközök használata; a segédeszközök elfogadtatása, azok következetes használatára és megóvására nevelés
- a kompenzációs lehetőségek körének bővítése a nem vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb működésének tudatos fejlesztésével
- annak felismerése, hogy a sajátos nevelési igényű kisgyermek egyes területeken kiemelkedő teljesítményre is képes
- rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának megvalósulásához
- az óvodapedagógusok, valamint a pedagógiai munkát segítő alkalmazottai és a szülők megfelelő tájékoztatása a sajátos nevelési igényű gyermek befogadására, együttműködés a sérült gyermek családjával

Óvodákban megvalósuló – integrált – nevelés

A sajátos nevelési igényű gyermek családi nevelését, a közösségbe való beilleszkedését elősegíti/elősegítheti a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt történő integrált nevelése.

Óvodánk többet vállal, magasabb értéket kínál a sajátos nevelési igényű gyermeknek, mint részvétet és védeltséget:

- pedagógiai programunk készítésekor és a speciális tevékenységek megvalósításakor figyelembe vesszük a sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztésének igényeit
- külön gondot fordítunk arra, hogy a gyermek minden segítséget megkapjon hátrányainak leküzdéséhez.

A sajátos nevelési igényű gyermekek sérülés specifikus fejlesztésének elvei, feladatai óvodai nevelés során

Kevésbé súlyos, vagy közepes fokban hallássérült (nagyothalló) gyermek

A kevésbé súlyos- vagy közepes fokban hallássérült (nagyothalló) és a korai életkorban cochlea implantált kisgyermekek képessé válhatnak a hallásra épített kommunikációra.

A nyelvi és pszichoszociális fejlettség kedvező esetben olyan szintű lehet az óvodás kor kezdetére, hogy a hallássérült kisgyermek egy része további speciális segítséggel, halló társaikkal együtt vehetnek részt az óvodai nevelésben.

A hallássérült gyermekek óvodai nevelésének központi feladata – a korai pedagógiai és audiológiai gondozásra építve – a nyelvi kommunikáció megalapozása, megindítása, fejlesztése. A fejlesztés eredményességét döntően meghatározza, hogy a gyermek az óvodába lépés időszakában milyen beszédmegértési, beszédkészenléti állapotban van. Ez függ a hallásállapottól és a beszéd kialakulását egyénenként is nagymértékben és eltérő módon befolyásoló egyéb tényezőktől (például kognitív és pszichés állapot, szociokulturális környezet korai és optimális pedoaudiológiai ellátástól stb.).

Az anyanyelvi-kommunikációs fejlesztés az óvoda egész napi tevékenységében megjelenik. Minden, a szocializációt hatékonyan segítő munkajellegű tevékenységbe be kell vonni a hallássérült gyermekeket.

A fejlesztés feladatai:

- **A nagyothalló – gyermekeknél** a beszédtartományban mért hallásvesztesség 30–45 dB közötti, középsúlyos esetben 45–65 dB közötti, súlyos esetben 65–90 dB közötti hallásvesztéget mutatnak ki. A nagyothalló óvodás korú gyermekek az emberi beszéd, a környezeti hangok korlátozott felfogására, differenciálására képesek. Beszédfejlődésük késve, általában spontán (hallókészülék segítségével vagy anélkül), esetenként azonban csak speciális segítséggel indul meg.

A nagyothalló gyermekek óvodai fejlesztésében hangsúlyt kap a nyelvi kommunikáció megindítása, és/vagy fejlesztése a kommunikációs igény és tevékenység állandó erősítése, a beszédértés, a szókincsfejlesztés, a szintaktikai elemek nyelvhasználatba építése, a beszédérthetőség folyamatos javítása, melynek eredményeként a nagyothalló gyermekek különböző mértékben közelítik meg a halló társak nyelvi teljesítményét.

A hallássérült kisgyermek eredményes fejlesztésének feltétele a gyermeket körülvevő környezet minden elemében a nyelvi kommunikáció helyzetekhez kötött alkalmazása, szükség esetén a beszédértést és a konkrét megnyilvánulást segítő egyéb eszközrendszerek használata, valamint a családi szociális háttér bekapcsolása a kommunikáció-fejlesztés rendszerébe.

- **A hallásukat műtéti úton helyreállított/létrehozott (pl. cochlea implantált) hallássérült gyermeknél** – egyik vagy mindkét oldalon végzett hallásjavító műtét után – fizikai értelemben közel ép hallás mérhető.

Fejlesztésük stratégiája döntően a beszédhallásra alapozott módszerek alkalmazásával történik. Beszédértésük, hangzó beszéd produkciójuk fejlődése hasonlóságot mutat a hallók beszédfejlődésével.

Fejleszthetőségük, fejlődési ütemük döntően függ a műtét időpontjától: a család aktív együttműködésétől. A minél korábban végzett hallásjavító műtét előtti és utáni pedagógiai rehabilitációs és rehabilitációs fejlesztés, szülői támogatás, foglalkozás – valamint azzal párhuzamosan –, az audiológiai gondozás eredményezi a nyelvi fejlődés gyorsabb, magasabb szintű elsajátítását.

Fejlesztésük kívánatos színtere az ép hallásúak környezetében van (többségi óvoda, szükség esetén logopédiai csoport). Teljesítményüket döntően befolyásolja intellektusuk, esetleges – a pszichés fejlődés zavara miatti – beszéd-, nyelvtanulási akadályozottságuk valamint a családi háttér, a fogadó intézmény integrációs szintje a speciális pedagógiai megsegítés.

Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek

Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó és kívánatos a nem fogyatékos óvodás korúakkal történő együttnevelés. A spontán tanulást, a társakkal való együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a gyermek a kortárs csoportban megél. Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről.

Beszéd fogyatékos gyermek

Beszéd fogyatékos gyermek esetén a receptív vagy expresszív beszéd/nyelvi képességrendszer szerveződésének fejlődési eredetű vagy szerzett zavara miatt az anyanyelv elsajátítás folyamata akadályozott, a gyermek életkorától eltérő. A beszéd fogyatékos gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája (expresszív diszfázia, receptív diszfázia, kevert típusú diszfázia, a folyamatos beszéd zavarai, logofóbia, centrális eredetű szerzett beszédzavarok, orrhangzós beszéd) illetve a beszéd problémákhoz társuló megismerési nehézségek és viselkedés zavarok miatt eltérően fejlődik.

A nyelvfejlődési és beszédzavarok az

- anyanyelvi fejlettség alacsony szintjében
- a beszédértés és észlelés nehézségében,
- kifejezőkészség nehézségében (szegényes szókincs, grammatikai fejletlenség),
- a beszéd szerveződés nehézségében (mondatalkotási készség nehézsége, összefüggő beszéd kialakulatlansága),
- a beszéd szervi működés gyengeségében,
- a beszédhangok tiszta ejtésének hiányában,
- az írott nyelv elsajátításának nehézségeit előjelző kognitív képességzavarban (fonológiai tudatosság, taktilis, vizuális észlelés, verbális emlékezet zavarai),
- a verbális tanulás lassú fejlődésében nyilvánulhatnak meg.

A beszéd- és nyelvi problémák súlyos zavara mellé társulhatnak részképességzavarok (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia veszélyeztetettség) és magatartás problémák, amelyek nehezítik a gyermek beilleszkedését.

A fejlesztés az anyanyelvi nevelést középpontba állító, az aktív nyelvhasználatot segítő, speciális terápiákat alkalmazó fejlesztési környezetben valósulhat meg a gyermek komplex állapotfelmérése alapján. A gyermek egyéni képességeihez igazodó intenzív fejlesztőmunka során fontos, hogy az ismeretszerzést sokoldalú tapasztalatszerzést biztosító módon, cselekvésbe ágyazott játékos módszerekkel tegyük lehetővé, amely segíti a társas kapcsolatok kialakulását és a személyiség fejlődését is.

Az óvodai nevelés/fejlesztés egész időtartama alatt kiemelt feladat az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása, az értelmi fejlesztés, a mozgás és észlelési funkciók, valamint a vizuomotoros koordinációs készség javítása, az érzelmi élet fejlesztése, speciális eszközök és módszerek alkalmazásával egyéni és kiscsoportos fejlesztési formában.

A speciális nevelés keretében biztosított fejlesztés segíti az iskolába lépéshez szükséges fejlettségi szint elérését. A gyermek fejlődéséről a szülőket folyamatosan tájékoztatjuk, a gyermek fejlesztése a szülőkkel való együttműködés keretében, egyéni fejlesztési terv alapján valósul meg.

Azoknál a beszéd fogyatékos gyermekeknél, akiknél több beszédprobléma együttesen fordul elő, vagy a beszéd fogyatékosághoz a testi érzékszervi- és pszichés fejlődés zavara társul, az eredményes fejlesztés a logopédia és a társuló fogyatékoság módszereinek kombinációjával valósul meg.

9.1.2. Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.

A fejlesztő munka eltér a „hagyományos” pedagógiai tevékenységtől. A fejlesztés nem felzárkóztat, hanem olyan képességeket fejleszt, melyek a gyerekek teljesítményét javítják.

A komplexitás elvének érvényesítése szellemében a fejlesztés az alábbi területeket öleli fel:

- mozgás (nagy- és finommozgás),
- testséma,
- téri orientáció,
- percepció (vizuális, auditív, taktilis), melyekhez mindig kapcsolódik a verbális tudatosítás.

A fejlesztésbe bekerülők köre

- Azon gyermekek, akik az intelligencia szintjük alapján elvárhatóan lényegesen alacsonyabb teljesítményt mutatnak.
- A tanulási képességeket vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottságok tanulási képességvizsgálata alapján részképesség zavarokkal, tanulási nehézséggel, illetve másodlagosan kialakuló magatartási zavarokkal küzdenek.

A képességfejlesztés a szülő beleegyezésével és aktív támogatásával végezhető. A fejlesztés tartalmilag kiterjed mindazon részterületekre, amelyeket a szakértői bizottság megjelöl (mozgás, testséma, téri orientáció, percepciófejlesztés, stb.).

Szervezeti formái:

- egyéni fejlesztés (1-3 fő)
- kiscsoportos fejlesztés (4- 6 fő)

a szakvéleményben illetve a szakértői véleményben rögzített óraszámok szerint.

A fejlesztés célja

- Személyiségfejlődés, boldog, egészséges, erkölcsös emberré válás
  - pozitív énkép, jó kommunikációs képesség
  - idegrendszer fejlődésének biztosítása
  - mozgásfejlődés
  - érzelmi élet fejlődése
  - beszéd fejlődése
  - érzékszervek fejlődése
  - prevenció, reedukáció
- Részképesség zavarok megszüntetése
  - figyelem-, viselkedési-, tanulási zavarok csökkentése
  - korrekció, kompenzálás
- Elemi ismeretek bővítése
- Közösségi élet szokásainak elsajátítása és alkalmazása.

A fejlesztés elmélete és módszertana

A tanulási alkalmasság megítéléséhez szükséges pszichikus funkciók:

- pontos és differenciált vizuális észlelés
- forma, méret, szín pontos felfogása
- összetartozó részek értelmes egésként való észlelése (Gestalt-látás).
- megadott formák–színek megtalálása, kiemelése egy képi környezetből (figura, háttér észlelése)
- adott tárgyak térbeli helyzetének helyes felismerése, megítélése
- vizuális információk téri elrendezése
- vizuális információk sorba rendezése, a hallott (auditív) információk pontos észlelése, megkülönböztetése – adott hangok kiemelése
- adott hangok helyes egymásutániségének felismerése, hangcsoportok egységbe foglalása
- összerendezett, koordinált mozgás, szem-kéz összerendezett, célszerű együttes mozgása
- a látott-hallott információk összekapcsolásának képessége, motoros visszaadása (a keresztcsatornák együttműködése)
- rövid idejű vizuális-verbális memória
- szándékos figyelem - kb. 10 perces figyelemkoncentráció

A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek fejlesztését a csoportokban dolgozó óvodapedagógusok végzik, szakmailag folyamatosan új módszereket keresve, megújulva biztosítják, integráltan.

A képességfejlesztés területei:

Kommunikációs képesség (beszédfejlesztés):

- bábozás, mesedramatizálás
- versek, mondókák, mesék, dalok tanulása

- szituációs (kommunikációt fejlesztő) játékok
- élmények meséltetése (az ingerszegény környezetből érkező gyermekeket változatos élményekhez juttatjuk – séták, kirándulások, színházlátogatás, múzeumlátogatás, stb.)

Kognitív képesség:

- vizuális percepció fejlesztése
- formaészlelés fejlesztése
- analizáló-szintetizáló képesség fejlesztése
- hallási figyelem, hangdifferenciálás fejlesztése
- beszédmegértés
- vizuális, verbális, akusztikus emlékezet fejlesztése
- elemi számfogalmak, matematikai készségek kialakítása, megalapozása
- a megismerő funkciók fejlesztése
- gondolkodásfejlesztés (rendezés, soralkotás)
- akusztikus figyelem (hangfelismerése, tárgyak hangja)
- vizuális figyelem (rejtett alakzat kontúrozása, figura-háttér feladatok, vonalkövető útvesztő feladatok)
- tartós figyelem fejlesztése.
- vizuális zártság – „Mi hiányzik?” játék. Hiányzó képek kiegészítése.
- vizuális időrendiség felismerése
- vizuális ritmus
- alaklátás és formaállandóság

Orientációs képesség:

- téri helyzetek, irányok észlelése
- percepció gyakorlatok
- egyszerű forma és ritmus felismerése, és reprodukálása
- emlékezet, képzelet fejlesztése

Kreatív képesség:

- vizuális zártság – „Mi hiányzik?” játék. Hiányzó képek kiegészítése.
- vizuális időrendiség felismerése
- vizuális ritmus
- alaklátás és formaállandóság

Motoros képesség:

- nagymozgások
- finommozgások
- szenzomotoros integráció (érző-érzékelő-idegi szabályozás összhangja)
- perceptomotoros készség (érzékelő-észlelő mozgások)
- a szem – kéz – láb koordinációjának fejlesztése
- testséma fejlesztés
- testrész funkcióinak ismerete
- keresztcsatornák fejlesztése
- laterális (oldalosság)
- egyensúlyérzék

Szociális képességek:

- énkép, én tudat
- önismeret
- érzelmi, akarati élet
- önérvényesítés
- szabálytudat
- feladattudat
- magatartási minta

A **beilleszkedési és magatartási zavar** komplex jelenség, a személyiség problémája, amelyben értelmi, érzelmi és akarati tényezők ötvöződnek.

Általános feladatunk a magatartási és beilleszkedési zavarral küzdő gyermekeknél a szakértői bizottságokkal való kapcsolat felvétele, és szakvélemény kérése.

A szakértői bizottságok pszichológusainak javaslatai alapján, pedagógiai módszerekkel a gyermekek támogatása, kapcsolatainak javítása társaival, a pszichológus és a fejlesztő pedagógusok közreműködésével.

A kitűzött célok elérése érdekében folytatott tevékenység alatt mindvégig előttünk áll, hogy minden gyerek individuuma.

9.1.3. Kiemelten tehetséges gyermekek

Kiemelten tehetséges gyermekek azok a különleges bánásmódot igénylő gyermekek, aki átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkeznek, és felkelhető bennük a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség.

Programunk teljes mértékben támogatja és segíti a gyermeki kreativitás felszabadítását, a tehetségígéreték felfedezését és fejlesztését, melyet 3-5 éves korig óvodai csoportjaikban differenciáltan valósítunk meg.

A tehetséggondozást Nagy Jenőné: **Tehetségígéreték gondozásának elmélete és gyakorlata** című módszertani könyv alapján végezzük.

A kiválóan kreatív, tehetség ígéretes gyermekek fejlesztését két síkon valósítjuk meg:

- óvodai csoportjaikban a napi tevékenységekbe ágyazva differenciáltan, illetve
- az iskolába lépő gyermekek – a csoportbeli fejlesztéssel párhuzamosan – kiscsoportos kreativitást fejlesztő „tehetséggondozó” műhelyek keretében.

A műhelymunka alapvető tehetséggondozó módszere a gazdagítás:

- mélységben történő,
- tartalmi,
- feldolgozási képességek,
- tempóban történő gazdagítás.

A gyermekek előzetes ismereteikre, tapasztalataikra építünk. Nagyobb hangsúlyt kap a kreativitás fejlesztése, az együttműködés kialakítása, a szociális kompetenciák fejlesztése. A művészeti tevékenység segítségével mozgósítjuk az erkölcsi, esztétikai és intellektuális érzelmeket. Ezek adják az alapját fejlesztésünknek.

A tehetséges gyermek erős oldalát fejlesztjük, miközben tehetségével összefüggő gyenge oldalait kiegyenlítjük.

A kiscsoportos, kreativitást fejlesztő tehetséggondozó műhelymunkákat kiemelten projekt módszer segítségével, egyéni és csoportos szervezésben valósítjuk meg.

Alapelvek:

- Minden gyermekben találjuk meg azokat a területeket, melyben kiemelkedő képességeket mutat. Ezek a tehetségígéret megmutató formái lehetnek.
- Óvodánkban minden iskolába lépő gyermek részt vesz a kiemelkedő képességeinek megfelelő tehetséggondozó műhely munkájában.
- A kreatív nevelőtestület minden tagja elkötelezett a gyermekek tehetségének felfedezésében és fejlesztésében. Az innovatív pedagógus közösség igényként fogalmazta meg a kiválóan kreatív, tehetségígéretes gyermekek külön gondozását.
- Fontosnak tartjuk, hogy a gyermekek értékeit megismertessük az óvodát követő intézménnyel.

Célunk:

- A kiemelkedő képességű, kiválóan kreatív gyermekek felfedezése, személyiségük optimális fejlesztése.
- Megelőzzük a tehetségígéretes elkallódását, felismerjük az alulteljesítő gyermekekben bujkáló kiváló képességeket.
- A kiválóan kreatív tehetségígéretes gyermekek további gondozása gazdagító program keretében.

A tehetségműhely kialakításának elvei:

- Egy tehetségműhelybe 6-15 gyermek vehet részt.
- A tehetséggondozás folyamán a gyermekek megismerik a közreműködő óvodapedagógusokat, elfogadják, hogy a műhelymunkában vele tevékenykednek.
- Lehetőséget adunk a saját csoporton kívüli kortárs kapcsolatok kiegyensúlyozott alakulásának.
- A korosztály tehetségértékéhez igazítva hozzuk létre tartalmi téren a tehetséggondozó műhelyeket.
- A műhelymunkák során elengedhetetlen a támogató szellemű, kreatív légkör kialakítása.
- Tehetséggondozó műhelyeinket 1 éves időtartamra tervezzük, 25-30 órás programra lebontva, de a lehetőséget megadva a gyermekek igényeinek megfelelő módosításra.
- Tehetséggondozást az óvodában csak óvónő végezhet.
- Tehetséggondozó műhelyeinket a műhely tartalmában kompetens óvodapedagógus vezeti
- Meghatározott tartalmú műhelybe csak az adott területen kivételes képességgel rendelkező gyermek kerüljön.
- A műhelyekben biztosítjuk a különböző tartalmú és intenzitású fejlesztést.

- A műhelymunka fejlesztő, innovatív értékelése elengedhetetlen a hatékonyság fokozásához.
- Az óvodapedagógusaink által vezetett műhelymunkák önként vállalt feladatok, tevékenységük megbecsülése különösen fontos.

Feladataink:

- Kiemelt feladatunknak tartjuk a tehetségek felkutatását, kibontakoztatását, a speciális képességek időbeni felismerését.
- A tehetséges gyermekek erős oldalának fejlesztése:
  - a gyermekek motiváltságának, érdeklődésének fenntartása
  - tevékenységek széles skálájának kínálata
  - differenciált képességfejlesztés
  - az ismeretek bővítésén túl a többszörös intelligencia, a gyermekek gondolkodásának, kreativitásának fejlesztése
  - az önkiteljesedéshez szükséges jó kommunikációs készség (szövegalkotás, önálló ítéletalkotás) fejlesztése
  - azon oldalak kellő segítése, amelyben a tehetségigéretnek mutakozó gyermekek az átlagnál jobb teljesítményt nyújthatnak.
- A tehetséggel összefüggő gyenge területek kiegyenlítése:
  - a pszichomotoros képességek, az érzelmi-szociális érettség területén felmerülő problémák megoldásának segítése (a gyermek önértékelésének, önbizalmának erősítése, fejlesztése)
  - szükség esetén szakember segítségének igénybevétele
- toleráns, támogató környezet, kreatív légkör kialakítása
- szabadidős, lazító programok beiktatása, amelyek biztosítják a feltöltődést, pihenést
- a tehetségfejlesztő műhelyek megszervezése (programok, tevékenységek)
- pedagógusok továbbképzésének biztosítása, szakmai kompetenciájának növelése
- szoros szakmai együttműködés, partneri kapcsolat testvéróvodáinkkal (tehetségpont), tehetségfejlesztési szakértővel, pszichológussal
- a szülők tájékoztatása és megnyerése a közös munka érdekében
- segítségadás a szülőknek a megfelelő iskola és az intézményen kívüli speciális fejlesztés lehetőségeinek kiválasztása érdekében

Tehetséggondozás tartalma

Tehetséggondozó modellünk a RENZULLI-MÖNKS modell, melynek megfelelően az óvoda minden alkalmazottja, a teljes óvoda dolgozik a tehetségfejlesztésben. A motiváció, a kreativitás, a kivételes képességek mellett elengedhetetlen, hogy a tehetséges gyermek környezetét, a családot, a társakat is bevonjuk a fejlesztésbe.

Kapcsolattartásunkban gyermekekkel, felnőttekkel szemben a személyesség meghatározó.

Családias légkör, közvetlen, nyílt kapcsolatok kialakítására törekszünk.

Tehetségazonosítás:

A gyermekek fejlettségi szintjét, egyéni fejlődését rendszerbe foglalva, folyamatszabályozással követjük nyomon. A tehetséges gyermekeket fejlesztőrendszerünk kulcsfolyamata részeként azonosítjuk:

- a gyermekek fejlettségi szintjének, sajátosságainak megfigyelése a szabad játék, szervezett játék, a környezetünkről való tapasztalatszerzések, mikrocsoportos felfedezések és egyéb tevékenységek során
- a tapasztalatok, információk egyeztetése, megbeszélése a csoportban dolgozó óvodapedagógusok között
- konzultáció a fejlesztőpedagógusokkal
- az eredmények rögzítése a gyermekek egyéni fejlődését diagnosztizáló fejlettségmérő mutatókban
- a kiemelkedő képességek megjelölése a dokumentumban (más színnel)
- pszichológus segítségének igénybe vétele az egyénenként változó, eltérő gyengeségek feltárásában, a kompenzálás, fejlesztés lehetőségeinek kidolgozásában.

Beválogatás:

A tehetséggondozást koordináló pedagógus a dokumentumokban történt rögzítések alapján, valamint az óvónők megfigyeléseire támaszkodva – a műhely indításában kompetens óvónővel együtt – állítja össze a tehetségfejlesztő csoportokba bekerülő gyermekek névsorát. Lehetőséget biztosítunk arra is, hogy az év közben kerüljenek be olyan gyermekek, akik kicsit „kilógtak a sorból”, de az óvónők látnak bennük valami „csodát”.

Hatásvizsgálatok:

Hatásvizsgálat lebonyolítása a műhelyben részt vevő pedagógusok és a tehetséggondozó koordinátor közreműködésével, a partneri igény- elégedettség elégedetlenség mérésen belül valósul meg.

Eredmények, hatások mérése:

- gyermekek megfigyelése
- motiváció, kreativitás, kivételes képességek fejlődésének rögzítése, nyomon követése a műhelymunka kezdetekor és a végén (mérések eredményei)
- iskoláktól kapott visszajelzések
- év végén önértékelés a műhelyt irányító pedagógus részéről
- interjú, kérdőív pedagógusoknak, szülőknek
- belső és külső szakemberek értékelése
- nyílt napokon érdeklődés mértéke

Utánkövetés:

A nevelésben egyik fontos partnereink az általános iskolák, melyekkel együttműködésünk, kapcsolatunk folyamatos. Fontosnak tartjuk a tehetséges gyermek megfelelő iskolába való irányítását, nyomon követését.

Volt óvodásaink látogatása után (melyre minden évben sor kerül) a tanítónőkkel tapasztalatcserére kerül sor. Ezekről az alkalmakról feljegyzéseket készítünk. Ekkor

érdeklődünk a műhelyben részt vevő gyermekekről, hogy az iskolában is fellelhetők-e azok a tulajdonságok, kompetenciák, amelyeket a műhelymunka során igyekeztünk kialakítani.

Tehetségterületek felvállalása:

Műhelyeinket a Gardneri felosztás szerint, az alábbi speciális tehetségterületeken hozzuk létre a gyermekek fejlettségi szintjének, kivételes intellektuális képességeinek megfelelően:

- természeti, logikai-matematikai
- nyelvészeti
- testi-kinesztetikus
- térbeli-vizuális
- zenei

Tehességgondozó műhelyek létrehozása:

Az óvodában elfogadjuk a 30 órás műhelymunkát. A tehességgondozó műhelyeket a gyermekek fejlettségi szintjének, kivételes intellektuális képességeinek megfelelően, az óvónők kompetenciájának összehangolásával hozzuk létre. A műhelyekben – a tartalmához igazítva – munkaterv alapján történik a fejlesztés.

A tehességgondozó műhelyek elindítása után – háromhavonta (óvónői igény esetén előbb is) – megbeszélést szervezünk:

- alkalmunk nyílik arra, hogy kicseréljük gondolatainkat,
- megtudjunk a gyermekekről minden olyan információt, ami számunkra és természetesen a gyermekek előnyére fontos lehet
- folyamatos kapcsolattartásban érdeklődünk az összes kiválasztott tehességgyanús gyermekről, fejlődésükről, az esetleges gondokról
- segítjük a kollégákat tehességfejlesztő munkájukban, szakmai tapasztalatunkkal, szaktudásunkkal.

A tehességgondozó program kommunikálása:

- szülők folyamatos tájékoztatása a tehességgondozó műhelyek munkájáról, a várható eredményekről
- társintézmények, közvetlen partnereink folyamatos tájékoztatása az óvodánkban működő tehességfejlesztő műhelyekről
- kiállítások rendezése
- tevékenységeink folyamatos megjelenítése óvodánk honlapján
- képek, videofelvételek bemutatása (csoportbeli társaknak, szülőknek,)
- nyílt napok szervezése szülők bevonásával
- Kőszeg és Vidéke – újságban működésünk, eredményeink publikálása
- beszámoló készítése a fenntartónak
- az elért eredmények ismertetése a kolléganők, szülők, a műhelymunkát segítők felé

A tehetséggondozás megvalósításához szükséges feltételek

Személyi feltételek:

Óvodánk minden dolgozója elkötelezett a tehetséggondozó program megvalósításában. A tehetséggondozó műhelyek vezetésére a témában kompetens óvónő kaphat megbízást, akinek célja a kiemelkedő képességű kiválóan kreatív gyermekek komplex személyiségfejlesztése.

Tehetségfejlesztő szakképesítéssel rendelkező óvónő nincsen, de a fejlesztőpedagógusok a speciális diagnosztizálás, fejlesztés, a tehetséges gyermekek gyenge oldalának erősítése mellett a tehetséggondozás elkötelezett segítői is.

A műhelyek vezetésére megbízott óvónőket a tehetségfejlesztő team segíti. Munkájukat a következő célok határozzák meg:

- felismerni és gondozni a tehetségcsírákat óvodai keretek között, csoportjukban és kiscsoportos gazdagító foglalkozásokon
- segíteni az óvodapedagógusokat a tehetséggondozás megvalósításában:
  - szellemi önképzés,
  - szakmai tárgyi feltételek biztosításával, könyvekkel,
  - cikkek sokszorosításával,
  - belső kolléga illetve külső szakember előadásának megszervezésével,
  - óvodán belüli bemutató foglalkozások tartásával,
  - óvodán kívüli tapasztalatok megismerésével, (mások hogy csinálják?)
  - pályázati lehetőségek kihasználásával.

Tehetségfejlesztő munkánk során további segítőnk a Nevelési Tanácsadó pszichológusa.

Tárgyi feltételek:

Célunk, hogy a gyermekek körül mindig legyenek olyan dolgok, amik érdeklik őket, ehhez szabadon hozzáférhessenek, és sokféleképpen felhasználhassák. Olyan gazdag kelléktárra van szükség, melyből bátran és bőven válogathatnak tevékenységeik során. A különböző tevékenységi területekhez próbálunk olyan eszközöket is biztosítani, melyekkel a mindennapok során csak ritkán találkozhatnak.

A program megvalósításához szükséges eszközök és felszerelések egy része rendelkezésünkre áll, a többi pályázatokból, egyesületi hozzájárulásból, támogatóktól valamint költségvetésből szerezzük be.

Kapcsolatok

Kapcsolatunk a szülőkkel, a pszichológussal folyamatos. Korrekt partneri együttműködésünk elengedhetetlen a gyermekek harmonikus fejlesztése érdekében.

Tehetséggondozó tevékenységünket segíti a folyamatos információcsere a táplánszentkereshti Hét Kastély Kertje Művészeti Bázisóvodával, mely regisztrált tehetségpont.

Hálózatépítő kapcsolatok kialakítása az elkövetkezendő időszak kiemelt feladata.

9.2. Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek

9.2.1. Integrációs programunk

Integrációs programunk célja, hogy az óvodai nevelés azon területeit, amelyek kiemelkedő jelentőséggel bírnak a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlődésére, elősegítse. A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek iskolai sikerességének záloga a megfelelő minőségű és időtartamú óvodáztatásuk.

Az élet első éveit meghatározó jelentőségűek az idegrendszer, a tanulás, az adaptációs készségek alakulásában. Az alapvető készségek, melyek a sikeres iskolakezdés feltételei, kisgyermekkorban, óvodáskorban az agyi érési folyamatok lezárulásáig - megterhelés nélkül - rendkívül hatékonyan fejleszthetők. A kisgyermekkorban történő pedagógiai támogatás jelentősen csökkentheti a későbbi iskolai kudarcokat.

Tudatos óvodai pedagógiai munkára van szükség ahhoz, hogy a hátrányokat az óvodai nevelés csökkenteni tudja.

Óvodai integrációs programunk (óvodai IPR) célja, hogy meghatározza az óvodai nevelés azon területeit, amelyek kiemelkedő jelentőséggel bírnak a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlődésének elősegítésében.

Integrációs programunk legfőbb jellemzője a **gyermekközpontú** és **családorientált** szemlélet, fontosnak tartjuk az együttműködések kialakítását azokkal a szolgálatokkal, melyek a szülőket támogatják, számukra erőforrást jelentenek, illetve a gyermekeknek szolgáltatásokat biztosítanak.

A gyermek fejlődéséhez, fejlesztéséhez szükséges egészséges környezet és eszközrendszer:

- hangulatosan berendezett csoportszoba és udvar
- tárgyi eszközök biztosítása a fejlesztésekhez.

A gyermekek helyes gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése:

- az eltérő egyéni igények kielégítése
- az éhesen érkező gyermekek étkeztetése a folyamatos tízóraiztatással
- a személyes intimitás védelme WC használatkor, és más esetekben, ha a gyermek igényli
- a különböző családi háttérből érkező gyermekek helyes higiénés és étkezési szokásainak kialakítása
- személyes gondozottság kialakítása
- fontos a hátrányos környezetből érkező gyermekek számára ezeken felül a mozgás és pihenés összhangjának megteremtése, és egy helyes élet, biológiai ritmus kialakítása
- az egyéni eltérésekre épülő, de életkoruknak megfelelő terhelést adjunk a gyermekeknek
- fejlődésüket mindig önmagához mérjük, és a kis lépéseket is becsüljük meg, dicsérettel jelezvén a gyermeknek, hogy sikerélményhez juttassuk.

Feladataink:

- A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek óvodai beíratásának támogatása (a teljes körű, minél hosszabb ideig tartó óvodáztatás biztosítása).

Beóvodázási program:

Tájékozódás a helyi önkormányzatoknál a nyilvántartásban lévő óvodáskorú gyermeket nevelő családokról.

Felelős személy: intézményvezető, tagóvoda-vezetők, gyermekvédelmi felelősök

- Integrációt elősegítő csoportalakítás:
Több óvodai csoporttal működő óvoda esetében a csoportalakítás elve annak szem előtt tartása, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek arányos elosztásban vegyenek részt a csoportalakításban. A csoportok között a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek arányában való eltérés nem lehet több 25%-nál.
- Az igazolatlan hiányzások minimalizálása
Ennek érdekében folyamatos a kapcsolattartás a családokkal és a Gyermekjóléti Szolgálattal. Az óvodáztatási támogatás feltétele a törvényben előírt kötelező óvodáztatás.
- A szülők munkába állását lehetővé tévő nyitva tartás kialakítása
Az óvodák napi nyitvatartási ideje intézményenként eltérő, a szülők igényét figyelembe véve.
- Rendszeres kapcsolattartás a segítőkkel:
  - csoportvezető óvónők – szülők
  - csoportvezető óvónők – gyermekvédelmi felelős, intézményvezető
  - gyermekvédelmi felelős – segítő hálózat (védőnő, gyerekorvos, családgondozó)

Pedagógiai munka kiemelt területei

- Az óvodába lépéskor részletes anamnézist készítünk a belépő gyerekről. Erre a programunk által elfogadott formanyomtatvány áll rendelkezésre.
- Kommunikációs nevelés (szókincs, nyelvi kifejezőkészség, beszédértés, beszéd észlelés fejlődésének elősegítése) a nevelési tervben kapnak helyet. Munkánk ezen területének fejlesztését logopédus segíti.
- Érzelmi és közösségi nevelés, (az intézményes nevelésbe illeszkedés elősegítése, bizalom, elfogadás, együttműködés) a nevelési tervben kapnak helyet.
- Egészséges életmódra nevelés (egészségtudat kialakítása, táplálkozás) a nevelési tervben kapnak helyet.
- Társadalmi érzékenység tudatos fejlesztése a nevelési tervben kap helyet (közösségi nevelés, szokások fejlesztése, életre nevelés).
- Korszerű óvodapedagógiai módszerek (a gyermek kezdeményezéseire támaszkodó módszerek, kooperatív technikák, mozgás, zene felhasználása, szülővel való partneri együttműködés módszerei) a nevelési tervben kap helyet. Egyéni-, mikrocsoportos képességfejlesztő foglalkozások, táncház, közös programok szervezése).

9.2.2. A szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenységünk

Munkánk tervezésénél figyelembe kell vennünk a szerényebb anyagi lehetőségekkel bíró, rossz szociális körülmények között élő, több gyereket nevelő, esetleg egyszülős, vagy nevelő szülők által nevelt családok igényeit is.

Felelősségünk különösen nagy a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek nevelésében és fejlesztésében. A hátrányos helyzet esetenként a gyermek veszélyeztetettségét is magában hordja. Ők néha csak tőlünk kapnak segítséget a világban való eligazodáshoz, a kultúra értékeinek megismeréséhez, lelki és testi fejlődésükhöz.

Feladatunk az óvoda világát nehezen elfogadó, illetve együtt nem működő, esetleg gyermeküket is elhanyagoló családokkal való - együttműködésre készítető - kapcsolattartás.

A hátrányos helyzet leggyakoribb okai

- a család anyagi és egészségügyi állapota, erkölcsi helyzete és életvitele, értékrendje
- a család lakhelye és környezete
- a gyermek és/vagy szülő egészségi állapota
- a családtagok száma.

Környezeti okok lehetnek

- szűkös lakásviszonyok: a család magas létszáma, több generáció együttélése
- szülők iskolázatlansága
- nevelési hiányosságok: kettős nevelés, felügyelet és gondozás hiánya, helytelen bánásmód (brutalitás), érzelmi sivárság, közömbösség, könnyelmű, felelőtlen életvitel, bűnöző családi háttér
- negatív hatású baráti kör.

Anyagi okok lehetnek

- munkanélküliség
- létminimum alatti 1 főre jutó jövedelem
- a szülő csökkent munkaképességű vagy munkaképtelen
- a kereset nem a család szükségleteinek kielégítésére fordítódik.

Egészségügyi okok

- születési rendellenesség vagy szerzett fogyatékoság
  - mozgáskorlátozottság
  - érzékszervi károsodás (látás, hallás...)
  - szervi rendellenesség
- tartós betegség
- idegrendszeri, pszichés problémák (szülő és/vagy gyerek)
- higiénés hiányosságok.

A gyermek személyiségében rejlő okok

- értelmileg, érzelmileg visszamaradt.

Feladataink a szociális hátrányok enyhítése érdekében

- anyagi támogatás lehetőségeinek kiaknázása
- a tolerancia, segítőkészség kialakítása, a másság elfogadása
- praktikus ismeretek elsajátíttatása
- a mindennapi élethez szükséges készségek kialakításának segítése: tanácsadás, külső segítség felajánlása
- családi életre és egészséges életmódra nevelés
- az egészségfejlesztő mozgás és sport sajátos eszközeivel kialakítani az alapvető mozgás - és feladatmegoldó képességet, az egészséget értéknek tekintő gondozásmódot, a szabadidő tartalmas eltöltésének igényét.

Tevékenységeink a szociális hátrányok enyhítésére

- egészséges életmódra nevelés
- a sport és egyéb mozgástevékenységek megismertetése, megszerettetése
- interkulturális ismeretnyújtás: Pl. életvezetés, migráns és nemzetiség kultúrája
- tehetségígéretes gyermekek felfedezése
- felzárkóztató foglalkozás a lemaradó gyermekeknek
- igény szerint ügyelet biztosítása: szülői értekezletek és fórumok időtartama alatt
- a családi életre nevelés tanítása: tanácsadás, külső segítség felajánlása
- mozgáslehetőség biztosítása
- kulturális rendezvények csoportos látogatása.

A családok bevonása az óvoda életébe

Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család. Az óvodai nevelés a családi nevelés kiegészítője. Az előzőeket tiszteletben tartva minden szülői részvételt szívesen fogadunk, nem lehet azonban az óvodai nevelésben az óvodapedagógus szerepét a segítő szülővel behelyettesíteni.

- A szülők felelősségérzete megnő az által, hogyha bevonjuk őket az óvoda életébe, megtapasztalja az óvodapedagógus felkészültségét, a gyermek fejlesztésére tett erőfeszítéseket, és hogy családjával szemben nincsenek előítéletek. Az óvodapedagógus sok-sok információt szerezhet a családkról, a gyermek otthoni háttéréről. Ez segít abban, hogy jobban megismerhessük a gyermekek egyéni eltéréseit, adottságait, érdeklődését, erősségeit, valamint a szülők gyermekekkel szemben támasztott elvárásait.
- Az őszinteség, a segítőkész emberi hangnem bizalmat kelt a hátrányos helyzetű szülőknél, különösen, ha látja, és tapasztalja, hogy gyermekét elfogadják.
- Közös programokon történő részvételi lehetőség az óvodában: nyitott napok, barkácsolás, kertgondozás, stb.
- Ismeretterjesztő klubfoglalkozások, előadás és tréning a szülők és pedagógusok részére

- Felvilágosítás a szociális juttatások lehetőségeiről a szülői értekezleten, családi beszélgetéseken (fogadó órákon), a gyermekvédelmi megbízott által szóban, valamint írásos tájékoztatón keresztül
- A cigány családok szokás és értékrendje különböző, ám az a szülő, aki már maga is járt óvodába, onnan pozitív emlékei vannak, szívesen engedi a saját gyermekét is, és örömmel fogadja az óvodapedagógus instrukcióit.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek és szülei számára is igyekszünk az óvodáinkat olyanná tenni, hogy szívesen fogadják tanácsainkat, azt látván, hogy mi sem teszünk különbséget, és szívesen és szeretettel neveljük, oktatjuk gyermekeiket.

10. A GYERMEKEK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK

Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdítása **nevelési alapelveinkben és értékeinkben** rejlik, miszerint minden gyermeknek vele született joga van az emberi méltósághoz. Intézményünk óvodapedagógusainak alapvető feladata, hogy az ellátott gyermekek hozzájussanak mindahhoz, amely a gyermeki személyiség szabadon történő kibontakoztatásához szükséges.

Az egyenlő bánásmód követelményét intézményünk minden tevékenysége során figyelembe veszi és alkalmazza:

- az óvodai ellátáshoz kapcsolódó szolgáltatások biztosítása és igénybevétele során
- gyermeki jogok gyakorlása során
- az óvodai ellátással összefüggő juttatásokhoz való hozzáférés során (a jogszabály alapján járó juttatások, illetőleg a nevelési-oktatási intézmény mérlegelése alapján adható juttatások)
- az óvoda feladata az is, hogy a tehetségígéretes és képességeihez viszonyítva rosszul teljesítő gyermek részére segítséget nyújtson
- érvényesíteni kell az óvodai nevelésben való részvétellel összefüggő jogviszony megszüntetése során
- beiratkozásnál, csoportba sorolásnál
- a nevelés és az ismeretközvetítés gyakorlatában
- a gyermekek megfigyelésében, értékelésében
- a gyermekek egyéni fejlesztésében
- a fegyelmezés gyakorlatában
- az óvodai programok kiválasztásában, alkalmazásában és fejlesztésében
- a humán erőforrás-fejlesztésben
- az óvodapedagógusok szakmai továbbképzésében (esélyegyenlőség témában)
- a kapcsolattartásban (partnerekkel-szülőkkel, segítőkkel, szakmai és társadalmi környezettel)
- a teljesítmények értékelése során
- szülői igény esetén vallási vagy más világnézeti meggyőződésen alapuló nevelésben részesüljön
- megfelelő számú szülői igény esetén nemzetiségi nevelésben részesüljön

11. GYERMEKVÉDELEMMEL ÖSSZEFÜGGŐ PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉGEK

Célunk:

- A gyermekek alapvető szükségleteinek kielégítése, gyermeki és emberi jogainak érvényesítése
- Hátránykompenzációval az esélyegyenlőség biztosítása az eltérő szociális és kulturális környezetből érkező gyermekek számára

Feladatunk:

- A gyermek alapvető szükségletének, érzelmi biztonságának biztosítása.
- A személyi- és tárgyi feltételek szervezése, amely elősegíti minden gyermek számára az optimális fejlődési folyamatot.
- Kiemelten fontos a tolerancia, nyitottság, elfogadó, segítő, támogató attitűd, szeretetteljesség, következetesség.
- A gyermekek egyéni képességét, fejlődési ütemét, szociokulturális háttérét figyelembe véve a tehetség kibontakoztatásának, valamint a hátrányos helyzetből való felzárkóztatásának segítése.
- A migráns gyermekek nevelése során az önazonosság megőrzésének, ápolásának, erősítésének, az interkulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségének, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelmének biztosítása.

Az óvodavezető köteles:

- jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége esetén a gyermekjóléti szolgálatnál
- hatósági eljárást kezdeményezni a gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása, vagy egyéb más súlyos veszélyeztető ok fennállása, továbbá a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása esetén

Az óvodapedagógusok feladata:

- az óvodába járó gyermekek szociális, szociokulturális háttérének megismerése
- az új óvodások befogadását elősegíteni, beilleszkedésüket az adott csoportba a lehető legzökkenőmentesebbé tenni
- szükség szerint környezettanulmány végzése
- a problémákat, a hátrányos helyzet okozta tüneteket, az okokat felismerni, és ha szükséges, ehhez szakember segítségét kérni
- a feltáró munka után az indulási hátrányok kompenzálására tervet készíteni és végrehajtani, a felzárkóztatást megszervezni
- a tehetséggondozást megvalósítani, illetve elősegíteni
- az integrált nevelést elősegíteni a gyermekek problémái szerinti súlyossági foknak megfelelő ellátási formában
- hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű és veszélyeztetett helyzet jelzése a gyermekvédelmi felelősnek

- a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetben lévő gyermekek differenciált nevelése, fejlesztése
- biztosítani a gyermekeket megillető jogok érvényesülését, az óvodán belül, szükség esetén védő-óvó intézkedésekre javaslatot tenni
- a rendszeres óvodába járás figyelemmel kísérése, szükség esetén a hiányzás jelzése a gyermekvédelmi felelősnek
- a családok szociális és anyagi helyzetének megfelelően a különböző támogatásokhoz való hozzájutást javaslatával elősegíteni
- minden rendelkezésre álló eszközzel segíteni a gyermek családban történő felnevelését
- a szülőkkel való együttműködő kapcsolat kialakítása, a szülői szerep eredményesebb betöltésének elősegítése
- a prevenció minden gyermekre történő kiterjesztése
- pályázatok figyelése

A gyermekvédelmi felelős feladata

Az óvodában:

- a nevelési év elején megtervezi a gyermekvédelmi munkaprogramot az adott évre, havonkénti lebontásban
- a nevelési év elején tájékoztatja a szülőket a gyermekvédelmi tevékenységről, fogadóórájáról, arról, hogy probléma esetén milyen óvodán kívüli gyermekvédelmi feladatokat ellátó intézményeket kereshetnek fel
- évente legalább egyszer, illetve szükség szerint egyeztet az önkormányzat illetékes előadójával és a Gyermekjóléti Szolgálattal
- szükség szerint családgondozó, védőnő segítségének igénybevétele
- összehangolja a gyermekvédelmi tevékenységet az óvodában dolgozó óvónők között
- nyilvántartja a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, veszélyeztetett gyermekeket, feljegyzi az intézkedéseket, azok eredményeit
- folyamatosan ellenőrzi a nyilvántartásba vétel, ill. a megszüntetés okait
- elősegíti a csoportvezető óvónők felderítő tevékenységét, szükség esetén családlátogatásra megy velük
- tájékoztató előadást tart, egyes gyermekek érdekében teendő intézkedésekről tanácsot ad
- javaslatot tesz a különböző segélyezési formákra, segít segélykérelmek, a környezettanulmány elkészítésében
- nyomon követi az étkezési támogatásban részesülő gyermekeket, a változásokat, ezeket dokumentálja
- egyeztet az óvodatitkárral az étkezési támogatásokkal kapcsolatban
- részt vesz a gyermekvédelmi munka intézményi ellenőrzésében, értékelésében és minőségbiztosításában
- munkájáról rendszeresen beszámol az intézmény illetve a tagóvoda vezetőnek

A társintézményekkel kapcsolatban:

- folyamatosan kapcsolatot tart általában és konkrét esetekben a Nevelési Tanácsadóval, a családokkal foglalkozó szakemberekkel és segítőkkel
- havonta, illetve szükség szerint esetmegbeszélésen vesz részt a Gyermekjóléti Szolgálatnál, együttműködik munkatársaival
- rendszeresen figyeli a gyermekvédelemmel kapcsolatos jogszabályok változását, a helyi önkormányzat kapcsolódó rendeleteit
- segíti és szorgalmazza a veszélyeztetettség, a hátrányos helyzet kritériumainak intézményi szintű megállapítását
- szükség esetén felveszi a kapcsolatot az illetékes szervekkel, intézkedést kér a probléma megoldásához (szakszolgálat, védőnő, orvos...)
- az óvodában jól látható helyen közzéteszi a gyermekvédelmi feladatokat ellátó intézmények címét, telefonszámát

Az óvodavezető feladata:

- a gyermekvédelmi tevékenységhez a feltételek biztosítása: gyermekvédelmi felelős megbízása, feladatok, kompetenciák kijelölése nevelőtestületi szinten
- a törvények és rendeletek naprakész ismerete, a munka hozzáigazítása
- a védő-óvó intézkedések részletes feladatait a házirendben kell rögzíteni, az SZMSZ-ben szabályozni a személyi felelősség kérdését
- biztosítja a nevelőmunka egészséges és biztonságos feltételeit-a gyermekbalesetek megelőzésére
- biztosítja az évenkénti fogorvosi vizsgálatot
- ellenőrzi az étkeztetést, az étel minőségét, mennyiségét
- biztosítja azoknak a gyermekeknek az óvodai felvételét, akik az adott évben az 5. életévüket betöltik; hátrányos helyzetűek, halmozottan hátrányos helyzetűek; védelem alatt állnak, illetve akiket a gyámhatóság javasolt
- biztosítja a gyermekekkel kapcsolatos adatok védelmét

A gyermekvédelmi munkát elősegítő tevékenységek:

- rendszeres családlátogatások, szülői értekezletek, nyílt napok, ünnepélyek, fogadóórák
- előadások, tanácsadás szervezése a szülők részére
- közös kirándulások, munkadélutánok szervezése
- szükség esetén jogi segélyszolgálat szervezése
- gyermeki és szülői jogok bemutatása, érvényesítésének módjait megismertetve
- a csoportnaplókban egyénre szóló tervezés, nyomon követés
- fejlesztési lapok vezetése
- speciális szükségletű gyermekek ellátása
- kapcsolattartás, együttműködés szakemberekkel (orvos, gyógypedagógus, nevelési tanácsadó munkatársai,)
- segítségnyújtás megszervezése az új és pályakezdő kollégák részére a gyermekvédelmi munkához

- családgondozási munkában való részvétel
- kapcsolattartás a Gyermekjóléti Szakszolgálattal és a Gyámügyi Hivatallal, esetmegbeszéléseken való részvétel

Az óvodai dolgozókat hivatali titoktartási kötelezettség terheli, kötelességük a törvények betartása és betartatása.

12. A NEMZETISÉGI ÓVODAI NEVELÉSSEL ÖSSZEFÜGGŐ FELADATOK

Az Alapító okiratnak megfelelően a kőszegi Központi Művészeti Óvoda egy csoportjában német, a Horvátzsidányi Tagóvodában német és horvát a Peresznyei Tagóvodában horvát nemzetiségi nevelés folyik.

A **nemzetiség óvodai nevelésének irányelve** meghatározza a magyarországi nemzetiségek óvodai nevelésének célját és feladatait.

Intézményünkben a nemzetiségi óvodai nevelés „nemzetiségi nevelést folytató kétnyelvű óvoda” formájában valósul meg.

A nemzetiségi nevelés célja

Az óvodáskorú gyermekek életkori sajátosságainak és egyéni fejlettségének megfelelően a kisebbség nyelvének és kultúrájának megismerése, a kulturális hagyományok ápolása, átörökítése.

A nemzetiségi nevelés feladatai

- Anyanyelvi környezet biztosítása a gyermekek számára
- A nyelv megszerettetése
- A nyelvi alapszókinccs elsajátítása
- Játékos nyelvi szituációk megteremtése, mondat-panelek alkalmazása
- Lehetőség kihasználása a játékszituációkban a nyelvi helyzetek megteremtésére a látás, hallás, beszéd, cselekvés egy időben történő érzékelésére.
- A kisebbségi életmódhoz, kultúrához kötődő hagyományok és szokások ápolása
- Az óvónő beszéde (mimikája, artikulációja, gesztikulációja) szolgáljon mintául a gyermekek számára
- Beszédkedv felkeltése, fenntartása
- A kisebbségi kultúrkincsből (irodalom, zene, népi játék) tudatosan felépített tematika segítségével a nyelvelsajátítás változatos módon történő megszervezése
- Az óvoda környezete tükrözze a kisebbség kultúráját, a kisebbség életmódját, szokásait, hagyományait és tárgyi emlékeit

Nemzetiségi csoportjainkban az óvodai élet egészét jellemzően a nemzetiség nyelvén szervezzük meg.

Tevékenységformák

Nemzetiségi csoportjainkban

- a tevékenységi formákat az Óvodai nevelés országos alapprogramja és Nagy Jenőné: Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel c. programja (nemzetiségi nevelésre kidolgozott változata) alapján alakítjuk ki,
- a tartalmakhoz felhasználjuk a nemzetiségi nyelvi, irodalmi, zenei, szellemi és tárgyi kultúra értékeit,
- a nevelés magába foglalja a nemzetiségi hagyományok, szokások továbbörökítését,
- valamint a nemzetiségi identitás megalapozását és fejlesztését.

Játék

A különböző játékfajták pozitívan hatnak a nyelv elsajátítására.

A játék során a gyerekek leutánozzák az óvodapedagógus kiejtését, hanglejtését, artikulációját (pl. ölbeli játékok).

Az óvodapedagógus feladata:

- teremtsen meg az elmélyült játék feltételeit
- biztosítson élményeket, ötleteket, lehetőségeket a sokszínű játék kialakulásához
- segítse elő bábozással és dramatizálással a nyelv gyakorlását.

Verselés, mesélés

A gyermek örömeit leli a ritmusban, hangzásban. A rímek, versek beépíthetők az óvoda mindennapjaiba. A nyelv zeneisége, ritmusa segítséget nyújt a kiejtés megtanulásában. A gyermekek körében kedveltek a mondókák, felkeltik érdeklődésüket az idegen nyelv iránt, ismétlésre ösztönzi őket.

Jelentős szerepe van a képeskönyveknek, mert ezek megjelenítik, és egyben érthetőbbé teszik a hallott kifejezéseket, szavakat.

Az óvodapedagógus feladata:

- Olyan mesék, versek, mondókák, képeskönyvek kiválasztása, amelyek nyelvileg egyszerűek, könnyen érthetőek.

Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

A zenei anyagok ismétlése fokozza a gyermekek biztonságérzetét. A tanulásuk során a kisebbségi hagyományok ápolásával is megismerkednek a gyermekek, nő a szókincsük.

Az éneklés, mondókázás, énekes játékok során a kiejtés begyakorlására is van lehetőség.

Az óvodapedagógus feladata, hogy törekedjen:

- a hallás, éneklés, mozgás, beszéd egységére
- az egyéni és közös tevékenységek biztosítására.

Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

A tevékenységi formák sokféle lehetőséget biztosítanak a nemzetiségi nyelv használatára.

Az óvodapedagógus feladata:

- alkotás közben megnevezi a felhasznált anyagokat, színeket, formákat, stb.
- a technikai lépéseket is a nemzetiség nyelvén magyarázza el.

Mozgás

A nyelvi anyagot ezen a tevékenységi területen a szakkifejezések adják.

Az óvodapedagógus feladata:

- a gyermekek mozgásigényének kielégítése
- nemzetiségi nyelven vezesse le a mozgásos játékokat
- szemléletes bemutatással segítse a megértést.

A külső világ tevékeny megismerése

A környezeti és a nyelvi nevelés kölcsönhatásban áll egymással. A nyelvi feladatoknak a gyermeki tapasztalatokhoz, ismeretekhez kell igazodniuk, melyet a gyermek a környezetéből merít.

Az óvodapedagógus feladata:

- olyan témák kiválasztása, amely felkelti a gyermekek érdeklődését
- tapasztalatszerzésnél a közvetlen környezetből merített témák megkönnyítik a nyelvhasználatot

Munka jellegű tevékenységek

Az óvodapedagógus feladata:

- egyszerű utasításokkal, megbeszélésekkel a gyermekek szókincsének bővítése

Tevékenységekben megvalósuló tanulás

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán tevékenység. Az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben valósul meg.

Az óvodapedagógus feladata:

- A tevékenységek során olyan lehetőségek biztosítása, amelyek a nyelvismeret megszilárdítását, bővítését teszik lehetővé
- Példamutató beszéd: kiejtés, nyelvtani helyesség stb.
- Alkalom biztosítása gyakori ismétlésre
- a tevékenységeket magyar nyelven alapozza meg
- a nemzetiségi nyelv használatát a nevelésbe folyamatosan építse be.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

Az általános jellemzőket pedagógiai programunkban foglaltuk össze.

A nemzetiségi óvodai nevelés jellemzői óvodáskor végére

- a gyermekekben pozitív érzelmi viszony alakul ki a kisebbség kultúrája és nyelve iránt
- életkoruknak és egyéni képességeiknek megfelelően rendelkeznek olyan szókinccsel, amely lehetővé teszi, hogy a megszerzett ismereteket a kisebbség nyelvén tudja közvetíteni
- egyszerű kommunikációs helyzetekben eligazodik
- ismernek a kisebbség kultúrájából merített dalokat, meséket, verseket, mondókákat és játékokat (esetenként tájnyelven is)
- ismernek a helyi kisebbségi szokások, hagyományok és tárgyi kultúra értékeiből, megtanulják azok tiszteletét és megbecsülését.

13. A MIGRÁNS GYERMEKEK ÓVODAI NEVELÉSÉVEL ÖSSZEFÜGGŐ FELADATOK

A nem magyar állampolgár gyermekek, - ha egyéb jogszabályi előírásoknak megfelelnek - a magyar állampolgárokkal azonos feltételek mellett vehetik igénybe az óvoda szolgáltatásait.

Alapelvek

- A multikulturális szemlélet az intézmény nevelési rendszerében értékként veszi figyelembe a gyermekek állampolgársága, anyanyelve közötti különbözőséget.
- Az integráció elősegítése biztosítja a magyar nyelv tanulását, Magyarország kultúrájának megismerését, valamint segíti a nem magyar állampolgárságú és anyanyelvű gyermekeket anyanyelvük és kultúrájuk megőrzésében.
- Az óvodai nevelés minden gyermek számára magyar nyelven történik.
- A személyiség védelme, óvása és fejlesztése minden óvodapedagógusnak a feladata.
- Az interkulturális nevelési tartalom többé-kevésbé minden óvodai tevékenységben megjelenik.

A szociális, nyelvi és kommunikációs kompetenciák fejlesztése az életkori sajátosságok figyelembevételével, az óvodai nevelési tervvel szemben támasztott követelményeknek megfelelően, játékos módszerekkel, tevékenység- és munkaformákkal folyik.

Az óvodai hatásrendszerben meg kell találnunk azokat a konkrét elemeket (pedagógiai feltétel-, eszköz- és hatásrendszer), amelyek segítik a gyermekek beilleszkedését, illetve megtanítják a magyar gyermekeket mások befogadására, elfogadására, segítségére, az együttélésre.

A külföldi állampolgár, nem magyar ajkú gyermek egyéni fejlesztési terv alapján folyó nevelése a magyar állampolgárságú és anyanyelvű gyermekekkel közös csoportban, onnan nem kiemelve folyik.

A kognitív kompetenciát fejlesztő programok

- A személyes kompetencia fejlesztése (éntudat, motiváció, önállóság)
- Speciális kompetenciák fejlesztése (magyar, mint idegen nyelv, matematika)
- Szociális kompetencia fejlesztése (kötődés, érdekérvényesítés, társadalmi szerep)

Eszközjellegű kompetenciák fejlesztése

- Nyelvi és kommunikációs képességfejlesztő programok
- Problémamegoldó képességeket fejlesztő programok

Az érzelem és az értelem fejlesztése

- A migráció traumatizáló hatásának kezelése (motivációcsökkenés vagy túlzott szülői elvárások)
- Érzelmi biztonság megteremtésével az éntudat erősítése

A nyelvi, kommunikációs és kulturális eltérések miatti tartalmi változások

- Magyar, mint idegen nyelv elsajátításának segítése
- Multikulturális tartalmak, interkulturális lehetőségek, a magyar gyermekek más kultúrákkal való megismerkedése, emberi jogok

A szülőkkal való kapcsolattartás során törekszünk arra, hogy az óvodában elsajátított szokásokon, a magyar nyelv megismertetésén keresztül közvetve az Ő beilleszkedésüket is segítsük.

14. INTÉZMÉNYÜNK KAPCSOLATAI

Legfontosabb céljaink kapcsolataink magas szintű ápolásában:

- saját pedagógiai rendszerünk folyamatos jobbítása
- a szakmai együttműködés lehetőségeinek felkutatása
- a már bevált pedagógiai gyakorlatok (intézményi jó gyakorlatok) megismerése

Az óvoda és a család

Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család. Az óvoda a családdal együtt, azt kiegészítve segíti a gyermekek fejlődését. A család és az óvoda között szimmetrikus kapcsolat van. A szülő tud legtöbbit a gyermekéről, ő ismeri legjobban gyermeke igényeit, szükségleteit, viszont az óvodapedagógusoknak van olyan szaktudása és olyan korosztályi tapasztalata, amely alapján hatékony segítséget tud nyújtani a gyermekek fejlesztéséhez. Korrekt, partneri együttműködésük elengedhetetlen a gyermekek harmonikus fejlesztése érdekében.

Az óvoda körültekintően szervezi meg, szabályozza a szülőkkal együtt kialakított együttműködés formáit, mely a folyamatos információk áramoltatását, a szemléletformálást, az óvoda tartalmi munkájának szakszerű megismertetését, a gyermekek egyéni fejlődésének jellemzőit és a fejlődés eredményeit hivatott közvetíteni. A szülők, nagyszülők segítik az óvoda érzelmi, szociális, esztétikai nevelését, hogy az óvoda a választott értékeit minél magasabb szinten tudja teljesíteni.

A kapcsolattartás formái:

- a családlátogatás (még az óvodába kerülés előtt, igény szerint a későbbiekben bármikor)
- anyás befogadás, (kiválóan alkalmas arra, hogy a szülő megismerje az óvodai életet, szokásokat, s mintát kapjon a gyermeke neveléséhez)
- a napi kapcsolattartás, (elengedhetetlenül szükséges, hogy a szülő a gyermekével történt fontos eseményről még azon a napon értesüljön)
- a szülői értekezletek (évente 3 alkalommal),
- nyílt napok (nyitott hetek alkalmával, illetve előzetes megbeszélés alapján – szülői igényre)
- félévi beszélgetések a gyermekek fejlődéséről (a gyermekek egyéni dokumentuma alapján végzett korrekt tájékoztatás megszervezése)

- fogadó óra (szülői vagy óvónői kezdeményezésre)
- a szülőkkel együtt szervezett rendezvények, ünnepek, kiállítások, hangversenyek, kirándulások
- igény és elégedettségi vizsgálatok (az óvoda évenként felméri a szülők igényeit, elégedettségét, elégedetlenségét. Az eredményeket nyilvánosságra hozza. A felvállalható igényekre intézkedési tervet készít).

Az óvoda megszervezi a szülők érdekegyeztető, érdekvényesítő fórumait.

Az óvoda és a bölcsőde

Az óvoda olyan tartalmi kapcsolatot alakít ki, mely során egymás nevelőmunkáját megismerhetik, segíthetik.

A kapcsolattartás formái: látogatások, tapasztalatszerék, továbbképzések, közös rendezvények.

Az óvoda és az iskola

A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá szocializálódik.

Az iskolával igyekszünk olyan tartalmas kapcsolatot kialakítani, melyben ezt az átmeneti időszakot, a gyermekek zavartalan iskolakezdését megsegítjük.

A kölcsönös érdeklődés hozzájárulhat egymás nevelési céljainak, elképzeléseinek megismeréséhez, megértéséhez.

A kapcsolattartás formái: látogatások, tapasztalatszerék, tájékoztatások a gyermekek egyéni fejlődési üteméről, várható alkalmazkodási nehézségekről, értekezletek, munkaközösségi foglalkozások, továbbképzések, egymás rendezvényein, ünnepein való részvétel, közreműködés és a közvetlen partneri kapcsolatok megbeszélése, tervezése, értékelése.

Az óvoda és a művészeti iskolák, együttesek

Törekszünk arra, hogy jó kapcsolatot alakítsunk ki a környezetünkben működő zeneiskolával, művészeti együttesekkel, alkotókkal. Velük együttműködve tudjuk elérni, hogy a muzsika, az alkotások, a környezet esztétikai értékei megjelenhessenek az óvodáinkban.

A kapcsolattartás formái: kapcsolatfelvétel, együttműködési megállapodások megkötése, látogatások megbeszélések, egymás rendezvényein való részvétel.

Az óvoda és a közművelődési intézmények

Fontosnak tartjuk, hogy jó kapcsolatot ápoljunk a környezetünkben működő közművelődési intézményekkel: könyvtárral, múzeummal, művelődési házzal, látogató központtal. Kínálatukból úgy válogatunk, hogy az elősegíti a nevelési feladatok sokoldalú, színes megoldását, s kizárja azokat a kezdeményezéseket, amelyek pedagógiai elveinkkel, érték közvetítésünkkel, annak tartalmával nem egyeztethetők össze.

A kapcsolattartás formái: látogatás, tájékoztatás, megbeszélések, értekezletek, rendezvényeken való részvétel.

Az intézmény fenntartójával való együttműködés

Cél: A kapcsolat lehetőségeinek folyamatos felülvizsgálatával az intézményfenntartóval, illetve annak munkatársaival való eredményes és hatékony együttműködés kiemelten az alábbi tartalmak vonatkozásában:

- az intézményi dokumentumokkal szembeni fenntartói elvárások pontosítása
- a beszámoltatás szempontjainak és eljárásrendjének kidolgozása, működtetése
- adatszolgáltatás rendjének szabályozása
- partneri igény és elégedettség mérés eljárásrendjének egyeztetése
- egyéb kapcsolattartási tartalmak

Az intézmény és a fenntartó kapcsolata elsősorban a következő főbb területekre terjed ki:

- az intézmény Alapító okiratának kialakítása, módosítására
- pénzügyi-, gazdálkodási tevékenységére, az éves költségvetés jóváhagyása, elfogadása, módosítása
- intézményünk ellenőrzése gazdálkodási szempontból
- intézményünk ellenőrzése működési szempontból
- intézményünk ellenőrzése törvényességi szempontból
- intézményünk ellenőrzése a szakmai munka eredményessége tekintetében
- intézményünk ellenőrzése az itt folyó gyermekvédelmi tevékenységre
- intézményünk ellenőrzése a gyermekbalesetek megelőzése érdekében tett intézkedések tekintetében
- intézményünkben folyó szakmai munka értékelése
- az SZMSZ jóváhagyása, módosítása abban az esetben, ha annak költségvetési kihatása van
- Házi rend jóváhagyása, módosítása abban az esetben, ha annak költségvetési kihatása van
- a Pedagógiai Program jóváhagyása, módosítása abban az esetben, ha annak költségvetési kihatása van.

Az intézmény egyéb kapcsolatai

Intézményünk tartalmaz kapcsolatot kialakítására törekszik

- a művészeti szakmai egyesületekkel, a programot adaptáló óvodákkal, ehhez tartozó műhelyekkel
- a szakvizsgás képzéseket és konferenciákat szervező főiskolákkal,
- a pedagógiai szakmai szolgáltató cégekkel, intézményekkel,
- a nevelési tanácsadóval, a speciális képességeket vizsgáló szakértői bizottsággal,
- az egészségügyi szakszolgálattal (védőnő, orvos),
- a gyermek- és ifjúságvédelmi intézményekkel,
- a nemzetiségi, etnikai kisebbségi önkormányzatokkal és szervezetekkel.

15. JOGSZABÁLYI ALAPOK

Törvények

- A Kormány Nemzeti Együttműködés Programja (2010.05.22.)
- 2011. évi CXC törvény a nemzeti köznevelésről
- 1997. évi XXXI. Törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 2003. évi CXXV. Törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- Az 1998. évi XXVI. Törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségének biztosításáról

Rendeletek

- 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 363/2012. (XII. 17.) Korm. Rendelet Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- 32/1997. (XI. 5.) MKM rendelet a Nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve kiadásáról
- 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet A Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve kiadásáról
- 48/2012. (XII. 12.) EMMI rendelet a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokról, a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat ellátó intézményekről és a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokban való közreműködés feltételeiről
- 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet A pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
- 51/1997. (XII. 18.) NM rendelet a kötelező egészségbiztosítás keretében igénybe vehető betegségek megelőzését és korai felismerését szolgáló egészségügyi szolgáltatásokról és a szűrővizsgálatok igazolásáról.

Záró rendelkezések

A Pedagógiai Program elkészítése az intézményvezető felelőssége, a szakalkalmazotti értekezlet fogadja el, az alkalmazotti közösség, a Közalkalmazotti Tanács és a szülői szervezet véleményének figyelembevételével, amely az intézményvezető jóváhagyásával válik érvényessé.

A hatálybalépéssel egyidejűleg érvényét veszti az intézmény 2010-ben elfogadott, módosított Helyi Óvodai Nevelési Programja.

A Pedagógiai Programban foglaltak megtartása az intézmény valamennyi alkalmazottjára kötelező, megszegése esetén az intézményvezető munkáltatói jogkörében intézkedhet.

Felülvizsgálata: évenként, illetve jogszabályváltozásnak megfelelően

Módosítása: az intézményvezető hatásköre, kezdeményezheti a fenntartó, a nevelőtestület, a szakalkalmazotti közösség, a szülői közösség és a KT elnöke és a jogszabályi kötelezettség.

A Pedagógiai Program nyilvánossága:

- A hatályba lépett Pedagógiai Programot meg kell ismertetni az intézmény minden alkalmazottjával, valamint azokkal, akik kapcsolatba kerülnek intézményünkkel.
- A Pedagógiai Programban foglaltakról a szülőket is tájékoztatni kell.
- A hozzáférhetőség biztosítását jelen Pedagógiai Program tartalmazza.

ZÁRADÉK

Készítette:

Kőszeg, 2013. július 8.

Ph.

Guttmann Ferencné
intézményvezető